

SATAKUNNAN AMMATTIKORKEAKOULU

Laura Niinikoski

Janika Tuurala

VÄKIVALTATYÖN KEHITTÄMINEN

- Porin mallia rakentamassa

Sosiaali- ja terveysalan Porin yksikkö

SOSIAALIALAN KOULUTUSOHJELMA

Sosiaalipedagogiikan suuntautumisvaihtoehto

2007

VÄKIVALTATYÖN KEHITTÄMINEN – PORIN MALLIA RAKENTAMASSA

Niinikoski Laura
Tuurala Janika
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagogiikan suuntautumisvaihtoehto
Huhtikuu 2007
Ohjaaja: Kari Rajaniemi YTM
YKL: 37.4
Sivumäärä: 97

Avainsanat: väkivalta, lähisuhdeväkivalta, pahoinpitely, ennaltaehkäisy

---

Opinnäytetyömme tehtiin Porin väkivaltatyöryhmän pyynnöstä. Väkivaltatyöryhmä on moniammatillinen asiantuntijaryhmä, joka koostuu eri työyksiköiden edustajista, jotka työssään kohtaavat väkivaltaa. Väkivaltatyöryhmä perustettiin vuonna 2000 ja se valmistelee saumatonta palveluketjua perheväkivaltaan puuttumiseksi laatimalla toimintamalleja ja järjestämällä yhteistä koulutusta. Vuoden 2006 tavoitteisiin Porin väkivaltatyöryhmä asetti Porin mallin laatimisen.

Porin väkivaltatyöryhmältä saatiin pyyntö kerätä materiaalipaketin olemassa olevista väkivallan ennaltaehkäisyn, tunnistamisen, puheeksi ottamisen ja jatkohoitoon ohjaamisen toimintamalleista. Selvitystyömme tarkoituksena oli selvittää, onko Porissa toimivilla työyksiköillä kirjattuja menetelmiä väkivaltatyötä tehdessään. Tavoitteena oli koota toimiva materiaalipaketti, jossa olisi koottuna toimintamalleja Porissa väkivaltatyötä tekeviltä työyksiköiltä. Materiaalien yhteen kokoamisen tuloksena toivottiin siitä tulevan toimiva ”työkalupakki” Porissa väkivaltatyötä tekevien työyksiköiden käyttöön. Materiaalipaketti tulee olemaan osa Porin mallia.

Väkivaltatyötä tekeviä työyksiköitä lähestyttiin aluksi sähköpostitse. Tämä ei kuitenkaan tuottanut toivomaamme tulosta, joten yksiköihin otettiin yhteyttä puhelimitse ja heitä pyydettiin osallistumaan työkalupakin kokoamiseen. Materiaalia saatiin sekä sähköisessä että kirjallisessa muodossa.

Vuoden 2007 alussa väkivaltatyö painottuu Porin mallin rakentamisen loppuun saattamiseen, seutukunnalliseen kehittämiseen ja yhteistyöhön. Porin mallin tavoitteena on selkeyttää Porissa tehtävää väkivaltatyötä. Tarkoituksena on tehdä selvemäksi palveluiden piiriin ohjautuvuutta sekä aukikirjoittaa palvelupolkuja. Tällä hetkellä kentällä on paljon niin sanottua hiljaista tietoa ja se on pirstaleista, joten Porin mallin tavoitteena olisi koota asioita yhteen. Porin malli on niin sanottu prosessin kuvaus, jossa kuvataan työmenetelmiä ja havainnollistetaan prosessikaavioiden avulla käytänteitä. Se mahdollistaa työntekijää löytämään oman tyylinsä väkivaltatyötä tehdessään.

DEVELOPING OF VIOLENCE WORK – MAKING MODEL FOR THE CITY OF PORI

Niinikoski Laura
Tuurala Janika
Satakunta University of Applied Sciences
Social Studies
Degree Programme in Socialpedagogy
April 2007
Tutor: Kari Rajaniemi MSS
PLC: 37.4
Pages: 97

Keywords: Violence, domestic violence, assault, prevention

Our thesis was requested by the working group on violence of the city of Pori. The working group on violence is a multiprofessional specialist group consisting of various authorized representatives. The working group was founded in 2000 and its purpose is to draft a seamless line of services for interfering in domestic violence by compiling operation models and it is providing joint training. Objectives on 2006 for the working group of violence of the city of Pori was to create a special model for the city of Pori.

The working group of violence requested us to gather a material package on the existing operation models on preventing, identifying and recognizing violence, ways to broach the subject and models on directing to treatments follow-up systems. The purpose of our research was to find out has the authorities acting in Pori region any written standards in operating in the field of violence. Our objective was to gather a functional material package which accumulates operation models from the authorities operating in the field of violence in Pori. The outcome was planned to be “a tool box” for these authorities. The material package will be a part of the model for the city of Pori.

First we approached the authorities in by e-mail. This method didn't bring the results we had expected so we contacted the authorities by phone and asked them to participate on gathering the material for tool box. We received material both on electric and on written forms.

From the beginning of year 2007 violence work will emphasize creating the model for the city of Pori and finishing it up, advancing at regional municipal level and co-operation. The objective of the model for the city of Pori is to clarify the violence work done in Pori. The purpose is to clarify the process of channelling the access to services and written out service paths. At this moment there is a lot of tacit knowledge at the field and it is fragmented so the objective for the model for the city of Pori is to gather the knowledge together. The model is so called description of the process in which working methods are described and clarifies the practises with process schemes. It enables the employee to find her/ his own style working in violence work.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 MITÄ ON VÄKIVALTA?	8
2.1 Fyysinen väkivalta	8
2.2 Henkinen väkivalta	9
2.3 Seksuaalinen väkivalta.....	9
2.4 Taloudellinen ja hengellinen väkivalta	9
3 VÄKIVALLAN MÄÄRITTELYÄ	10
3.1 Väkivallan määritelmiä Hearnin ja Fattahin mukaan	10
3.2 WHO:n määritelmä väkivallasta.....	11
3.3 Perheväkivalta.....	11
3.4 Pari- ja lähisuhdeväkivalta.....	12
3.5 Lapsiin kohdistuva väkivalta	12
3.6 Vanhuksiin kohdistuva väkivalta.....	13
4 VÄKIVALTAAN LIITTYVÄÄ LAINSÄÄDÄNTÖÄ	13
4.1 Lakiuudistuksia	14
4.2 Laki lapsen huollosta	14
5 VÄKIVALTAILMIÖ.....	15
5.1 Väkivallan kustannukset	16
5.2 Väkivallan ennaltaehkäisy	16
5.3 Väkivaltatyön kehittäminen ja koulutus	18
6 VÄKIVALTATYÖN KEHITTÄMINEN KUNNISSA	19
6.1 Palveluverkosto.....	19
6.2 Pari- ja parilähisuhdeväkivallan toimintaohjelma.....	20
6.3 Verkostoituva työryhmä.....	21
7 VÄKIVALTA, RIKOLLISUUS JA ALKOHOLI.....	21
7.1 Väkivaltarikollisuuden tasot	22
7.1.1 Yleisellä paikalla tapahtuneet pahoinpitelyrikokset	24
7.1.2 Yksityisellä paikalla tapahtuneet pahoinpitelyrikokset.....	25
7.2 Väkivalta ja alkoholi	26

8 SUOMALAISIA UHRITUTKIMUKSIA	26
8.1 Suomalaisten turvallisuus 2003 - tutkimus	27
8.2 Naisuhritutkimuksia	27
8.2.1 Naisuhritutkimusten vertailua	28
8.2.2 Parisuhteessa ja sen ulkopuolella tapahtuva väkivalta.....	29
8.2.3 Avun hakeminen yleistynyt	29
9 VALTAKUNNALLISIA TOIMINTAOHJELMIA	30
9.1 Turvallisuustalkoot - Kansallinen rikosentorjuntaohjelma.....	30
9.2 Arjen turvaa - sisäisen turvallisuuden ohjelma	30
9.3 Kansallinen ohjelma väkivallan vähentämiseksi	31
9.4 Paikallisen turvallisuustyön kehittäminen	32
9.5 Väkivallan vähentäminen - osa paikallista turvallisuuden kehittämistä	33
10 PORIN TURVALLISUUSSUUNNITELMA	34
10.1 Porin kihlakunnan alueella tilastoidut pahoinpitelyrikokset asianomistajien osalta	37
10.2 Porin kihlakunnan alueella tilastoidut pahoinpitelyrikokset rikoksesta epäiltyjen osalta	38
10.3 Porin kihlakunnan ravintoloissa tapahtuneet pahoinpitelyrikosten lukumäärä..	39
11 PORIN VÄKIVALTATYÖRYHMÄ.....	40
12 PORIN MALLI	41
13 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN.....	42
13.1 Selvitystyön tavoite.....	42
13.2 Selvitystyön eteneminen	43
13.3 Aineiston keruu	43
14 AINEISTON TARKASTELU	44
14.1 Aineiston hyödyntäminen	44
14.2 Jatkoasteet	45
15 OMAA POHDINTAA	45
LÄHTEET.....	48
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Kansainvälisesti vertaillen Suomi on turvallinen maa. Suomalaisten todennäköisyys joutua rikoksen uhriksi on pienempi kuin muissa EU-maissa, lukuun ottamatta väkivaltarikoksia. Suomalainen vakava väkivalta ei yleensä kohdistu sattumanvaraisesti ihmisiin vaan tekijä ja uhri ovat toisilleen tuttuja. Myös päihteiden käyttö liittyy väkivaltaan. (Poliisi 2007.) Nuorten tekemät henkirikokset ovat tutkimusten mukaan lisääntyneet. Nuorten tekemät henkirikokset ovat entistä vakavampia nykyään. (Väkivalta- kansallinen häpeämme 2003.)

Väkivalta on vaiettu asia. Neljä naista kymmenestä ei kerro väkivaltakokemuksistaan kenellekään. Vain kolmannes parisuhdeväkivaltaa kokeneista naisista hakee apua viranomaisilta. Toinen kolmannes taas on hakenut tukea niin sanotulta epäviralliselta taholta eli ystäviltä, omaisilta ja työtovereilta. (Naisten linja.)

Työpaikoilla väkivallan uhka on pahentunut. Erään tutkimuksen mukaan (PAMin ravintoloiden järjestyksenvalvoja koskevassa tutkimuksessa 2003) joka toisen ravintolavahvistestarin kimppuun oli käyty. Terä- tai ampuma-aseella oli uhattu joka viidettä ja neljässä paikassa uhkaukset olivat myös toteutuneet. (Väkivalta- kansallinen häpeämme 2003.)

Väkivalta on maailmanlaajuinen ongelma. Sen vähentämiseksi on Suomessakin tehty monenlaisia toimintaohjelmia ja suunnitelmia. Väkivaltailmiö on ongelmallinen, koska sen kohteeksi joutuneet kokevat usein häpeää ja ulkopuolisen on sitä vaikea tunnistaa. Lapset, jotka ovat joutuneet joko väkivallan todistajiksi tai sen kohteeksi ovat erityinen huolenaiheemme. Koemmekin erittäin tärkeäksi, että erityisesti väkivallan ennaltaehkäisyyn ja tunnistamiseen kiinnitetään huomiota.

Valitsimme opinnäytetyön aiheen sen mielenkiintoisuuden vuoksi. Väkivalta on ajankohtainen asia ja siihen puuttuminen on tärkeää. Saimme opinnäytetyön aiheen Porin väkivaltatyöryhmältä. Heillä oli toive, että keräisimme materiaalipaketin väkivallan ennaltaehkäisyyn, tunnistamiseen, puheeksi ottamiseen ja hoitoon ohjaamisen toimintamalleista. Porin väkivaltatyöryhmän ehdotus kerätä materiaalipaketti väkivaltatyötä tekeville

työyksiköiltä oli mielestämme mielenkiintoinen ja haastava. Halusimme olla mukana luomassa Porin mallia, johon materiaalipaketti on tarkoitus liittää. Koimme mielekkääksi mahdollisuuden saada tehdä yhteistyötä Porissa toimivien väkivaltatyötä tekevien työyksiköiden kanssa.

Aineiston keruumenetelmänä käytimme aluksi sähköpostia, jonka kautta lähestyimme työyksiköitä, joilta toivoimme saavamme toimintamalleja ja menetelmiä materiaalipakettiin. Sähköposti oli kuitenkin huono lähestymistapa, koska se ei tuottanut toivomaamme tulosta. Päätimme ottaa tahoihin seuraavaksi yhteyttä puhelimitse. Soittaminen tuotti tulosta ja aloimme saada materiaalia koottua. Materiaalipaketti on työyksiköiden näköinen, emme ole kokeneet tarkoituksenmukaiseksi alkaa muuttamaan sitä. Aineistoa kerätessämme saimme paljon uutta tietoa väkivaltatyötä tekevistä tahoista. Verkosto on Porissa laaja.

Teoriaosuudessa käsittelemme pääpiirteittäin väkivaltaa ja väkivaltailmiötä. Olemme teoriaosuudessa halunneet tuoda esiin tutkimuksia, jotka antavat lukijalle kuvaa väkivallan yleisyydestä ja ominaispiirteistä. Porin mallin perustana on Kenelle lyönnit kuuluvat? – kuntaopas, joten olemme työssämme käyttäneet lähteenä kuntaopasta runsaasti. Porin väkivaltatyöryhmään ja tulevaan Porin malliin perehdyttyämme, koimme tärkeäksi ottaa työhön mukaan myös Porin turvallisuussuunnitelman, koska Porin väkivaltatyöryhmä on ollut laatimissa siihen myös osion perhe- ja lähisuhdeväkivallasta. Otimme työhömmme mukaan Porin turvallisuussuunnitelmasta osioita, jotka liittyvät väkivaltaiheeseemme. Turvallisuussuunnitelmaa tutkiessamme meille heräsi kiinnostus siitä, miksi Poriin on tehty turvallisuussuunnitelma. Perehdyimme Suomessa tehtyihin valtakunnallisiin toimintaohjelmiin, joiden ansiosta väkivaltaongelmaan on myös puututtu valtiotasolla.

Halusimme opinnäytetyössämme tuoda esiin Suomelle ominaista väkivaltaa ja myös Porin tilannetta väkivallan esiintymisen osalta. Olemme ottaneet työhömmme mukaan myös muutamia Porin poliisilta saamiamme tilastoja kuvaamaan Porissa tapahtuneiden pahoinpitelyjen yleisyyttä.

2 MITÄ ON VÄKIVALTA?

Väkivaltaa esiintyy kaikissa kulttuureissa ja kaikissa sosiaaliluokissa. Kuka tahansa voi joutua väkivallan kohteeksi. (Kenelle lyönnit kuuluvat.) Väkivallassa on kyse kontrollista ja vallankäytöstä, jonka avulla yritetään toinen ihminen saada käyttäytymään oman tahdon mukaisesti. Väkivallan käyttöön voi liittyä halu kostaa tai rangaista ja siihen tarvitaan ainoastaan yksi henkilö. Väkivalta tuottaa uhkaa ja pelkoa, jonka seurauksena se johtaa luottamuksen ja turvallisuuden tunteen menetykseen. (Lyömätön linja.)

Väkivalta on suuri ongelma ja laaja ilmiö. Sen muodot ja syyt ovat moninaiset. (Jyrkinen & Ruusuvaori 2002, 409.) Eri väkivallan muodot esiintyvät usein yhdessä. Henkistä väkivaltaa sisältyy aina kaikkiin väkivallan muotoihin ja väkivallan uhri kärsii henkistä oireista. (Perttu & Söderholm 1998, 5.)

2.1 Fyysinen väkivalta

Fyysistä väkivaltaa ovat teot, joissa toisen fyysistä koskemattomuutta rikotaan, vaikka näkyviä vammoja ei syntyisikään (Lyömätön linja). Fyysinen väkivalta on kaikkein helpoiten tunnistettavissa oleva väkivallan muoto (Vaasan ensi- ja turvakoti 2006). Fyysinen väkivalta voi olla esimerkiksi potkimista, tönimistä, lyömistä, liikkumisen estämistä, haavoittamista, fyysistä pakottamista tai kiinnipitämistä. Myös tämän kaltaisilla asioilla uhkailu on väkivaltaa. (Lahden ensi- ja turvakoti.) Fyysisen väkivallan ollessa suunniteltua ja harkittua, vammat ovat yleensä sellaisissa kehon osissa, jotka voidaan peittää (Perttu 1999, 13). Fyysinen väkivalta liittyy usein myös henkiseen väkivaltaan. Uhri syyttää usein tekijää myös henkisestä väkivallasta, ja tekijä kertoo fyysisen väkivaltaisuutensa syyksi uhrin harjoittaman henkisen väkivallan. (Lahden ensi- ja turvakoti.)

2.2 Henkinen väkivalta

Henkinen väkivalta lienee yleisin väkivallan muoto ja se voi olla joko sanatonta tai sanallista (Espoon turvakoti). Henkisen väkivallan ilmenemismuotoja ovat muun muassa nimittely, vähättely, uhkailu, uhkailu esimerkiksi itsemurhalla, tavaroiden rikkominen ja seiniin lyöminen (Lyömätön linja). Myös alistaminen, nöyryyttäminen, seuraileminen ja rajoittaminen ovat henkistä väkivaltaa. Rajoittaminen voi olla sosiaalisten suhteiden ja liikkumisen rajoittamista. Myös toisen ihmisen kontrollointi liittyy olennaisesti moneen väkivallan muotoon. Siinä on kyse jatkuvasta ja toistuvasta pyrkimyksestä rajoittaa ja hallita toisen elämää. (Espoon turvakoti.) Henkistä väkivaltaa voi olla myös rahankäytön kontrolloiminen, merkittävien taloudellisten päätösten yksin tekeminen ja toisen pitäminen tietämättömänä raha-asioista. Henkisen väkivallan avulla ylläpidetään uhkaavaa ja pelottavaa ilmapiiriä. Henkistä väkivaltaa ja sen seurauksia on usein erittäin vaikea tunnistaa. (Lyömätön linja.)

2.3 Seksuaalinen väkivalta

Seksuaalinen väkivalta voi olla seksiin pakottamista, intiimien kehon osien pahoinpitelyä, raiskaus, uhrin seksuaalista koskettelua tai kohtelemista seksuaaliobjektina (Tukinainen). Seksuaalista väkivaltaa ovat tilanteet joissa uhri vastoin omaa tahtoaan joutuu alistumaan seksuaaliseen kanssakäymiseen tai ei pahoinpitelyn pelossa uskalla kieltäytyä. Pahoinpitelyn sovittelu seksin avulla ja ahdistava lähentely ovat seksuaalista väkivaltaa. (Lyömätön linja.)

2.4 Taloudellinen ja hengellinen väkivalta

Taloudellinen väkivalta voi ilmetä toisen henkilön oman rahan käytön kontrollointina ja estämisenä tai toisen rahojen ja omaisuuden luvattomana käyttönä. Väkivalta joka ilmenee toisen ihmisen uskonnollisuuden ja uskonnollisten tarpeiden pilkkaamisena ja halveksimisena, on hengellistä väkivaltaa. Ihmistä voidaan kieltää harjoittamasta us-

kontoaan tai hänet pakotetaan jonkun muun uskonnon säätelemiin sääntöihin ja normeihin. (Espoon turvakoti.)

3 VÄKIVALLAN MÄÄRITTELYÄ

Väkivaltaa voidaan jäsentää sen mukaan missä väkivalta tapahtuu tai sitä kohdataan. Väkivallan käsitteiden kannalta ympäristö tai paikka ovat keskeisiä ja niiden avulla voidaan puhua esimerkiksi katuväkivallasta, kouluväkivallasta, mediaväkivallasta ja laitospäkivallasta. (Paavilainen & Pösö 2003, 17.) Väkivaltaa, joka esiintyy esimerkiksi perheen sisällä, on kuvattu eri käsittein. Puhutaan naisiin kohdistuvasta väkivallasta, parisuhdeväkivallasta, kotiväkivallasta, lähisuhdeväkivallasta, perheen sisäisestä väkivallasta ja perheväkivallasta. Käsitteistä on käyty myös väittelyä, mutta usein on kyse siitä, että väkivaltaa katsotaan eri näkökulmasta. Käsitteillä voi olla myös rajaava merkitys. (Ensi- ja turvakotien liitto 2006, 7-8.)

3.1 Väkivallan määritelmiä Hearnin ja Fattahin mukaan

Jeff Hearnin mukaan ei ole olemassa yhtä väkivallan määritelmää, vaan väkivallan määrittelyssä voidaan tuoda esiin neljä väkivallan määrittelyn elementtiä. Hänen mukaansa väkivalta sisältää tai väkivalta on väkivallan tekijän tai tekijöiden fyysistä tai muun voiman käyttöä. Sen tarkoituksena on vahingoittaa yksilöä, ympäristöä tai omaisuutta. Väkivaltaa on se, minkä väkivallan kohteeksi joutunut henkilö kokee vahingolliseksi ja / tai loukkaavaksi sekä väkivaltaa ovat ne teot, toiminnot tai tapahtumat, jotka viranomaiset, on nimennyt väkivallaksi. Väkivalta on tavallaan avoin kategoria, jossa loukatuksi tuleminen kokemus on olennainen osa määritelmää. (Heiskanen 2002, 22.)

Ezzat A. Fattah on määritellyt väkivallan samansuuntaisesti kuin Hearn. Fattahin mukaan uhriksi joutuminen tarkoittaa jotakin kielteistä asiaa. Se on ei-toivottu, haitallinen seuraus, jonka on aiheuttanut jokin ulkopuolinen voima, yksilö, ryhmä tai organisaatio.

Uhriksi joutumisesta seuraa vammoja sekä erilaista kärsimystä. Uhriksi joutumiseen liittyy valta-aseman ja voiman epätasapaino. Yleisimmällä tasolla uhriksi joutuminen määrittyy ”kohtaamiseksi” (encounter), jossa toinen osapuoli käy toisen kimppuun. (Heiskanen 2002, 22.)

3.2 WHO:n määritelmä väkivallasta

Maailman terveysjärjestö (WHO) määrittelee väkivallan tarkoituksellisen fyysisen voiman tai vallan käyttönä, itseä, toista henkilöä, ryhmää tai yhteisöä vastaan, jonka seurauksena on todennäköisesti kuolema, vamma, psyykkinen haitta, epädullinen kehitys tai riisto. WHO:n määritelmässä väkivalta on sidottu yksilöiden terveyteen ja hyvinvointiin. (Maailman terveysjärjestö WHO:n raportti väkivallasta 2002.)

Väkivallan määrittelyn tekee kuitenkin vaikeaksi myös väkivallan tarkoituksellisuus. Vaikka tarkoituksena olisikin käyttää voimaa, ei kyseisen henkilön tarkoituksena välttämättä ole ollut toisen henkilön vahingoittaminen. (Maailman terveysjärjestö WHO:n raportti väkivallasta 2002.)

3.3 Perheväkivalta

Väkivaltaa, joka tapahtuu perheen sisällä ja kohdistuu kehen tahansa perheenjäsenen kutsutaan perheväkivallaksi. Perheväkivaltaan kuuluu puolisoitten keskinäinen väkivalta, vanhempien lapsiinsa kohdistama väkivalta sekä lasten vanhempiinsa tai toisiinsa kohdistama väkivalta. Perheväkivallan muotoja ovat kaikki fyysisestä vahingoittamisesta henkiseen väkivaltaan, sekä seksuaaliseen hyväksikäyttöön. Perheen sisällä tapahtuva väkivalta on rikos. (Wikipedia.)

3.4 Pari- ja lähisuhdeväkivalta

Parisuhdeväkivaltaa on erittäin vaikeaa selittää yksiselitteisesti. Määrittely on aina sidoksissa kulttuuriin, aikaan ja paikkaan (Ensi- ja turvakotien liitto 2006, 17). Pari- ja lähisuhdeväkivalta voi olla henkistä, fyysistä, seksuaalista, hengellistä, omaisuuteen kohdistuvaa tai taloudellista väkivaltaa tai sillä uhkaamista. Väkivalta tähtää alistamiseen, pelottelemiseen, vahingoittamiseen ja nöyryyttämiseen. Väkivalta on vallan käyttöä väärin. Väkivallan avulla tekijä kontrolloi toista ihmistä, hänen tunteitaan, ajatuksiinsa ja käyttäytymistään. Kaltoinkohtelu ja laiminlyönti on myös väkivaltaa. Pari- ja lähisuhdeväkivalta on usein toistuvaa ja pahenevaa. Väkivaltaan liittyy usein paljon salailua, häpeää ja vaikenemista. (Kenelle lyönnit kuuluvat.)

Pari- ja lähisuhdeväkivalta on usein yleisen syytteen alainen rikos ja täyttää rikoksen tunnusmerkit. Vain 10 prosenttia vakavimmasta väkivallasta tulee poliisin tietoon. Suurin osa väkivallasta on miesten naisin kohdistamaa väkivaltaa. (Kenelle lyönnit kuuluvat.)

3.5 Lapsiin kohdistuva väkivalta

Lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa ilmenee kolmessa eri muodossa; väkivalta kohdistuu suoraan lapseen, lapsi joutuu seuramaan tai kuulemaan väkivaltatapahtumia tai lasta käytetään väkivallan välineenä toista vanhempaa vastaan. Suoraan lapseen kohdistuvan väkivallan muodot ovat samoja kuin yllä mainitut, lisäksi ovat lasten ruumiillinen kuritus, hoidon laiminlyönti ja erityisesti pienten vauvojen ravistelu. Lapsiin kohdistuvat seksuaaliset teot ovat aina rikoksia. Lapselle väkivallan sivusta seuraaminen on yhtä vahingollista kuin itse väkivallan kohteeksi joutuminen. Vaikka lapset eivät olisi itse paikalla väkivaltatilanteissa, he usein kuulevat tai osaavat aavistaa tapahtuneen. Lapset voivat joutua väkivallan välineeksi, kun vanhemmat uhkailevat toisiaan lapsen vahingoittamisella tai haukkuvat toisiaan tarkoituksellisesti lasten kuullen. (Lyömätön linja.) Maailman terveysjärjestön (WHO) lapsen kaltoinkohtelun ehkäisyä käsittelevässä julkaisussa, vuonna 1999, määritellään kaltoinkohtelu seuraavasti: ”Lapsen kaltoinkohtelu käsittää kaikki sellaiset fyysisen ja psyykkisen pahoinpitelymuodot, seksuaalisen hyväksikäytön, laiminlyönnin taikka kaupallisen tai muun riiston, joista seuraa todellista

tai mahdollista vaaraa lapsen terveydelle, elämälle, kehitykselle tai ihmisarvolle suhteessa, jossa on kyse vastuusta, luottamuksesta tai vallasta.” (Söderholm, Halila, Kivittie-Kallio, Mertsola & Niemi 2004, 11.)

3.6 Vanhuksiin kohdistuva väkivalta

Vanhuksiin kohdistuva väkivalta voi olla parisuhdeväkivaltaa ikääntyneiden parisuhteessa tai se voi olla väkivaltaa sukupolvien, kuten lasten ja ikääntyneiden vanhempien välillä. Väkivaltaa voi ilmetä myös miniöiden, vävyjen, anoppien tai lankojen suhteissa. Vanhuksiin kohdistuva perheväkivalta voi ilmetä elämäntilanteissa, jossa ikääntynyt on riippuvainen hoidosta ja avusta fyysisen tai henkisen huonokuntoisuutensa vuoksi omaisistaan. Vanhuksilla voi olla esimerkiksi dementiaoireiden vuoksi kyvyttömyyttä ymmärtää väkivaltatilannetta tai hänellä voi olla huonokuntoisuutensa vuoksi puolustuskyvyttömyyttä hakea apua. (Perttu 1999, 12.)

Ammattihenkilöstön havaitessa kaltionkohtelua ja väkivaltaa, he kohtaavat omien tunteidensa lisäksi myös vanhusten omat tilanteeseen liittyvät tunteet ja asenteet. Kaltionkohtelun lopettamiseen tähtäävissä tilanteissa työntekijät saattavat kokea, että heidän on vaikeaa saada ikääntyvää itseään mukaan toimenpiteisiin. Syynä ovat ikääntyneiden kokemat pelot, syyllisyys ja häpeä. Myös työntekijöiden käsitys siitä, mikä on kaltionkohtelua tai väkivaltaa, poikkeaa vanhusten käsityksistä. (Perttu 1998, 9.)

4 VÄKIVALTAAN LIITTYVÄÄ LAINSÄÄDÄNTÖÄ

Kansalaisille antaa suojaa ja turvaa lainsäädäntö, sekä rikosten ennaltaehkäisevässä tarkoituksessa, että silloin kun rikos on jo tapahtunut. Laki on perusta viranomaisten toimivaltuuksille ja siitä löytyvät mahdollisuudet ehkäistä ja puuttua väkivaltatilanteisiin ja tehdä viranomaisten yhteistyötä. Poliisin (poliisilaki 493/1995) tehtävä on pääsääntöisesti tapahtuneen rikoksen selvittäminen. Hoitaessaan perheväkivaltatilanteita poliisi

joutuu soveltamaan muun muassa väkivaltarikoksia koskevia rikoslain säännöksiä, pakkokeinolakia ja esitutkintalakia asetuksineen. (Kenelle lyönnit kuuluvat.)

Poliisilla on mahdollisuus puuttua tilanteisiin jo ennen rikoksen tapahtumista poliisilain turvin. Pahoinpitely yksityisellä paikalla katsottiin aikaisemmin perheen sisäiseksi asiaksi, mutta sen muututtua virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi, on poliisilla mahdollisuus puuttua tekoihin (rikoslaki 578/1995). Tärkeä tavoite on väkivaltatilanteen uusiutumisen estäminen. (Kenelle lyönnit kuuluvat.)

4.1 Lakiuudistuksia

1990-luvulla lainsäädäntöä uudistettiin muutoksilla, joiden avulla pyrittiin vaikuttamaan naisiin kohdistuvaan väkivaltaan. Raiskaus avioliitossa kriminalisoitiin vuonna 1994. (2. Naisiin kohdistuva väkivalta 2005) Vuoteen 1999 raiskaus oli väkivaltarikos, joka kohdistui vain naisiin ja rikosnimikkeenä oli väkisinmakaaminen. Vuonna 1999 tuli voimaan uudistettu rikoslaki (Uudistettu rikoslaki 563/1998), jossa on sukupuolineutraali lähestymistapa, ja jossa on eroteltuna kolme vakavuusastetta rikoksen paheksuttavuudesta. Raiskaukset on jaoteltu kolmeen vakavuusasteeseen: törkeä raiskaus, raiskaus ja sukupuoliyhteyden pakottaminen. Lain uudistuksen myötä miesten osuus raiskauksien uhreina nostaa raiskaustilastojen lukuja, mutta kokonaisluvut kuitenkin paljastavat naisten uhriksi joutumista. Poliisin tietoon tulleiden raiskauksien määrän nousu kertoo pikemmin lisääntyneestä ilmoitusherkkyydestä kuin rikosten määrän muutoksesta. (5. Naisiin kohdistuva väkivalta 2005.) Vuonna 1999 säädettiin laki lähestymiskiellosta (898/1998) ja 2005 lähestymiskieltolakia laajennettiin koskemaan myös samassa taloudessa asuvaa henkilöä (711/2004) (2. Naisiin kohdistuva väkivalta 2005).

4.2 Laki lapsen huollosta

Suomessa laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (683/1983) määrittää lapsen tarpeet ja aikuisten velvollisuudet tarpeiden täyttämiseksi. Lain mukaan lapsen huollon pi-

tää turvata lapsen tasapainoisen kehittymisen, hyvinvoinnin, läheiset ja myönteiset ihmissuhteet, hyvän hoidon, kasvatuksen sekä tarpeellisen valvonnan ja huolenpidon. Lapsella on oltava turvallinen kasvuympäristö ja koulutuksen riittävää. Hänen pitää saada hellyyttä, turvaa ja ymmärrystä. Lasta ei saa alistaa, kohdella loukkaavasti eikä kurittaa ruumiillisesti. Lapsen kasvamista ja itsenäistymistä tulee tukea. Jos lapsen kehitys ja kasvu ovat vaarassa, sosiaali- ja terveydenhuollon, poliisin tai koulun palveluksessa tai luottamustehtävässä olevalla henkilöllä on velvollisuus Suomen lastensuojelulain mukaan ilmoittaa asiasta lastensuojeluviranomaisille. (Söderholm ym. 2004, 5.)

5 VÄKIVALTAILMIÖ

Väkivalta on ajateltua yleisempää. Suomessa tehdyn laajan Usko, toivo, hakkaus-kyselytutkimuksen (1997) mukaan joka viides suomalainen parisuhteessa elävä nainen on kokenut väkivallan uhkaa tai väkivaltaa nykyisen puolisonsa taholta. Vuosina 1996–2003 tilastokeskuksen kuolemansyytilastojen mukaan keskimäärin 19 naista vuodessa menetti henkensä partnerin tai puolison aiheuttaman väkivallan uhrina. 18 prosenttia naisista oli kokenut äitiys- ja lastenneuvolatutkimuksen mukaan parisuhdeväkivaltaa tai sillä uhkaamista. Vuonna 2004 poliisi kutsuttiin kotihälytystehtäville 70 000 kertaa, niistä noin 16 000 hälytystä luokiteltiin perheväkivaltanimikkeellä. Tilastoiduksi ja viranomaisten tietoon ei tule läheskään kaikki pari- ja lähisuhdeväkivalta. (Kenelle lyönit kuuluvat.)

Heiskasen ja Piispan tekemän Usko, toivo, hakkaus tutkimuksen -naisten turvallisuus 1997- perusteella voidaan karkeasti arvioida, että vähintään 17 % alle 18- vuotiaista lapsista ja nuorista on nähnyt tai kokenut perheväkivaltaa. Lasten ja nuorten todistamasta väkivallasta ei Suomessa ole tehty tutkimusta kysymällä asiasta suoraan heiltä itseltään. Tutkimustiedon puutteellisuudesta huolimatta voidaan todeta, että väkivalta koskettaa huomattavan suurta joukkoa suomalaisia lapsia ja nuoria, eli kyseessä ei ole vähemmistön ongelma. (Dufva 2001, 15–16.)

5.1 Väkivallan kustannukset

Väkivallasta aiheutuvat kulut vuodessa tilastokeskuksen tekemän tutkimuksen mukaan, vuonna 2001, olivat sosiaali- ja terveyshuollon alueella noin 21,5 miljoonaa euroa ja oikeussektorilla 26,5 miljoonaa euroa. Keskikokoisessa suomalaisessa kunnassa, tehdyn tutkimuksen mukaan, kustannukset naisiin kohdistuvassa väkivallassa olivat vuodessa 1,2 miljoonaa euroa, niistä viidennes oli terveydenhuollosta, runsas neljännes oikeustoimesta ja yli puolet sosiaalitoimesta. Tilastokeskuksen tutkimuksen (2001) mukaan pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäiseminen ja poistaminen lisää merkittävästi kansalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia ja se on myös kannattavaa kansantaloudellisesti. (Kenelle lyönnit kuuluvat.)

Pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäiseminen kuuluu kaikille ja siihen pitää myös puuttua. Pari- ja lähisuhdeväkivaltaa ei voida nähdä vain yksilötason ongelmana, vaikka vastuu on aina väkivallan tekijällä. Sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja ja taloudellisia kustannuksia aiheutuu väkivallasta yksilölle, perheelle ja yhteiskunnalle. Ilmiönä pari- ja lähisuhdeväkivalta on moniulotteinen ja laaja. Se on kallista ja kuormittaa kunnan palvelujärjestelmää. Väkivallanvastaisen yhteistyön on oltava ohjattua ja koordinoitua. Virkamiesjohdon ja poliittisten päättäjien on sitouduttava työn toteutukseen. (Kenelle lyönnit kuuluvat.)

Miesten tekemällä väkivallalla, joka kohdistuu naisiin, on kasanterveydellisiä ja – taloudellisia seurauksia. Maailmanpankin arvion mukaan kotona tapahtuva väkivalta ja raiskaukset ovat naisille yhtä suuri terveysriski kuin syöpäsairaudet yhteensä, kuten myös sota ja malaria sekä liikenneonnettomuudet yhteenlaskettuna. Yksi viidestä työkikäisen naisen menetetyistä työpäivästä on länsimaissa johtunut väkivallasta. (Jyrkinen & Ruusuvaori 2002, 409.)

5.2 Väkivallan ennaltaehkäisy

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin yksi perustekijä on oikeus väkivallattomaan elämään. Väkivaltaa perheessä todistaneet ja sen kohteeksi joutuneet lapset ja nuoret ovat muita alttiimpia joutumaan itse väkivallan tekijöiksi tai uhreiksi. Väkivallan ennaltaehkäisyn kannalta on tärkeää vähentää erityisesti nuoriin ja lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa. Lap-

siin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan laajuudesta ei ole tällä hetkellä riittävää tietoa Suomessa. Eritoten lapsiin kohdistuva väkivalta on isolta osin piilorikollisuutta, ja sen esiin saaminen edellyttää viranomaisten välistä yhteistyötä. (Lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentäminen 2006.)

Valistuksella, opetuksella ja tiedottamisella pystytään vaikuttamaan yleiseen mielipiteeseen lapsen hyvästä hoidosta ja opetetaan havaitsemaan lapsen hoivan ja turvan tarve. Ennaltaehkäisy on pitkäjänteistä toimintaa, jonka tehtävänä on edistää kaikkien lasten ja perheiden hyvinvointia. (Söderholm ym. 2004, 240.)

Maailman laajuisen ennaltaehkäisyn tavoitteena on suojata kaikkia lapsia laiminlyönteiltä ja pahoinpitelyiltä sekä turvata lapsille riittävät mahdollisuudet kehittyä hyvin emotionaalisesti, fyysisesti ja sosiaalisesti ja varmistaa heille riittävä koulutus, terveydenhuolto, hoito ja turva. (Söderholm ym. 2004, 240.)

Hyvinvointipalveluiden toimivuus on yksi edellytys väkivallan ehkäisytyössä. Hyvä keino ehkäistä väkivaltaa on siitä puhuminen ja sen näkyväksi tekeminen. Kaikkien toimintayksiköiden ja hallinnonalojen tavoitteisiin tulisi sisällyttää väkivallan ehkäisy. Väkivaltatilanteiden vakavuutta voidaan lieventää ja ehkäistä väkivallan kohteeksi joutumista turvallisuustaitojen kehittämisellä. Turvataitokasvatusta on annettava lapsuuden ja nuoruuden eri vaiheissa. Turvakasvatuksessa opetetaan tiedostamaan väkivaltaa, tunnistamaan sitä ja varautumaan siihen. Turvallinen ja väkivallaton seurustelu ja parisuhde ovat yksi turvataitokasvatuksen teemoista. Väkivallattoman elämän toteutuminen ei ole vain ammattilaisten asia, vaan jokaisella kansalaisella on vastuu. Tehokas tapa vaikuttaa väkivallan vastaiseen asenneilmapiiriin, tietoisuuden lisääminen ilmiöstä sekä avunsaantimahdollisuuksista, on yhteistyö paikallisten tiedotusvälineiden kanssa. (Kennelle lyönnit kuuluvat.)

Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmä päätti sisäasiainministeri Kari Rajamäen johdolla 12.10.2006, että hallinnonalojen yhteinen väkivallan vähentämisen painopisteenä vuonna 2007 tulee ottaa huomioon lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentämistavoite. Nykyistä paremmin tulee ottaa huomioon lasten etu kaikessa lainsäädännössä, suunnittelussa ja päätöksenteossa. Valmiuksia tunnistaa lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa tulee parantaa ja lisätä tietoa väkivallan seurauksista, väkivaltaan puuttumisesta ja vähentämiskeinoista lapsien kanssa työskenteleville. Väkivaltaa kohdanneen lapsen tai

nuoren hoito varmistetaan siten, että parannetaan viranomaisten ja järjestöjen yhteistyötä. (Lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentäminen 2006.)

1990-luvun lama herätti keskustelua lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Lasten ja nuorten psyykkisen hoidon ja tukemisen tarve on lisääntynyt enemmän, kuin siihen on suunnattu resursseja. Tukijärjestelmät eivät tavoita kaikkia tukea ja hoitoa tarvitsevia lapsia ja nuoria, ja kouluyhteisö saattaa olla ainoa paikka, jossa lapsi tai nuori kokee ympäristönsä turvalliseksi. (Dufva 2001, 14.)

5.3 Väkivaltatyön kehittäminen ja koulutus

Pari- ja lähisuhdeväkivallasta ei ole riittävästi tietoa sosiaali- ja terveydenhuollon peruskoulutuksessa. Sosiaali- ja terveysministeriön lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyä koskevan toimintaohjelman (2004–2007) yhtenä tavoitteena on kehittää henkilöstön ammatillista osaamista väkivaltatilanteiden käsittelemiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa. Keskeiset osiot perheväkivallan ehkäisystä on myös sisällytetty poliisin työpaikkakoulutukseen. Ilman perusteellista koulutusta työntekijän on vaikeata tunnistaa pari- ja lähisuhteessa tapahtuvaa väkivaltaa. Rohkeus ottaa asia puheeksi puuttuu työntekijöiltä usein siksi, ettei tiedetä miten toimia. Viranomaisten valmiutta tunnistaa ja kohdata sekä väkivallan uhrin että tekijän ja asianmukaisen avun tarjoamista pyritään parantamaan koulutuksen avulla. Eri ammattiryhmille järjestettävän yhteisen koulutuksen tavoitteena on luoda yhteinen tietopohja, ymmärrys sekä suunta pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyydelle. Koulutuksen tavoitteena on myös oppia tuntemaan eri tahojen työn sisältö ja toimintatavat sekä sektorirajat ylittävän yhteistyön kehittäminen. Tärkeää on myös järjestää työpaikkakoulutusta sekä ammattikunta-kohtaisia koulutuksia väkivallasta. Tärkeä tekijä on myös koulutuksen maksuttomuus. Koulutuksen tulisi käsitellä väkivallan tunnistamista ja tunnusmerkkejä sekä trauman tunnistamista. Väkivallan puheeksi ottaminen ja siihen puuttuminen tulisi olla osa koulutusta. (Kenelle lyönnit kuuluvat.)

Kansainvälisissä ja kansallisissa pari- ja lähisuhdeväkivallan hankkeissa ammattihenkilöstön kouluttaminen ja tietoisuuden lisääminen on ollut keskeinen toimintatapa. Koulutus on avainasemassa, sen avulla parannetaan viranomaisten valmiutta tunnistaa väki-

valtaongelma, kohdata väkivallan tekijä ja uhri ja tarjota heille asianmukaista apua. Väkivallan ehkäisy tulee sisällyttää osaksi kaikkien toimintayksiköiden ja hallinnonalojen työkäytäntöjä ja tavoitteita. (Kenelle lyönnit kuuluvat.)

6 VÄKIVALTATYÖN KEHITTÄMINEN KUNNISSA

Kunnilla on vastuu ehkäistä mm. pari- ja lähisuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa tarjoamalla tarkoituksenmukaisia palveluja yhteistyössä eri toimijoiden kesken. Palveluja on tarjottava väkivallan kaikille eri osapuolille, niin väkivallan todistajaksi ja kohteiksi joutuneille, kuin myös väkivallan tekijöille. Kuntien poliittisten päättäjien ja virkamiesjohdon on sitouduttava väkivaltatyöhön. Päättäjillä on oltava riittävästi tietoa pari- ja lähisuhdeväkivallasta, sen laajuudesta, erityisluonteesta sekä väkivallan aiheuttamista laajoista seurauksista yhteiskunnalla ja yksilölle. Työntekijöille tulisi luoda edellytykset koulutukseen, työnohjaukseen ja konsultaatioon. Heille tulisi taata myös tarvitsemansa tuki työyhteisöltä ja työnjohdolta. (Kenelle lyönnit kuuluvat.)

Ihmisiä, rahaa ja aikaa tarvitaan väkivaltatyön toteuttamiseen, koska minkään julkisen sektorin auttajatahon pääasiallinen tehtävä ei ole pari- ja lähisuhdeväkivallan uhrien tai tekijöiden auttaminen. Henkilöstön kouluttamiseen, konsultaation järjestämiseen, työnohjaukseen, tiedottamiseen sekä uusien palvelujen kehittämiseen tarvitaan resursseja. (Kenelle lyönnit kuuluvat.)

6.1 Palveluverkosto

Yksi keskeinen tavoite sosiaali- ja terveysministeriön lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyä koskevassa toimintaohjelmassa (2004–2007) on parantaa palveluverkostoa. Yhteistyötä poliisin ja sosiaalitoimen välillä tehostetaan. Poliisin rinnalla työskentelee sosiaalipäivystys muun muassa perheväkivaltatilanteissa. Erityisryhmien, kuten maahanmuuttajien ja vammaisten erityistarpeet on otettava huomioon palvelutarjonnassa. Prosessinomaisesti jokainen sektori työstää oman toimintamallinsa väkivallan kohtaami-

seen. Pari- ja lähisuhdeväkivaltaa kohtaavia työntekijöitä auttaa toimimaan ammatillisesti, kun toimintaohjeet on kirjattuna. Sektorirajoja ylittävissä tilanteissa on myös taroituksenmukaista laatia yhteisiä ohjeistuksia. (Kenelle lyönnit kuuluvat.)

Väkivaltailmiön ja väkivaltakierteen ymmärrys sekä trauman ilmenemismuotojen tunteminen, on löydyttävä peruspalveluista. Peruspalveluissa väkivallasta kaikilta kysyminen seulan avulla pitäisi olla yhtenä ”rutiinikysymyksistä” esimerkiksi tulohaastattelussa tai muita esitietoja annettaessa. (Kenelle lyönnit kuuluvat.)

Alueellisia eroja on palvelujen saatavuudessa. Suuriin kaupunkeihin on keskittynyt erityispalvelut, esimerkiksi turvakodit. Seutu- ja kuntayhteistyötä kehittämällä tulisi varmistaa alueellisesti kattavat erityispalvelut. Väkivallan uhkaa kokenut tai sen uhriksi joutuneet tarvitsevat matalan kynnyksen palvelua pikaisesti ja luottamuksella. Tarjolla tarvitsee olla ympärivuorokautista ja maksutonta palvelua, esimerkiksi puhelinneuvontaa. Palveluiden tulee olla kohdennettuja, esimerkiksi vertaisryhmät ja terapia. (Kenelle lyönnit kuuluvat.)

6.2 Pari- ja parilähisuhdeväkivallan toimintaohjelma

Paikallisia turvallisuus- tai hyvinvointiohjelmaa on laadittu kunnassa tai kuntien yhteistyössä. Pari- ja lähisuhdeväkivallan toimintaohjelma on tarkoituksenmukaista liittää näihin ohjelmiin. Poliittisten päätöksentekijöiden tahdonilmaisu ja sitoutuminen pari- ja lähisuhdeväkivallan poistamiseen osana rikosentorjuntaa sekä hyvinvoinnin ja turvallisuuden lisäämiseen on toimintaohjelman tarkoitus. Toimintaohjelmassa esitetään kunnan yhteinen tahto asian hoitamiseksi ja näkemys väkivaltaongelmasta. Toimintaohjelma sitouttaa eri toiminnan tasoja ja tahoja. Toimintaohjelmassa määritellään pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseksi ja poistamiseksi toiminnan suuntaus ja asetetaan yhteiset tavoitteet. Eri tavoitealueiden vastuutahot nimetään toimintaohjelmassa. Ohjelmaa viedään kunnanhallitukseen hyväksyttäväksi. Toimintaohjelmassa ohjaava tehtävä tarkoittaa, että aloitteentekijä yhteistyöelimestä on kunta. Pari- ja lähisuhdeväkivaltaa huomioidaan ja nimetään omana asiakokonaisuutena muissa ajankohtaisissa paikallisissa ohjelmissa ja strategiasuunnitelmissa. Linjausten toteuttamiseen kunta ohjaa ja antaa tarvittavat resurssit kaikille tahoille. (Kenelle lyönnit kuuluvat.)

6.3 Verkostoituva työryhmä

Tarvitaan yhteistyöelin eli työryhmä, joka koostuu pari- ja lähisuhdeväkivaltaa työssään kohtaavien toimijoiden edustajista yhteistoiminnan koordinoitua varten. Tärkeintä pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyössä on se, että on olemassa taho, jonka päätehtävänä on pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyö. On tärkeää muistaa verkostoituvassa työskentelyssä, että jokainen osapuoli hyötyy jollain tavalla yhteistoiminnasta. Tärkeää on myös huomioida, että edustajat tulevat laajalta kentältä ja heidän näkemyksensä ovat erilaisia pari- ja lähisuhdeväkivaltaan. Näkemyserot kannattaa tiedostaa ja huomioida, ettei yhteinen ymmärrys ole itsestäänselvyys. Erilaiset näkökulmat ovat mahdollisuus laajentaa ymmärrystä väkivaltailmiön moninaisuudesta. Näkemyserot voivat myös tulla yhteistyön esteeksi jos syntyy kilpailua siitä kenen näkökulma edustaa ”oikeaa totuutta”. Pitkän tähtäimen tavoite yhteistoiminnassa on, että koko toimijataholle muodostuu riittävän yhtenäinen ymmärrys ja näkemys pari- ja lähisuhdeväkivallasta sekä yhteinen tavoite ehkäistä ja lopettaa pari- ja lähisuhdeväkivalta. Yhteisen tehtävän hoitamisessa tietoisuus omasta vastuusta vaatii rohkeutta ylittää omat sektorirajat ja kykyä ymmärtää oma perustehtävä laajemmassa kokonaisuudessa. (Kenelle lyönnit kuuluvat.)

Työryhmän toiminnan on oltava pitkäjänteistä, tavoitteellista ja suunnitelmallista. Työryhmä arvioi ja seuraa toteutusta. Se järjestää alan ammattihenkilöstölle koulutusta ja kehittää kohdennettuja palveluita. Työryhmä huolehtii asiantuntija-avun tarjoamisesta organisaatiolle ja tiedottamisesta. Työryhmän tehtävänä on nostaa esille aiheeseen liittyviä ongelmakohtia ja tehdä aloitteita ongelmien poistamiseksi. (Kenelle lyönnit kuuluvat.)

7 VÄKIVALTA, RIKOLLISUUS JA ALKOHOLI

Henkeen ja fyysiseen koskemattomuuteen kohdistuvat rikokset, kuten myös miesten keskinäiset nakkikioskiselkkaukset ja puukkotappelut ovat näkyneet suomalaisessa kulttuurissa. Asioiden selvittelyyn yksilöiden, usein miesten kesken, ja toisaalta miesten ja heidän partneriensa tai tuntemiensa naisten suhteen on ikään kuin ”kuulunut” vä-

kivalta. Valtaosa väkivallasta on edelleen miesten tekemää niin muualla kuin Suomesakin. (Jyrkinen & Ruusuvaori 2002, 408–409.)

Suomi on kansainvälisesti arvioiden eräs maailman kärkimaista sukupuolten välisen tasa-arvon kehityksessä. Suomalainen tasa-arvo ei silti tarkoita sitä, että naiset ja miehet olisivat todellisuudessa kaikilla elämänalueilla tasa-arvoisia tai että sukupuolten välinen tasa-arvo olisi saavutettu. Usein piilorikollisuudeksi jäävä sukupuolistunut väkivalta on eräs selkeimmistä tasa-arvon sokeista pisteistä. (Jyrkinen & Ruusuvaori 2002, 409–410.)

Vakava väkivalta ja henkirikollisuus kasautuvat hyvin voimakkaasti väestöön, jolla on keskimääräistä vähemmän sosiaalisia, taloudellisia ja sivistyksellisiä resursseja. Nuorten väkivaltaisuuden ja henkirikollisuuden taustalla on usein vakavia mielenterveysongelmia, joihin puuttumalla voitaisiin ehkäistä väkivaltaa. (Kansallinen ohjelma väkivallan vähentämiseksi.)

Lapsiin ja nuoriin kohdistuva ja heidän käyttämä väkivalta on runsasta, mutta aikuisten välistä väkivaltaa lievempää. Lapsuudessa koettu väkivalta ja opittu väkivaltainen käyttäytyminen ovat yhteydessä aikuisiän väkivaltaan. (Kansallinen ohjelma väkivallan vähentämiseksi.)

7.1 Väkivaltarikollisuuden tasot

Tilastollisessa tutkimuksessa Suomen väkivalta- ja omaisuusrikollisuuteen vaikuttavista tekijöistä, tarkasteltiin millainen väkivalta- ja omaisuusrikostasot Suomen kunnissa on. Analyysin lähtökohtana tutkimuksessa oli poliisille ilmoitettu rikollisuus, joka käsittää tietyt poliisin tietoon tulleet omaisuus- ja väkivaltarikokset, joista on tehty rikosilmoitus. Tutkimuksessa kunnat jaoteltiin rakenteensa mukaan kolmeen ryhmään, kaupunkimaiset kunnat, taajaan asutut kunnat ja maaseutumaiset kunnat. Jaottelussa Pori sijoitui kaupunkimaisiin kuntiin. (Heiskanen, Sirén & Roivainen 2003, 6-7, 10, 65.)

Tilastollisessa tutkimuksessa Suomen väkivalta- ja omaisuusrikollisuuteen vaikuttavista tekijöistä, selvitettiin erilaisten väestöllisten, taloudellisten ja sosiaalisten tekijöiden yh-

teyttä omaisuus- ja väkivaltarikostasoon kunnissa. Tavoitteena tarkastelussa oli vastata kysymykseen onko kunnan rikollisuustaso matala, korkea tai odotettu, suhteessa yllä mainittuihin tekijöihin. Tutkimuskohteena oli selvittää muun muassa kuntien väkivallan taso. Erilaisten muuttujien, joita oli yhdeksän, kesken tehtiin olettamus ja ennusteet väkivallan tasosta kunnissa. Muuttujia olivat esimerkiksi koulutusaste, avioliitossa olevien osuus väestöstä ja alkoholin vähittäismyynti. Porin osalta laskelmat olivat odotetulla tasolla. Toisin sanoen, Porissa tilastoitu väkivalta oli muuttujiin nähden ennustettua. (Heiskanen ym. 2003, 3, 24–26.)

Tilastollisen tutkimuksen johtopäätöksissä käy ilmi, että alkoholin vähittäis- tai anniskelumyyntin määrä oli väkivaltatasoon liittyvä tekijä. Avioliitossa väkivallan taso oli matala. Suurin osa väkivaltarikoksista, jotka olivat tulleet poliisin tietoon, olivat katu- ja huvittelupaikkaväkivaltaa. Tekijöinä ja kohteena olivat perheettömät ja nuoret miehet. Tässä tutkimuksessa, kuten monissa muissakin suomalaisissa väkivaltatutkimuksissa todettiin, että väkivalta henkilöityy usein alkoholia käyttävään, nuoreen ja naimattomaan mieheen. Tutkimuksessa on viitteitä siitä, että huono-osaisuus on yhteydessä väkivaltaan. Korkea koulutustaso liittyy kaupunkimaisissa kunnissa matalaan väkivaltatasoon. (Heiskanen ym. 54.)

7.1.1 Yleisellä paikalla tapahtuneet pahoinpitelyrikokset

Taulukossa on vertailtu vuosina 2002–2006 yleisellä paikalla tehtyjä pahoinpitelyrikoksia kaupunkien välillä. Taulukosta käy ilmi, että Porissa pahoinpitelyiden määrä yleisellä paikalla on laskenut vuodesta 2002 vuoteen 2006 10 prosentilla. Taulukon kaupunkeja vertaillessa Pori sijoittuu keskitasolle. Koko maata vertaillessa yleisillä paikoilla tapahtuneet pahoinpitelyrikokset ovat lisääntyneet.

PAHOINPITELYRIKOKSET					
YLEISELLÄ PAIKALLA TAPAHTUNEET					
	2002	2003	2004	2005	2006
Oulu	534	578	562	564	528
Lahti	321	424	369	428	426
Jyväskylä	459	493	402	421	392
Kuopio	331	355	350	374	405
Joensuu	320	293	257	275	327
Vaasa	295	258	278	269	321
Pori	341	251	287	257	295
Lappeenranta	151	187	177	236	195
Hämeenlinna	190	235	230	203	161
Rauma	153	166	131	130	162
KOKO MAA	<i>16 511</i>	<i>16 930</i>	<i>16 787</i>	<i>16 871</i>	<i>17 333</i>

Lähde: Kekki, Porin poliisin tilastot

7.1.2 Yksityisellä paikalla tapahtuneet pahoinpitelyrikokset

Vuosina 2002–2006 on vertailtu yksityisellä paikalla tehtyjä pahoinpitelyrikkoksia kaupunkien välillä. Taulukosta käy ilmi, että Porissa yksityisellä paikalla pahoinpitelyiden määrä on noussut 10 prosentilla. Taulukon kaupunkeja vertaillessa Pori sijoittuu hieman keskitasoa ylempäs. Pahoinpitelyrikokset ovat koko maata vertaillessa lisääntyneet yksityisellä paikalla vuosittain.

PAHOINPITELYRIKOKSET					
YKSITYISELLÄ PAIKALLA TAPAHTUNEET					
	2002	2003	2004	2005	2006
Oulu	273	274	292	338	300
Kuopio	251	250	271	258	295
Lahti	218	215	258	255	275
Pori	204	213	218	244	265
Jyväskylä	202	257	252	229	292
Lappeenranta	84	136	117	171	149
Hämeenlinna	121	107	136	163	135
Joensuu	152	186	157	162	170
Vaasa	119	116	137	142	225
Rauma	58	99	85	75	70
KOKO MAA	<i>11 423</i>	<i>11 819</i>	<i>12 890</i>	<i>13 506</i>	<i>13 462</i>

Lähde: Kekki, Porin poliisin tilastot

7.2 Väkiältä ja alkoholi

Väkivallan ja alkoholin yhteyttä voidaan tarkastella sekä yhteisö- että yksilötasolla. Alkoholin käytöllä on välittömän tilannesidonnaisen vaikutuksen lisäksi myös pitemmän ajan kuluessa syntyvä taustavaikutus väkivaltaan. Alkoholin kulutuksen, päihtymisen ja väkivaltaisen käyttäytymisen välillä on havaittu selvä tilastollinen yhteys yksilötasolla länsimaissa. Voidaan esittää monia teoreettisia selitysmalleja väkivallan ja alkoholin yhteydelle. Yhteys voi periaatteessa johtua siitä, että juopumus ja alkoholi lisäävät suoraan väkivaltaista käyttäytymistä alkoholin vaikuttavista ominaisuuksista johtuen. Mahdollista on toisaalta myös se, että taipumus runsaaseen alkoholin käyttöön ja aggressiivisuuteen ovat samanaikaisia taipumuksia ja alkoholi vahvistaa aggressiivisia reaktioita. Mekanismeista, jotka yhdistävät alkoholia ja väkivaltaa, ei ole yksimielisyyttä, mutta sitä on selitetty esimerkiksi sillä, että alkoholi alentaa väkivaltaisen käyttäytymisen kynnystä ja poistaa estoja. Nykyään on kuitenkin sellainen käsitys, että alkoholisidonnaisessa väkivallassa on kysymys usean tekijän yhteisvaikutuksesta. Väkivaltatilanteita tarkasteltaessa alkoholin osuus ja rooli näkyy siinä, että väkivallantekijöistä ja rikoksen uhreiksi joutuneista suurin osa on ollut tapahtumahetkellä alkoholin vaikutuksen alaisena. (Sirén & Lehti 2006, 9-11.)

8 SUOMALAISIA UHRITUTKIMUKSIA

Kyselytutkimuksia tarvitaan, jotta voitaisiin luoda kuvaa väkivallan piirteistä, määrästä ja kehityssuunnista. Kyselytutkimukset oikaisevat ja täydentävät tilastoja ja yksittäisten rikostapausten pohjalta muodostuvia käsityksiä väkivallan luonteesta ja määrästä. Suomessa, koko kansalle tarkoitettuja uhritutkimuksia on aloitettu vuonna 1980. (1. Naisiin kohdistuva väkiältä 2005.) Suomessa on tehty vuosina 1980, 1988, 1993, 1997 ja 2003 kansallisia uhritutkimuksia (4. Naisiin kohdistuva väkiältä 2005).

8.1 Suomalaisien turvallisuus 2003 - tutkimus

Vuonna 2003 tehty Suomalaisien turvallisuus 2003- haastattelututkimus paljastaa, että laajasti määriteltynä väkivalta on vähentynyt, mutta väkivaltatilanteiden määrä, jotka ovat aiheuttaneet vammoja, on lisääntynyt vuodesta 1997. Vuonna 2003 15–74- vuotiaisiin kohdistui arviolta 627 000 väkivallan tekoa tai väkivallalla uhkailua, joista lähes puolet (47 %) oli väkivallalla uhkailemista. Kaikkiaan väkivaltatilanteet olivat vähentyneet 6 % vuodesta 1997. Liikkumisen estäminen, töniminen ja lyömisen yritykset olivat vähentyneet, mutta vakavammat väkivallan teot olivat lisääntyneet vuodesta 1997. (Heiskanen, Sirén & Aromaa 2004, 15.)

Heiskanen, Sirénin ja Aromaan tekemässä haastattelututkimuksessa (2003) naisiin kohdistuva perhe- ja pienryhmäväkivalta ja katuväkivalta näyttävät vähentyneen vuodesta 1980, mutta naisiin kohdistuva työpaikkäväkivalta näyttää lisääntyneen. Naisten kokemman työpaikkäväkivallan kasvu tilastoissa johtuu terveyden- ja sairaanhoidon ammattien määrällisesti eniten kokemasta väkivallasta ja sen uhkasta. Työpaikkäväkivallan määrä on kasvanut myös sosiaali- ja opetuslalla. Terveyden- ja sairaanhoidon ammatteissa kohdattuja väkivaltatapauksia vuonna 1997 oli 33 000, kun taas vuonna 2003 tapauksia oli 60 000. Sosiaalialalla tapauksia oli vuonna 1997 11 000 ja vuonna 2003 17 000. Opetuslalla väkivaltatapauksia oli vuonna 1997 4000 vähemmän vuoteen 2003 verrattuna, jolloin tapauksia oli 10 000. Miesten kokemat väkivaltatilanteet ovat pysyneet lähes samoina vuosina 1997 ja 2003, myös työpaikkäväkivallan osalta. Työssä koettu väkivalta jakautuu tasaisemmin eri ammattiryhmien kesken, kuin naisilla. Eniten tapauksia kuitenkin oli autonkuljettajilla, kiinteistöhoitajilla ja vartiointialalla. (Heiskanen ym. 2004, 18–19.)

8.2 Naisuhritutkimuksia

Kansallisten tutkimusten lisäksi tarvitaan tarkentavaa tietoa erityisryhmien uhrikokemuksista. Ensimmäinen naisiin kohdistuvan väkivallan kartoitustutkimus tehtiin vuonna 1997, jonka laativat Markku Heiskanen ja Minna Piispa. Tutkimus ”Usko, toivo, hikkaus” myötävaikutti siihen, että naisten kokema väkivalta nousi entistä voimakkaammin julkiseen keskusteluun. Edelleen suuri osa naisten kokemasta väkivallasta jää

ilmoittamatta poliisille, ja siten myös tilastojen ulkopuolelle, vaikka viime vuosina väkivaltaan onkin kiinnitetty enemmän huomiota. (1. Naisiin kohdistuva väkivalta 2005.)

Ensimmäinen vuonna 1997 tehty tutkimus nähtiin tärkeäksi, koska Suomessa ei tuolloin ollut riittävästi tietoa naisiin kohdistuvan väkivallan seurauksista ja yleisyydestä. Se toimi tärkeänä keskustelun herättäjänä ja nosti esiin naisiin kohdistuvan väkivallan sosiaalisena ongelmana. Aiheen tiimoilta käynnistyi myös väkivallan eri osapuolille suunnattuja palveluja muun muassa Lyömätön Linja vuonna 1993, Raiskauskriisikeskus Tukinainen vuonna 1994. Vuosina 1998–2002 Stakesissa toimi naisille suunnattu naisiin kohdistuvan väkivallan ja prostituution ehkäisyhanke. (2. Naisiin kohdistuva väkivalta 2005.)

Vuonna 1997 tehdyn kyselyn tuloksille on kaivattu päivitystä (Piispa, Heiskanen, Kääriäinen & Siren 2006,1). Vuonna 2005 toteutettiin tutkimus Naisiin kohdistunut väkivalta, jonka tuloksia verrattiin vuonna 1997 tehtyyn tutkimukseen (3. Naisiin kohdistuva väkivalta 2005).

8.2.1 Naisuhritutkimusten vertailua

Muutoksia tutkimusten välillä ei voida kuvata luotettavasti vain yhdellä luvulla, sillä yleismittarit saattavat hukata suuren määrän tietoa. Naisiin kohdistuvan väkivallan muotoja tarkastellaan tämän takia väkivallan uhriksi joutumista tietyllä aikavälillä ja tietyssä ikäryhmässä, sekä väkivallan eri tekijäryhmien osalta. Väkivallan yleisyyttä kuvataan myös eri väestöryhmissä. Tällä tavoin voidaan selvittää, missä ryhmissä muutoksia on tapahtunut. (4. Naisiin kohdistuva väkivalta 2005.)

Vuosina 1997 ja 2005 tehdyistä väestökyselyistä käy ilmi, että naisiin kohdistuvan väkivallan yleisyydessä ei ole havaittavissa suuria muutoksia. Väkivallan rakenteessa on tapahtunut muutosta siinä, että väkivalta ja uhkailu parisuhteessa ovat hivenen vähäisempää kuin 1990 – luvun lopulla, mutta muiden miesten, kuin nykyisten kumppaneiden taholta, väkivalta on jonkin verran lisääntynyt. (3. Naisiin kohdistuva väkivalta 2005.)

8.2.2 Parisuhteessa ja sen ulkopuolella tapahtuva väkivalta

Vuonna 1997 tehdyssä, Naisten turvallisuus-tutkimuksessa, 22 % naisista ilmoitti kokeneensa puolison tekemää väkivaltaa tai uhkailua parisuhteen aikana. Vastaava luku vuonna 2005 tehdyssä Naisiin kohdistuva väkivalta 2005-tutkimuksessa oli 20 %. Väkivallan muodoista läimäyttely oli vähentynyt ja niiden naisten osuus, jotka olivat kokeneet parisuhteessaan väkivaltaa viimeisen vuoden aikana, oli laskenut 1,8 prosentista 0,8 prosenttiin. Tulos on linjassa henkirikollisuustilastojen ja kansallisten uhritutkimusten kanssa, jotka viittaavat siihen, että viime vuosina vakava fyysinen väkivalta on vähentynyt. (3. Naisiin kohdistuva väkivalta 2005.)

Vuonna 2005 tehty kyselytutkimus osoittaa, että parisuhteen ulkopuolella tapahtunut väkivalta on lisääntynyt vuodesta 1997 0,8 %:lla. Parisuhteen ulkopuolisen väkivallan kasvu on seurausta työpaikkaväkivallan kasvusta. (3. Naisiin kohdistuva väkivalta 2005.)

8.2.3 Avun hakeminen yleistynyt

Epävirallisen tuen hakeminen on tavallista naisille, jotka ovat kokeneet väkivaltaa. Naisten kokema väkivalta 2005-tutkimukseen osallistuneista naisista yli puolet ilmoitti keskustelleensa väkivallasta läheisen ystävän kanssa. Tavallisimmin virallista tukea ja apua haettiin terveyspalveluista ja poliisilta, mutta kolmasosa tutkimukseen osallistuneista ei ollut hakenut apua virallisilta tahoilta. Kynnys hakea apua on saattanut madaltua, koska virallisen avun hakeminen on kuitenkin jonkin verran yleistynyt. Viime vuosina perhe- ja lähisuhdeväkivallasta on puhuttu enemmän kuin aiemmin ja naisten tietoisuus asemastaan väkivallan uhrina on lisääntynyt. Hoitoa ja tukea on tarjolla myös entistä enemmän. (3. Naisiin kohdistuva väkivalta 2005.)

9 VALTAKUNNALLISIA TOIMINTAOHJELMIA

9.1 Turvallisuustalkoot - Kansallinen rikosentorjuntaohjelma

Valtioneuvosto on tehnyt periaatepäätöksen kansallisesta rikosentorjuntaohjelmasta 4.3.1999. Ohjelman tavoitteena tuolloin oli luoda yhteinen toimintapolitiikka rikollisuuden vähentämiseksi ja turvallisuuden lisäämiseksi. Tarkoituksena oli, että valtiovallan ohella rikosentorjuntaan osallistui entistä tietoisemmin ja aktiivisemmin kunnat, elinkeinoelämä, kirkko, kansalaisjärjestöt sekä yksityiset kansalaiset. Paikallinen rikosentorjunta oli ohjelman painopisteenä. (Turvallisuustalkoot.)

9.2 Arjen turvaa - sisäisen turvallisuuden ohjelma

Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelmassa 24.6.2003 päätettiin käynnistää sisäisen turvallisuuden ohjelman valmistelu, sillä sisäisen turvallisuuden alueelta puuttui laaja, sektorirajat ylittävä useampivuotinen kehittämissuunnitelma, jolla olisi myös ylimmän poliittisen johdon tuki. Ohjelman valmistelu oli valmis kesällä 2004. (Arjen turvaa.)

Hallituksen ohjelmassa edellytettiin laajan, hallinnonalojen rajat ylittävä sisäisen turvallisuuden ohjelman laatimista erityisesti väkivalta-, huumausaine- ja uusintarikollisuuden vähentämiseksi. Ohjelman laatimiseen osallistui yhdeksän ministeriötä ja lukuisia muita asiantuntijoita. Turvallisuuden ohjelmasta hallitus teki periaatepäätöksen 23.9.2004. (Arjen turvaa.)

Turvallisuuden nykytilan arviointi ja tulevien uhkatekijöiden kartoitus oli sisäisen turvallisuuden ohjelman lähtökohtana. Ohjelmassa esitettiin keinoja ja konkreettisia tavoitteita tavoitteisiin pääsemiseksi. Syrjäytymisen lisääntyminen on sisäisen turvallisuuden yksi keskeisistä tulevaisuuden uhkatekijöistä. (Arjen turvaa.)

9.3 Kansallinen ohjelma väkivallan vähentämiseksi

Rikksentorjuntaneuvosto esitti kansallisen rikksentorjuntaohjelman toteutuksen seurantaraportissaan vuonna 2003, että valmisteltaisiin ”kansallinen väkivallan vähentämishjelma” väkivallan keskeiset osa-alueet kattava erityishjelma väkivallan vähentämiseksi. Matti Vanhasen hallitusohjelmaa (Arjen turvaa) konkretisoitiin siten, että väkivallan vähentäminen liitettiin osaksi sisäisen turvallisuuden ohjelman valmistelua. Kansallisen väkivallan vähentämishjelman valmisteli kuusi työryhmää, joita olivat Henkirikosryhmä, Viina- ja väkivaltaryhmä, Naisiin kohdistuva väkivalta-ryhmä, Väki- valta työtehtävissä -ryhmä, Lapsi- ja nuorisoväkivaltatyöryhmä sekä Väki- valta, kulttuuri, media – työryhmä. Kansallinen ohjelma väkivallan vähentämiseksi – luonnos hyväksyttiin valtioneuvoston kokouksessa 10.12.2004 ja ehdotelma luovutettiin oikeusministeri Johannes Koskiselle 26.1.2005. (Kansallinen ohjelma väkivallan vähentämiseksi.)

Valtioneuvosto hyväksyi periaatepäätöksen kansallisen väkivallan vähentämishjelmasta 14.12.2006. Ohjelmassa on listattu toimenpiteitä, joilla pyritään vähentämään vakavan väkivallan seurauksia. Kansallinen ohjelma väkivallan vähentämiseksi on tarkoitettu valtioneuvoston 1999 hyväksymän kansallisen rikksentorjuntaohjelman ja 2004 syyskuussa hyväksymän sisäisen turvallisuuden ohjelman rinnalle. Kansallinen väkivallan vähentämishjelma on voimassa vuoden 2008 loppuun asti. (Kansallinen ohjelma väkivallan vähentämiseksi.)

Kansallisessa ohjelmassa väkivallan vähentämiseksi hallitus asetti tavoitteekseen saada aikaan laskusuunta väkivaltaa kokeneiden määrissä. Väki- valtaiset kuolemat pyritään puolittamaan. Sairaalahoittoa vaativaa väkivaltaa sekä toistuvaa tai kerrannaisvaikutuksiltaan vakavia seurauksia aiheuttanutta väkivaltaa pyritään vähentämään erityisesti. Painopisteenä on Vuonna 2007 lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentäminen. (Kansallinen ohjelma väkivallan vähentämiseksi.)

Ohjelmassa viranomaisia edellytetään mm., että väkivallan tunnistaminen, siihen puuttuminen ja uusiutumisen ehkäisy sekä yhteistyön lisääminen tulisi olla tehostettuna. Osaksi paikallista turvallisuussuunnittelua tulee liittää väkivallan vähentäminen. (Kansallinen ohjelma väkivallan vähentämiseksi.)

Kansallisen ohjelman keskeisiä pyrkimyksiä ovat henkirikosten vähentäminen, kulttuurimuutos väkivaltaa kohtaan, syrjäytymisen ehkäisy, tehokas alkoholin käytön ja anniskelun valvonta, vanhemmuuden tukeminen, lastensuojelutyön ja varhaisen puuttumisen tehostaminen. Myös naisiin kohdistuvaan väkivaltaan liittyvien osa-alueiden parantaminen, pahoinpitelyn uhrien hoitokäytäntöjen ja uhrin tunnistamisen sekä koulutuksen parantaminen terveydenhuollossa, työpaikkaväkivallan vähentäminen sekä väkivaltatilastoinnin kehittäminen ovat ohjelman keskeisiä toimenpiteitä. (Kansallinen ohjelma väkivallan vähentämiseksi.)

9.4 Paikallisen turvallisuustyön kehittäminen

Sisäasiainministeriö asetti työryhmän laatimaan ehdotuksen seudullisen ja paikallisen turvallisuuden turvallisuussuunnittelun edelleen kehittämiseksi ja valtakunnallisen mallin laatimiseksi 4.4.2005. Sisäasiainministeriön asettaman työryhmän tehtävä perustuu valtioneuvoston 23.9.2004 tekemään päätökseen sisäisen turvallisuuden ohjelmasta. Työryhmän tehtävänä oli laatia esitys turvallisuussuunnittelun valtakunnalliseksi malliksi, jossa kuvataan paikalliselle turvallisuussuunnittelulle asetettavat tavoitteet, suunnitteluprosessi, turvallisuussuunnittelun muut onnistumista tukevat toimenpiteet. (Paikallisen turvallisuustyön kehittäminen.)

Työryhmän keskeisiä kehittämissuunnitelmia ovat muun muassa paikallisella tasolla tehtävän turvallisuussuunnittelun kuvaaminen prosessina. Suunnitteluprosessin pituus on neljän vuoden mittainen ja se liitetään kunnanvaltuuston aikatauluun. Suunnitteluun osallistuvat turvallisuuden kannalta keskeiset toimijat. Turvallisuussuunnittelun vaiheet ovat nykytilan arviointi ja riskien kartoitus, analyysien ja johtopäätösten arviointi, turvallisuussuunnitelman laatiminen ja siihen liittyvät täytäntöönpanosuunnitelmat, turvallisuussuunnitelman toimeenpano ja sen seuranta ja arviointi. Turvallisuussuunnittelua kehitetään edelleen paikallisen tason turvallisuusyhteistyön rakenteeksi ja tärkeimmäksi muodoksi. Turvallisuussuunnittelun etenemistä paikallisella tasolla seuraavat, edistävät ja tukevat lääninhallituksen poikkihallinnolliset elimet. Ehdotusten toimeenpanon edistämiseksi pilottihankkeita tulee asettaa seuraavasti: Turvallisuussuunnittelua edistävät yhteiset työkalut, turvallisuussuunnitteluprosessin ja rakenteen kehittäminen, alueellisen pelastuslaitoksen työn kehittäminen onnettomuuksien ehkäisyssä sekä perhe- ja läheis-

väkivallan vähentäminen osana turvallisuussuunnittelua. (Paikallisen turvallisuustyön kehittäminen.)

9.5 Väkivallan vähentäminen - osa paikallista turvallisuuden kehittämistä

Euroopan unionin muihin jäsenmaihiin verrattuna tahallisia henkirikoksia tehdään Suomessa asukasta kohden noin kaksinkertainen määrä. Valtaosa on puolisoitten, sukulaisien ja tuttavien välisiä henkirikoksia. Puoliso, seurustelukumppani tai entinen puoliso on useimmiten naisen surmaaja. Yleisimmin miehen surmaaja on taas tuttava tai ystävä. (Paikallisen turvallisuustyön kehittäminen 2006, 26.)

Viimeisen kymmenen vuoden aikana pahoinpitelyiden määrä on kasvanut noin puolella. Kasvua on tapahtunut erityisesti tavallisten ja lievien pahoinpitelyiden osalta, joiden poliisille ilmoittaminen on aiempaa yleisempää. (Paikallisen turvallisuustyön kehittäminen 2006, 26.)

Kansalliseksi tavoitteeksi on asetettu väkivallan vähentäminen. Kansallinen väkivallan vähentämishjelma ohjaa työtä, jota koskeva periaatepäätös on käsitelty valtioneuvostossa keväällä 2006. Rikostorjuntaneuvostoon on perustettu väkivaltajaos, joka yhteensovittaa ja koordinoi väkivallan vähentämistyötä. (Paikallisen turvallisuustyön kehittäminen 2006, 26.)

Erityisesti väkivallan henkilökohtaisuus ja väkivallan ilmenemisen monimuotoisuus ovat vaikeuttaneet väkivallan vähentämistyötä (Paikallisen turvallisuustyön kehittäminen 2006, 26).

90 prosenttia perhe- ja läheisväkivallasta kohdistuu naisiin. Keskimäärin 20–30 naista kuolee vuosittain perhe- ja läheisväkivallan uhrina. Perhe- ja läheisväkivallan uhrina kuolleiden naisten määrän tulisi merkittävästi vähentyä, jotta väkivallan vähentämistä koskevat kansalliset tavoitteet saavutettaisiin. (Paikallisen turvallisuustyön kehittäminen 2006, 27.)

Keskeinen kansalaisten turvallisuutta heikentävä ongelma ja ihmisoikeusloukkaus, on naisiin kohdistuva väkivalta. Naisiin kohdistuvasta väkivallasta suurin osa tapahtuu kodeissa, joten sitä ei useinkaan mielletä yleiseksi turvallisuuskysymykseksi. (Paikallisen turvallisuustyön kehittäminen 2006, 27.)

Perhe- ja läheisväkivalta voi kohdistua myös vammaisiin, vanhuksiin ja lapsiin. Viime vuosien aikana väkivallan uhrina kuolleiden lasten määrä on lisääntynyt. (Paikallisen turvallisuustyön kehittäminen 2006, 27.)

Lastensa pahoinpitelemäksi voivat joutua myös vanhukset. Tämän väkivallan määrä voi lisääntyä ikääntyvän väestön kasvaessa, ellei siihen puututa viranomaisten yhteistyössä. Myös ikääntyviin kohdistuva väkivalta on suurelta osin piilorikollisuutta ja sen ilmaisattaminen on hankalaa häpeän ja pelon tunteen vuoksi. (Paikallisen turvallisuustyön kehittäminen 2006, 27.)

10 PORIN TURVALLISUUSSUUNNITELMA

Jokaiseen kuntaan on tehtävä turvallisuussuunnitelma valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaan. Turvallisuussuunnitelma on osa kansallista rikosentorjuntaohjelmaa, jonka tavoitteena on luoda yhteinen toimintapolitiikka turvallisuuden lisäämiseksi ja rikollisuuden vähentämiseksi. Turvallisuussuunnitelman laadinnasta vastaa ensisijassa kunta ja paikallinen poliisi. (Porin turvallisuussuunnitelma 2001, 4.)

Porin turvallisuussuunnitelman tekemisestä ovat vastanneet Porin kihlakunnan poliisilaitos ja Porin kaupunki. Muiden yhteistyötahojen kanssa ne ovat pyrkineet yhteisiin turvallisuustavoitteisiin. Porin turvallisuussuunnitelma on konkreettinen toimenpideohjelma ja se toteutetaan hyväksymisen jälkeen. Suunnitelman ansiosta kansalaisten turvallisuuden tunne ja turvallisuus paranevat Porin kaupungissa. (Porin turvallisuussuunnitelma 2001, 4.)

Porin kaupungissa on turvallista asua, eikä siellä ei ole nähtävissä merkittäviä turvallisuusongelmia. Kaikkien asukasryhmien turvallisuudentunnetta tämä yleisarvio ei silti varmista. Huolta turvallisuudesta kantavat erityisesti iäkkäät henkilöt ja rikoksen uhriksi joutuneet. Joidenkin ihmisten turvattomuuden tunnetta saattaa lisätä melko paljon julkisuutta saaneet, lähinnä ilta- ja yöaikaan tapahtuneet väkivaltarikokset. Luottamusta rikosasioissa kuitenkin herättää se, että poliisi tiedottaa myös rikosten selvittämisestä ja ne myös julkaistaan. Porissa on tehty myös säännöllisin väliajoin turvallisuutta koskevia kyselyjä, joilla pyritään kartoittamaan porilaisten turvallisuutta. Turvallisuuden ylläpito on poliisin keskeinen tehtävä ja tavoitteena onkin kansalaisten turvallisuudentunteen ja turvallisuuden lisääminen. Turvallisuussuunnitelmassa tavoitellaan erityisesti katuturvallisuuden parantamista. (Porin turvallisuussuunnitelma 2001, 6, 14–15.)

Suomen turvallisuuden suurin uhka on huumausainerikollisuus. Myös Satakuntaan huumausainerikollisuus on levinnyt. Huumeiden käyttö aiheuttaa käyttäjille ja heidän läheisilleen kärsimyksiä sekä lisää muita rikoksia. Porin väkivaltarikoksista noin 50 prosenttia liittyy huumerikollisuuteen. Kansalaisjärjestöjen ja viranomaisten huumeiden vastaista työtä on Porissa tehostettu viimeisten vuosien aikana. Valtioneuvosto käynnisti suurimpiin kaupunkeihin, myös Poriin vuonna 1999 ennalta ehkäisevän huumeprojektin. Vuonna 1999–2000 Porissa toteutettu projekti- huume ei vie huolia onnistui hyvin ja sai valtakunnallista huomiota. Ennalta estävässä huumetyössä viranomaisten lisäksi on yksityisten tahojen ja järjestöjen osuus ratkaisevan tärkeää. (Porin turvallisuussuunnitelma 2001, 6, 23.)

Vuonna 2001 laaditussa turvallisuussuunnitelmasta käy ilmi, että julkisten paikkojen väkivaltarikokset tapahtuvat Porissa noin 64-prosenttisesti keskustan alueella perjantain klo 18.00 ja sunnuntain klo 06.00 välisenä aikana. Keskustan lisäksi suurimmat lähiöt nousevat esille. Lähiöitä ovat Pihlava, Sampola ja Pormestarinluoto. Rikoslajit esiintyvät myös muissa Suomen kaupungeissa samanlaisissa ympäristöissä. (Porin turvallisuussuunnitelma 2001, 8.)

Henkirikosten määrä on Porissa vaihdellut viimeisten vuosien aikana. Turvallisuussuunnitelmasta käy ilmi, että viime vuosina Porissa on tapahtunut henkirikoksia hieman enemmän kuin koko maassa keskimäärin. Pahoinpitelyjen määrä Porissa on noussut lievästi. Koko maan keskiarvoon suurimmista kaupungeista verrattuna, Porissa on tehty

yksityisellä paikalla ja yksityisasunnossa pahoinpitelyjä enemmän. Porissa tapahtuu keskimääräistä vähemmän pahoinpitelyitä yleisillä paikoilla. (Porin turvallisuussuunnitelma 2001, 9.)

Porin kihlakunnan alueella kaikesta poliisitoiminnasta vastaavat poliisilaitoksen järjestösasto ja rikososasto ympärivuorokautisesti. Muun toiminnan ohella toteutetaan lähipoliisitoimintaa, joka on organisoitu alueittain. Sosiaalitoimen osalta Porin kaupunki on jaettu viiteen alueeseen, Länsi-, Itä-, Pohjois- ja Meri-Pori sekä keskustan alueisiin. Terveystoimen osalta Pori on jaoteltu neljään osaan, Länsi-, Itä-, Pohjois-Porin sekä keskustan alueisiin. Alueittain toteutetaan poliisilaitoksen ja kaupungin viranomaisten ja sidosryhmien yhteistyötä. (Porin turvallisuussuunnitelma 2001, 13.)

Vuonna 2000 Poriin on perustettu perheväkivaltatyöryhmä, joka koostuu eri toimitahojen edustajista. Perheväkivaltatyöryhmä valmistelee saumatonta palveluketjua perheväkivaltaan puuttumiseksi laatimalla toimintamalleja ja järjestämällä yhteistä koulutusta. (Porin turvallisuussuunnitelma 2001, 13.)

Porin kaupungilla on Porin ensi- ja turvakotiyhdistyksen kanssa palvelusopimus ympärivuorokautisen turvakotipalvelun tuottamisesta. Porilaisille palvelu on maksutonta. Turvakotipalvelua käyttää Porissa vuosittain noin 120 perhettä eli laskelmien mukaan on päätelty, että Porissa noin 4000 perhettä elää perheväkivaltaongelman kanssa. Ympärivuorokautisesti tavoitettavissa oleva kriisiasiantuntijaryhmä toimii Porissa. (Porin turvallisuussuunnitelma 2001, 13, 18.)

10.1 Porin kihlakunnan alueella tilastoidut pahoinpitelyrikokset asianomistajien osalta

Pahoinpitelyrikokset on jaettu asianomistajien osalta Porin poliisin tilastoissa lievään pahoinpitelyyn, pahoinpitelyyn, pahoinpitelyn yritykseen, törkeään pahoinpitelyyn sekä törkeän pahoinpitelyn yritykseen. Porin kihlakunnan alueella pahoinpitelyn uhreiksi joutui vuonna 2006 yhteensä 752 henkilöä, mikä on 70 henkilöä enemmän vuoteen 2005 verrattuna. Pahoinpitelyrikosten uhreista naisten osuus oli 36 % vuonna 2006. Tilastoista ilmenee väkivallan uhrin sukupuoli, mutta ei se, kumpaa sukupuolta väkivallan tekijä on ollut. Selkein ero miesten ja naisten uhriksi joutumisen välillä on törkeän pahoinpitelyn osalta, joissa miehet vuonna 2006 oli asianomistajina 75%:sti. Yleisin pahoinpitelyrikkoksista molempina vuosina oli pahoinpitely.

PORIN KIHHLAKUNTA

ASIANOMISTAJAT	2005			2006		
	Mies	Nainen	YHT	Mies	Nainen	YHT
	LIEVÄ PAHOINPITELY	72	65	137	81	56
PAHOINPITELY	269	172	441	326	191	517
PAHOINPITELYN YRITYS	7	5	12	4	4	8
TÖRKEÄ PAHOINPITELY	64	16	80	65	22	87
TÖRKEÄN PAHOINPITELYN YRITYS	10	2	12	2	1	3
Pahoinpitelyrikokset	422	260	682	478	274	752

Lähde: Kekki, Porin poliisin tilastot

10.2 Porin kihlakunnan alueella tilastoidut pahoinpitelyrikokset rikoksesta epäiltyjen osalta

Pahoinpitelyrikokset on jaettu rikoksesta epäiltyjen osalta Porin poliisin tilastoissa lievään pahoinpitelyyn, pahoinpitelyyn, pahoinpitelyn yritykseen, törkeään pahoinpitelyyn sekä törkeän pahoinpitelyn yritykseen. Vuonna 2005 pahoinpitelyrikoksia väkivallan tekijän mukaan listattiin yhteensä 619 tapausta, mikä on kuitenkin 58 tapausta vähemmän kuin vuonna 2006. Väkivallan tekijä identifioituu miehiin, tarkasteltiinpa mitä tahansa pahoinpitelyrikoksen viidestä kategoriasta tai vuosia 2005 ja 2006 keskenään.

PORIN KIHlakUNTA

RIKOKSESTA EPÄILLYT	2005			2006		
	Mies	Nainen	YHT	Mies	Nainen	YHT
	TÖRKEÄ PAHOINPITELY	79	10	89	72	10
TÖRKEÄN PAHOINPITELYN YRITYS	9	0	9	3	1	4
LIEVÄ PAHOINPITELY	92	19	111	97	17	114
PAHOINPITELY	356	44	400	402	69	471
PAHOINPITELYN YRITYS	9	1	10	4	2	6
Pahoinpitelyrikokset	545	74	619	578	99	677

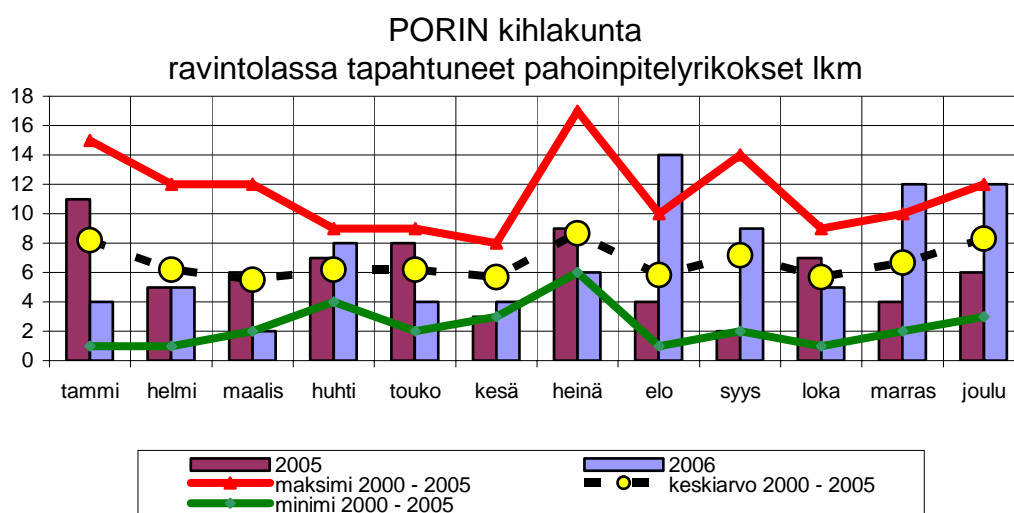
Lähde: Kekki, Porin poliisin tilastot

10.3 Porin kihlakunnan ravintoloissa tapahtuneet pahoinpitelyrikosten lukumäärä

Taulukossa kuvataan Porin kihlakunnan ravintoloissa tapahtuneita pahoinpitelyiden lukumääriä kuukausittain vuosina 2005 ja 2006. Vertailussa ovat myös vuosien 2000–2005 minimi- ja maksimilukumäärät sekä vuosien 2000–2005 kuukausien keskiarvot.

Vertaillessa 2000–2005 vuosien kuukausia minimin ja maksimin avulla, voidaan todeta, että viivat kulkevat linjassa. Ainoa huomattava poikkeus nähdään tammi- maaliskuuta tarkasteltaessa. Heinäkuu näkyy taulukossa vertaillessa 2000–2005 vuosien minimiä ja maksimia poikkeuksellisen vahvana piikkinä, joten voidaan todeta, että tänä aikana ravintoloissa on tapahtunut eniten pahoinpitelyjä. Taulukossa on näkyvissä myös vuosien 2000–2005 kuukausien ravintoloissa tapahtuneiden pahoinpitelyrikosten keskiarvo.

Vertaillessa vuosia 2005 ja 2006 voidaan todeta, että helmi- kesäkuu ja syys- ja lokakuu ovat olleet rauhallisimpia ravintoloissa tapahtuneiden pahoinpitelyiden kannalta. Vuonna 2005 tammikuussa tapahtui 11 pahoinpitelyä ravintoloissa kun taas vuonna 2006 tammikuussa vain 4. Vuonna 2006 elokuu erottuu suuren pahoinpitelyiden lukumäärän vuoksi taulukosta, silloin ravintoloissa tapahtui 14 pahoinpitelyä kun taas vuonna 2005 vain 4. Myös marras- ja joulukuussa on pahoinpitelytapauksia ollut vuonna 2006 12 kun taas vuonna 2005 vain marraskuussa 4 ja joulukuussa 6 tapausta.

Lähde: Kekki, Porin poliisin tilasto

11 PORIN VÄKIVALTATYÖRYHMÄ

Porin väkivaltatyöryhmän työ on käynnistetty avoimella dialogilla vuonna 2000 ja sen taustalla oli Länsi-Suomen läänin silloinen väkivallan ehkäisyhanke. Väkivaltatyöryhmä on moniammatillinen asiantuntijaryhmä. Osallisuus ryhmään perustuu kunkin tahon omaehtoisuuteen ja kiinnostukseen. Eri hallinnonaloilta aktiivijäseniä on keskimäärin 15–20, kirjoilla jäseniä on 40. Työryhmän suojelijana toimii apulaiskaupunginjohtaja Aulis Laaksonen. Työryhmän puheenjohtaja valitaan vuosittain ja sihteeri valitaan kokouskohtaisesti. (Eskelinen.)

Vuonna 2001 Porin väkivaltatyöryhmä järjesti useita koulutuksia, joissa kouluttajina toimi eri työyksiköiden asiantuntijoita, esimerkiksi traumaterapiakeskuksen psykologi. (Eskelinen.)

Väkivaltatyöryhmän toimintasuunnitelmaan asetettiin tavoitteeksi vuonna 2002 muun muassa työryhmäkokoontumiset, paikallisten toimintatapojen kirjaaminen sekä työyhteisöjen kehittäminen. Myös väkivaltaa käyttävien miesten ryhmän aloittaminen oli yksi tavoitteista. Työohjauksen tarvetta kartoitettiin perheväkivaltatyötä tekevien osalta. Porin väkivaltatyöryhmä tutki myös rahoituksen mahdollisuutta kaupungilta mm. työnohjaukseen. Perheneuvolan työntekijöille toteutettiin konsultaatiopäivä ja kouluviraston kanssa yhteistyössä toteutettiin koulutuspäivä koulujen henkilökunnalle. Porin väkivaltatyöryhmä osallistui Porin turvallisuussuunnitelman laatimiseen asiantuntijaryhmänä. Turvallisuussuunnitelmaan saatiin väkivaltatyöryhmän ansiosta erillinen osio, jossa käsitellään perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa. Myös alueellinen perheväkivallan palveluhakemisto koottiin vuonna 2002. (Eskelinen.)

Vuonna 2003 Porin väkivaltatyöryhmän jäsenille esiteltiin ensi- ja turvakotiliiton netti-turvakotipalvelu. Koulutustilaisuus järjestettiin yhteistyökumppaneille. Ideointi Keski-Porin seurakunnan perhekuntoutushanke (Peku-hanke) saatiin alkuun. Porin väkivaltatyöryhmä kehitti väkivaltaisten miesten kanssa tehtävää työtä ja tuolloin aloitettiin myös miesten ryhmät. Moniammatillisen verkoston kanssa laadittiin Pohjois-Porin koululle toimintaohjeistus väkivaltatilanteiden varalle. Väkivaltatyöryhmän toiminnalle alkoivat

herätä myös poliisiviranomaiset. Porin väkivaltatyöryhmässä aloitettiin keskustelu siitä, onko unohdettu pienet lapset ja vauvat perheväkivaltatilanteissa. (Eskelinen.)

Vuonna 2004 Porin väkivaltatyöryhmä sai koulutusta Satakunnan keskussairaalaissa pienten lasten pahoinpitelystä. Verkostokoulutus aloitettiin vuonna 2005. Yhtenä sen teemoista oli väkivalta. Mannerheimin lastensuojeluliitosta oltiin luennoimassa mediaväkivalta-aiheesta. (Eskelinen.)

Vuoden 2006 tavoitteisiin Porin väkivaltatyöryhmä asetti Porin mallin laatimisen. Väkivaltatyöryhmä sai tietoa oikeusaputoimiston toiminnasta ja väkivaltatapausten esiintymisestä siellä. Porin väkivaltatyöryhmä osallistui myös lähisuhteissa tapatuvan väkivallan ehkäisemiseksi pidettyyn seutukunnalliseen työkokoukseen. Lisäksi työryhmän jäseniä osallistui poliisipäällystön koulutustilaisuuteen. Porin väkivaltatyöryhmään liittyi myös vuonna 2006 edustajia perusnuorisotyöstä ja vanhusten parissa toimivia tahoja. Vammaispalveluista kutsuttiin myös edustaja mukaan työryhmään. Porin malli jäi vuonna 2006 vielä kesken. (Eskelinen.)

Tällä hetkellä, vuoden 2007 alussa väkivaltatyö painottuu Porin mallin rakentamisen loppuun saattamiseen ja yhteistyön kehittämiseen (Eskelinen).

12 PORIN MALLI

Porin mallin rakentamisen prosessi aloitettiin keväällä 2006 perustamalla asiantuntijapienryhmät. Porin asiantuntijapienryhmät koostuvat neljästä pienryhmästä ja pienryhmät on jaoteltu seuraaviin ryhmiin: lapset ja väkivalta, nuoret ja väkivalta, työikäiset ja väkivalta sekä vanhuksien ja väkivalta. Jokaisella pienryhmällä on puheenjohtaja, joka kokoaa säännöllisin väliajoin ryhmänsä koolle keskustelemaan ajankohtaisista väkivaltaan liittyvistä asioista. Porin malli on tarkoitus rakentaa ikäkausittain. Porin mallin perustana on Kenelle lyönnit kuuluvat? -kuntaopas. Lisäksi väkivaltatyöryhmä on käyttänyt malleja muualta Suomesta mm. Tampereen ja Vaasan mallia. (Eskelinen.)

Porin mallin tavoitteena on selkeyttää Porissa tehtävää väkivaltatyötä. Tarkoituksena on tehdä selvemmäksi palveluihin ohjautuvuutta sekä aukikirjoittaa palvelupolkuja. Tällä hetkellä kentällä on paljon niin sanottua hiljaista tietoa ja se on pirstaleista, joten Porin mallin tavoitteena olisi koota asioita yhteen. Porin väkivaltapientyöryhmien tehtävänä on selkiyttää ja tuoda esiin Porissa toteutettavan väkivaltatyön prosessi, toteutettavat toimitatavat sekä keskeisimmät tulevaisuuden haasteet. Porin mallissa kuvataan työmenetelmiä prosesseina ja havainnollistetaan prosessikaavioiden avulla käytänteitä. Se antaa työntekijälle mahdollisuuden löytää oman tyykinsä väkivaltatyötä tehdessään. (Eskelinen.)

13 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

Porin väkivaltatyöryhmä oli ottanut Satakunnan ammattikorkeakoulun, sosiaalialan Porin yksikköön yhteyttä keväällä 2006 ja tutoropettajamme Kari Rajaniemi tarjosi Porin väkivaltatyöryhmän ehdotusta meille opinnäytetyömme aiheeksi syksyllä 2006. Kiinnostuimme heti aiheesta ja otimme yhteyttä Porin väkivaltatyöryhmän silloiseen puheenjohtajaan, Tuija Eskeliseen. Päätimme aloittaa yhteistyön aiheen tiimoilta ja sovimme tapaamisen 23.10.2006. Porin väkivaltatyöryhmä on luomassa Porin mallia. Meidän tehtäväksemme sovittiin toimintamallien ja menetelmien kerääminen materiaalipaketiksi väkivaltatyötä tekeviltä työyksiköiltä. Materiaalit tulevat osaksi Porin mallia.

13.1 Selvitystyön tavoite

Saimme pyynnön Porin väkivaltatyöryhmältä kerätä materiaalia olemassa olevista väkivallan ennaltaehkäisyyn, tunnistamiseen, puheeksi ottamiseen ja jatkohoitoon ohjaamisen toimintamalleista. Tarkoituksenamme oli selvittää, onko Porissa toimivilla työyksiköillä kirjattuja menetelmiä väkivaltatyötä tehdessään. Tavoitteenamme oli koota materiaalipaketti (Liite 2), jossa olisi koottuna toimintamalleja Porissa väkivaltatyötä tekeviltä työyhteisöiltä. Materiaalien yhteen kokoamisen tuloksena toivottiin siitä tulevan toimiva ”työkalupakki” Porissa väkivaltatyötä tekevien työyksiköiden käyttöön.

Materiaalipaketin tarkoituksena olisi antaa kaikille väkivaltatyötä tekeville mahdollisuus hyödyntää toinen toistensa menetelmiä väkivaltatyötä tehdessä. Samalla materiaalipaketti tarjoaisi tietoa eri työyhteisöille muiden työyksiköiden toimintatavoista.

13.2 Selvitystyön eteneminen

Porin väkivaltatyöryhmä on jaettu neljään pienryhmään. Otimme aluksi puhelimitse yhteyttä Porin väkivaltatyöryhmän pienryhmien puheenjohtajiin ja sovimme tapaamiset heidän kanssaan. Saimme heiltä listan porilaisista työntekijäistä / työyhteisöistä, jotka työssään kohtaavat jollakin tavalla väkivaltaa. Kaikkiaan työyksiköiden edustajia, joita listasimme, oli 38. Saamamme yhteystiedot koostuivat lasten, nuorten, työikäisten ja vanhusten kanssa työskentelevistä edustajista, jotka myös jollakin tasolla kuuluivat väkivaltatyöryhmään.

13.3 Aineiston keruu

Työmme toteuttamisen kannalta oli mahdotonta anoa lupaa toiminnallemme työyksiköiltä, koska jokainen lähestyttävä yksikkö oli itsenäinen toimintayksikkö, eikä sektorirajoja ylittävää lupaa voinut kukaan myöntää. Jokainen työyhteisön edustaja, johon yhteyttä otimme, päätti ottaako prosessiimme osaa vai ei, ja näin ollen tulkitsimme päätöksen luvan osalta myönteiseksi tai kielteiseksi.

Lähestyimme listallamme olevia työyksiköitä aluksi sähköpostitse (Liite 1) ja pyysimme heitä ottamaan osaa materiaalipaketin luomiseen. Kerroimme sähköpostissa lyhyesti itsestämme, Porin väkivaltatyöryhmästä ja tulevasta Porin mallista. Pyysimme yksiköiltä toimintamalleja, joiden avulla tai pohjalta he toimintayksikössään työskentelevät väkivaltatyötä tehdessään. Lähetimme sähköpostit 10.11.2006 ja vastausaikaa annoimme 22.11.2006 asti. Saimme vastauksia ainoastaan kaksi ja nekin olivat ilmoituksia siitä, että heillä ei ollut antaa meille mitään materiaalia. Koska sähköposti ei tuottanut toivottua tulosta, otimme työyksiköihin yhteyttä puhelimitse. Yhteydenottoyrityksistä huolimatta,

emme tavoittaneet kaikkia yhteistyötahoja. Soittaminen tuotti tulosta. Vastaanotto oli erittäin positiivista ja työyksiköiden edustajat olivat hyvin kiinnostuneita työstämme. Monet yksiköt kertoivat tekevänsä työtä väkivalta-asioiden kanssa, mutta heillä ei ollut antaa meille mitään kirjattuja toimintamalleja.

Puheluiden jälkeen saimme materiaaleja sähköpostitse ja pienryhmien puheenjohtajien kautta. Tehtävänämmä oli koota saamamme toimintamallit yksiin kansiin. Materiaalipaketti on työyksiköiltä saamiemme toimintamallien yhteen liitetty kokonaisuus. Emme ole muokanneet saamiemme materiaaleja, vaan materiaalit ovat alkuperäisiä.

14 AINEISTON TARKASTELU

Materiaalipaketista tuli yhteensä 43-sivuinen. Materiaalipaketti on melko ”värikäs”, koska jokainen työyhteisö on tehnyt toimintamallinsa omia tarpeitansa vastaaviksi. Materiaaleissa on havaittavissa myös se, miten jokainen työyksikkö on ymmärtänyt pyytämämme toimintamallit ja menetelmät.

Koimme, että oli vaikea selittää tarveitamme eli kertoa selkeästi mitä toivomme tahoilta saavamme. Koska kyse oli toimintamalleista, jotka jokainen työyhteisö käsittää omalla tavallaan, oli vaikea raamittaa materiaaleja, jotka olisivat juuri meidän tarpeitamme vastaavia. Jokainen väkivaltatyötä tekevä taho arvioi itse materiaalit, jotka he voivat luovuttaa käyttöömme.

Saimme myös huomata, että monillakaan tahoilla ei ollut antaa meille materiaalia, vaikka kertoivatkin tekevänsä työtä väkivalta-asioiden parissa. Pidimme tätä yhtenä materiaalien keräyksen ohessa saamana tuloksena.

14.1 Aineiston hyödyntäminen

Materiaalipaketti tulee Porin väkivaltayöryhmän käyttöön ja se tulee olemaan osa Porin mallia. Sen tarkoituksena on palvella väkivaltatyötä tekeviä tahoja. Tarkoituksena olisi, että ”työkalupakki” olisi sellainen, josta tahot voivat ottaa itselleen hyväksi näkemiään käytänteitä ja hyödyntää niitä omassa työssään.

14.2 Jatko haasteet

Koemme, että olisi erittäin tärkeää ja merkityksellistä, että kaikilla tahoilla olisi kirjatutuna selkeät toimintamallit väkivaltatyötä tehdessä. Keskustellessamme puhelimitse eri tahojen kanssa, saimme sellaisen käsityksen, että työyksiköt olettivat esimerkiksi väkivallan puheeksi ottamisen jo tapahtuneen toisen taho toimesta, eikä puheeksi ottamista nähty enää mahdollisesti välttämättömänä paikassa, jonne asiakas auttamisketjussa seuraavaksi oli saapunut. Porissa verkostoitumista on edistänyt Porin väkivaltatyöryhmä ja sen luomisvaiheessa oleva Porin malli, jotka ovat omalta osaltaan lisänneet yhteistyötä eri edustajien keskuudessa.

Uskomme, että keräämämme materiaalipaketti saa ajan myötä täydennystä ja nyt ulkopuolelle jääneet tahot ottavat siihen myös osaa. Uskoisimme, että tämä materiaalipaketti on ”prototyyppi” tulevasta ”työkalupakista”, jota varmasti täydennetään. Työllämme on merkittävä rooli materiaalipaketin alkuun saattamisessa. Materiaalipaketti on myös osa Porin mallia, koska toimintamallien saaminen yksiin kansiin on yksi Porin mallin tavoitteista. Materiaalia kerätessämme, teimme samalla Porin väkivaltatyöryhmää tutuksi väkivaltatyötä tekeville tahoille. Koemme myös, että on erittäin merkityksellistä, että työtä tehdään sen eteen, että verkostoitumista tapahtuisi ja tahot yhdistäisivät vieläkin enemmän tietotaitoaan yhteen.

Materiaalikeräysprosessi oli mielenkiintoinen ja haastava. Saimme lisää tietoa Porissa toimivista väkivaltatyötä tekevistä työyksiköistä ja loimme kontakteja uusiin ihmisiin. Olisi ollut hienoa, jos olisimme saaneet mahdollisuuden kohdata työyksiköiden edustajat kasvotusten, mutta ajan puutteen vuoksi se ei ollut mahdollista. Kohtaaminen työyksiköiden edustajien kanssa olisi varmasti luonut enemmän keskustelua aiheestamme. Saimme huomata, että jokainen taho koki väkivaltakeskustelun ja väkivaltaan puuttumisen merkitykselliseksi ja ajankohtaiseksi.

Ongelmalliseksi koimme kirjallisen saatekirjeen luomisen sillä tavalla, että tulisimme ymmärretyksi oikein. Sähköposti oli huono lähestymistapa, josta meitä yritettiin jo heti aluksi varoitella. Yritimme kuitenkin ensin lähestyä työyksiköitä sähköisesti. Koimme kuitenkin sähköpostista olleen apua, koska työyksiköt olivat tietoisia asiastamme soittaessamme.

Kaiken päätteeksi voimme kuitenkin todeta, että materiaalin keräämisprosessi oli kasvatava kokemus monessakin suhteessa. Väkivallan ennaltaehkäisyyn, tunnistamiseen, puheeksi ottamiseen ja hoitoon ohjaamisen toimintamallit ovat mielestämme tärkeitä ja tarpeellisia väkivaltatyötä tehdessä. Samalla kun saimme paljon uutta tietoa Porissa toimivista väkivaltatyötä tekevistä tahoista, saimme paljon arvokasta tietoa keskusteluista. Voisimme sanoa, että olemme aikaisempaa tietoisempia Porin laajasta verkostosta väkivalta-asioiden osalta.

Teoriaosuuden tekeminen oli erittäin haastavaa. Aluksi ajattelimme lähteä kertomaan laajasti eri ikäryhmille ominaisesta väkivallasta. Ajan kuluessa ja pohdintoja tehdessä päätimme kuitenkin, että meidän ei tarvitse kertoa aivan ”itsestään selvistä” asioista, vaan voimme kirjoittaa niin sanotusti vertaiselle. Käsittelemme väkivallan määritelmää ja muotoja pääpiirteittäin niin, että lukija saa ymmärryksen sen moninaisuudesta. Perehdyttyämme kirjallisuuteen ja ajankohtaisiin tutkimuksiin, saimme uutta ymmärrystä ja laajensimme näkökulmiamme. Porin väkivaltatyöryhmän kautta kiinnostuksemme heräsi myös Porin turvallisuussuunnitelmaa kohtaan ja pian huomasimmekin olevamme tutki-
massa valtakunnallisia toimintaohjelmia, jotka ovat alkuunsaattaneet myös Porin turvallisuussuunnitelman. Halusimme työssämme tuoda esiin näkökulmia tutkimuksista saaduilla tuloksilla ja kertoa, miten kunnissa väkivaltatyötä tulisi organisoida. Halusimme nostaa esiin myös Suomen tilannetta ja herättää lukijaa ajattelemaan myös omaa vastuu-

taan väkivallan ehkäisemiseksi. Myös Porissa ilmenevää väkivaltaa olemme halunneet tuoda esiin.

”Jos kansalaiset kääntävät selkensä ja sulkevat silmänsä väkivallalta olemalla välinpitämättömiä, annetaan väkivallan käyttäjälle ja sen jatkumiselle sanaton hyväksyntä”
(Perttu & Söderholm 1998, 5).

LÄHTEET

Dufva, V. 2001. Mikä lapsella hätänä? – Perheväkivalta koulun henkilöstön näkökulmasta. Helsinki. Nykypaino Oy. Ensi- ja turvakotiliiton julkaisu 25.

Ensi- ja turvakotien liitto ry. 2006. Perhe- ja lähisuhdeväkivalta – Auttamisen käytäntöjä. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 35. Hämeenlinna. Karisto Oy:n kirjapaino.

Heiskanen, M. 2002. Väkivalta, pelko, turvattomuus – Surveytutkimusten näkökulmia suomalaisten turvallisuuteen. Tilastokeskus. Helsinki: Hakapaino Oy

Heiskanen, M., Sirén, R. & Aromaa, K. 2004. Suomalaisten turvallisuus 2003 - Vuoden 2003 haastattelututkimuksen ennakkotietoja suomalaisten tapaturmien ja rikosten kohteeksi joutumisesta ja pelosta. Helsinki. Hakapaino Oy. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos tutkimustiedonantoja 58. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 29.

Heiskanen, M., Sirén, R. & Roivainen, O. 2003. Rikollisuus kunnissa - Tilastollinen tutkimus Suomen kuntien väkivalta- ja omaisuusrikollisuuteen vaikuttavista tekijöistä. Helsinki. Edita Prima Oy. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 16. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisua 203.

Jyrkinen, M & Ruusuvoori, L. 2002. Sukupuolistunut väkivalta. Teoksessa Heikkilä, M. & Kautto, M. (toim.) Suomalaisten hyvinvointi. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy. 409.

Paavilainen, E. & Pösö, T. 2003. Lapset, perhe ja väkivaltatyö. Porvoo. WSOY.

Perttu, S. 1998. Vanhuksiin kohdistuvaan väkivaltaan ja siitä ilmoittamiseen liittyvät asenteet. Saarijärvi. Gummerus Kirjapaino Oy. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu nro 16.

Perttu, S. 1999. Perheväkivalta auttamistyössä - Opas ammattihenkilöstölle. Helsinki. Nykypaino Oy. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 21.

Perttu, S. & Söderholm, A-L. 1998. Väkivaltaa kokeneiden auttaminen - opas ammattihenkilöstölle. Helsinki. Oy Edita Ab. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. Oppaita 1998:1 fin.

Piispa, M., Heiskanen, M., Kääriäinen, J. & Sirén, R. 2006. Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Helsinki. Hakapaino Oy. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 225.

Sirén, R. & Lehti, M. 2006. Musta maaliskuu? – Väkivalta ja alkoholin kulutuksen kasvu vuonna 2004. Helsinki. Hakapaino Oy. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 222.

Söderholm, A., Halila, R., Kivitie-Kallio, S., Mertsola, J., Niemi, S. (toim.) 2004. Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Internetlähteet:

Arjen turvaa – sisäisen turvallisuuden ohjelma. Sisäasiainministeriön julkaisuja 44/2004 [verkkojulkaisu]. [viitattu 14.3.2007]. Saatavissa: [http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/6999D85A980CD058C2256F180034DCC8/\\$file/442004.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/6999D85A980CD058C2256F180034DCC8/$file/442004.pdf)

Eskelinen, T. Vuonna 2006 väkivaltatyöryhmän puheenjohtaja. Kuntayhdyshenkilö seutukunnallisen väkivaltatyön kehittämisessä. Porin väkivaltatyöryhmä. [useita sähköpostiviestejä]. Vastaanottaja: janika.tuurala@samk.fi [viitattu 17.3.2007]

Espoon turvakoti. Väkivallan eri muodot. [viitattu 14.3.2007]. Saatavissa: <http://www.espoonturvakoti.com/muoto.htm>

Kansallinen ohjelma väkivallan vähentämiseksi. Oikeusministeriö. (2005:2.) [verkkojulkaisu]. [viitattu 14.3.2007]. Saatavissa: http://www.om.fi/Satellite?blobcol=urldata&blobheader=application/pdf&blobheaderna me1=Content-Disposition&blobheaderna me2=Content-Length&blobheadervalue1=inline;%20filename=0cd140hjoun8_1.pdf&blobheadervalue2=1152006&blobkey=id&blobtable=MungoBlobs&blobwhere=1156923955656&ssbi na-ry=true&SSURIpptype=BlobServer&SSURIcontainer=Default&SSURIsession=false &SSURIsscontext=Satellite%20Server

Kekki, T. vanhempi konstaapeli. Porin poliisin tilastot. [sähköpostiviesti]. Porin kihlakunnan poliisilaitos. Väkivaltarikoslukuja. Vastaanottaja: janika.tuurala@samk.fi Lähetetty 15.3.2007 klo 11.55 [viitattu 18.3.2007]

Kenelle lyönnit kuuluvat? Kuntaopas pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöhön. Sosiaali- ja terveysministeriö. Julkaisuja 2005. [viitattu 15.11.2006]. Saatavissa: <http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/store/2005/03/is1111576908523/passthru.pdf>

Lahden ensi- ja turvakoti. Ihalainen, J., Pennanen, M., Rytönen, T. & Varjonen, P. (toim.). Miehet ja väkivalta – fyysinen väkivalta. [viitattu 17.11.2006]. Saatavissa: <http://www.lahdenensijaturvakoti.fi/infolinja/kriisi/miehet.htm#Fyysinen%20vakivalta>

Lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentäminen viranomaisten yhteinen tavoite vuonna 2007. Rikosuhripäivystys 2006. [viitattu 29.1.2007] Saatavissa: <http://www.rikosuhripaivystys.fi/main.site?action=news/view&id=18&ngid=1>

Lyömätön linja. Mitä väkivalta voi olla? [viitattu 14.11.2006]. Saatavissa: <http://www.lyomatonlinja.fi/tietoa.htm>

Maailman terveysjärjestö WHO:n raportti väkivallasta 2002. Rikoksentorjuntaneuvosto. [tiivistelmä]. [viitattu 8.3.2007]. Saatavissa: <http://www.rikoksentorjunta.fi/uploads/ahror5k6ininku.pdf>

1. Naisiin kohdistuva väkivalta 2005. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 225. [esipuhe]. [viitattu 13.2.2007]. Saatavissa: <http://www.optula.om.fi/uploads/akmzaiqmgw.pdf>

2. Naisiin kohdistuva väkivalta 2005. Piispa, M. & Heiskanen, M. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 225. [johdanto]. [viitattu 13.2.2007]. Saatavissa: <http://www.optula.om.fi/uploads/qkz1by2fx8.pdf>

3. Naisiin kohdistuva väkivalta 2005. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 225. [tiedotusvälineille]. [viitattu 13.2.2007]. Saatavissa: <http://www.optula.om.fi/uploads/xly13wayg.pdf>

4. Naisiin kohdistuva väkivalta 2005. Heiskanen, M. Miesten naisille tekemän väkivallan kokonaiskuva. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 225. [viitattu 13.2.2007]. Saatavissa: <http://www.optula.om.fi/uploads/duks7pq.pdf>

5. Naisiin kohdistuva väkivalta 2005. Heiskanen, M. Katsaus muihin lähteisiin. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 225. [viitattu 13.2.2007]. Saatavissa: <http://www.optula.om.fi/uploads/kjwbwbk.pdf>

Naisten linja. Valtakunnallinen Naisten Linja - väylä voimaantumiseen. [viitattu 20.3.2007]. Saatavissa: <http://www.naistenlinja.com/fi/vakivalta.html>

Paikallisen turvallisuustyön kehittäminen. Sisäinen turvallisuus. Sisäasiainministeriö. Sisäasiainministeriön julkaisut 19/2006. [verkkojulkaisu]. [viitattu 13.3.2007]. Saatavissa: [http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/B9270743C6457188C2257147002DACFC/\\$file/192006.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/B9270743C6457188C2257147002DACFC/$file/192006.pdf)

Poliisi. 2007. [viitattu 20.3.2007]. Saatavissa: <http://www.poliisi.fi/poliisi/home.nsf/pages/98DBF351263EE8FCC2256BC90039E8B?OpenDocument>

Porin turvallisuussuunnitelma 2001. [sähköpostiviesti]. Immonen, P. Vastaanottaja: janika.tuurala@samk.fi. Lähetetty 12.3.2007 klo 9.14 [viitattu 14.3.2007].

Tukinainen (toim.). Seksuaalinen väkivalta parisuhteessa. Väkivallan monet kasvot – mitä ovat seksuaalinen väkivalta ja parisuhdeväkivalta? Nettiturvakoti. Ensi- ja turvakotien liitto ry. [viitattu 11.3.2007]. Saatavissa: <http://www.turvakoti.net/turvakoti/info.nsf/DUID/BB90D4A1CF856D8CC2256F8600488C04?OpenDocument>

Turvallisuustalkoot – Kansallinen rikosentorjuntaohjelma. Rikosentorjuntaneuvosto. Oikeusministeriö. Yleisen osaston julkaisuja 2/1999. [viitattu 14.3.2007]. Saatavissa: <http://www.rikosentorjunta.fi/4059.htm>

Vaasan ensi- ja turvakoti 2006. Mitä perhe- ja lähisuhdeväkivalta on? – fyysinen väkivalta. [viitattu 17.11.2006]. Saatavissa: <http://www.vaasanturvakoti.fi/vakivalta.html>

Väkivalta- kansallinen häpeämme. Koskinen, J. 2003. [viitattu 20.3.2007]. Saatavissa: <http://www2.eduskunta.fi/fakta/edustaja/358/kolumnidemari280103.htm>

Wikipedia.org – vapaa tietosanakirja. [viitattu 1.3.2007]. Saatavissa:
<http://fi.wikipedia.org/wiki/V%C3%A4kivalta>

10.11.2006

HEI!

Opiskelemme Satakunnan ammattikorkeakoulussa, sosiaali- ja terveystieteiden Porin yksikössä sosionomeiksi (AMK). Opiskelumme kuuluu opinnäytetyön tekemiseen. Olemme saaneet Porin väkivaltatyöryhmältä pyynnön kerätä ja kartoittaa jo olemassa olevia työkaluja, menetelmiä ja materiaaleja, joiden kautta voidaan ennaltaehkäistä ja tunnistaa väkivaltaa, puuttua siihen ja ohjata väkivallan tekijä ja uhri hoitoon. Tarkoituksenamme on koota toimiva ”työkalupakki” Porissa toimivien tahojen käyttöön.

Porin väkivaltatyöryhmän työ käynnistettiin avoimella dialogilla vuonna 2000. Taustalla oli läänin silloinen väkivaltahanke. Väkivaltatyöryhmä on moniammatillinen asiantuntijatyöryhmä, jossa osallisuus perustuu kunkin tahon omaehtoisuuteen ja kiinnostukseen. Porin väkivaltatyöryhmän tavoitteena vuonna 2006 on ”rakentaa ns. Porin malli”. Porin malli on tarkoitus suunnata työntekijöille, esimerkiksi perehdytyskansion osaksi tms. Malli palvelee myös väkivaltatyötä suunnittelevia. Ajatuksena on tehdä työtä näkyväksi ja avoimeksi.

Väkivaltatyöryhmä koostuu neljästä pienryhmästä: lapset ja väkivalta, nuoret ja väkivalta, työikäiset ja väkivalta, sekä vanhukset ja väkivalta. Olemme olleet yhteydessä pienryhmien puheenjohtajiin, jotka ovat antaneet käyttöömme yhteystietonne.

Tarkoituksemme on kartoittaa ja koota työssä käytettäviä menetelmiä ja toimintamalleja. Haemme niitä toimintatapoja ja käytänteitä, joita työntekijät käyttävät omassa työssään väkivalta-asioiden kanssa. Pyydämme teitä nöyryyden ottaen osaa ”työkalupakin” kokoamiseen lähettämällä meille työyhteisössänne käytettävät menetelmät ja toimintamallit väkivallan ehkäisystä, tunnistamisesta, puuttumisesta ja hoidosta.

Keräämme kaikki saamamme materiaalin yksiin kansiin, jolloin menetelmät ja toimintamallit tulevat kaikkien saataville ja käyttöön.

Tarkoituksenamme on kerätä materiaalia sähköisesti ja Porin kaupungin sisäisen postin kautta. Ystävällisesti pyydämme teitä lähettämään materiaalit meille joko sähköpostitse, Porin

kaupungin sisäisen postin kautta, tai ottamalla meihin yhteyttä, jolloin haemme ne myös paikan päältä.

Uskomme, että on olemassa paljon käytänteitä, joita ei ole kirjattu. Pyydämmekin teitä ystävällisesti ilmoittamaan, jos teiltä ei löydy materiaalia. Silloin tiedämme, ettemme odota vastaustanne.

Pyydämme teitä ystävällisesti toimittamaan vastaukset **keskiviikkona 22.11.2006 mennessä.**

Sähköpostianne odottelee

Laura Niinikoski laura.niinikoski@samk.fi,

Janika Tuurala janika.tuurala@samk.fi

Porin kaupungin sisäisen postin voi lähettää pienryhmän puheenjohtajalle

Ystävällisin terveisin, yhteydenottoanne odottaen

sosionomiopiskelijat Laura Niinikoski

Janika Tuurala

MATERIAALIPAKETTI

-OSA PORIN MALLIA

"TYÖKALUPAKKI"

VÄKIVALTATYÖTÄ TEKEVILLE

Koottu väkivaltatyöryhmän pyynnöstä

Satakunnan ammattikorkeakoulu

sosionomiopiskelijat

Laura Niinikoski

Janika Tuurala

Ote 18 sivuisesta Porin ammattiopiston toimintamalli kriisitilanteita varten 2006 – kriisitoimintamallista väkivalta-asioiden osalta. (muokattu materiaalipakettia varten opinnäytetyöhön. Muokannut Laura Niinikoski ja Janika Tuurala)

PORIN AMMATTIOPISTON TOIMINTAMALLI KRIISITILANTEITA VARTEN 2006

5.2 Fyysinen väkivalta

Asian havaitsevan on puututtava tilanteeseen. Toinen kaveriksi mukaan. Muista suojata myös itsesi ja muut paikalla olevat. Poliisin paikalle kutsuminen paikalle suotavaa.

Tilanteen rauhoituttua hoidettavia asioita:

- Mahdollisten vammojen hoitaminen, terveydenhoitaja tai terveyskeskus
- Tapahtumakulun selvittäminen ja asioiden kirjaaminen (mitä on tapahtunut, kuka teki, mitä teki ja kuka sanoi mitään jne.)
- Kirjattuun selostukseen asianomaisten allekirjoitukset
- Yhteydenotto rehtoriin / apulaisrehtoriin
- Yhteydenotto asianosaisten vanhempiin tilanteen vaatiessa kutsutaan huoltajat paikalle
- Tapaturmailmoitus

5.3 Henkinen väkivalta ja kiusaaminen

Kiusaaminen on toistuvaa henkistä tai ruumiillista väkivaltaa, jonka yksi tai useampi nuori tai aikuinen kohdistaa yhteen ja samaan uhriin. Koulukiusaamiseen liittyy usein fyysisen koskettamattomuuden loukkaamista, henkistä alistamista ja huonoa käytöstä, jota ei saa hyväksyä. Oppilaitoksen kanta fyysiseen tai henkiseen painostamiseen on jyrkän kielteinen. Jokaisella on oltava työrauha ja yhdenvertainen mahdollisuus suorittaa opintojaan ja tehdä työtä, siksi tätä toimintamallia käytetään soveltuvin osin myös silloin kun kiusaamisen kohde on oppilaitoksen työntekijä. Kiusaamistapauksen määrittelyssä on tärkeää uhriksi itsensä kokevan tuntemukset ja hänen oikeutensa.

5.4 Kiusaamisen muodot:

- pilkkaaminen, haukkuminen, ilkkuva matkiminen, muu solvaaminen ja häpäisy
- pelottelu, uhkailu, kiristäminen, syrjiminen, eristäminen
- saada joku tekemään jotakin pakottamalla
- väärinneuvominen, perättömien juttujen keksiminen ja levittäminen
- tois(t)en yllyttäminen yhtä vastaan, puolustamisen estäminen tai puolustajan uhkaaminen
- yksin jättäminen ja työskentelyryhmistä eristäminen
- rahan kiristäminen, tavaroiden piilottelu, tavaroiden luvatta ottaminen ja särkeminen sekä muu tahallinen haitanteko

Oppilaitoksessamme ei hyväksytä koulukiusaamista ja siihen on jokaisella velvollisuus puuttua välittömästi kun kiusaamista ilmenee.

- sillä joka huomaa kiusaamista on velvollisuus puuttua asiaan
- haastattele uhria ja rauhoita tilanne. Uhrille selkeä viesti: otan tosissani ja puutun tilanteeseen
- pyydä joku opiskelijahuoltoryhmän jäsen sekä ryhmänohjaaja mukaan tilanteen selvittämiseen
- tapahtumakulun selvittäminen ja asioiden kirjaaminen (mitä on tapahtunut, kuka teki, mitä teki, kuka sanoi mitäkin jne.)
- yhteydenotto rehtoriin / apulaisrehtoriin
- yhteydenotto asianosaisten huoltajiin tilanteen vaatiessa kutsutaan huoltajat paikalle
- Tapahtuman kirjaaminen (liite1)

Kiusaamisen selvittämiseksi on erilaisia toimintatapoja. Tilanne ratkaistaan joko sovittelulla tai rangaistusmenettelyllä. Olennaista on, että asia menee eteenpäin, se otetaan vakavasti ja johtaa toimenpiteisiin. Tärkeää tilanteen selvittelyssä on ottaa yhteys opiskelijahuoltohenkilöstöön mahdollisen avun tarpeen arvioimiseksi.

Törkeissä kiusaamistapauksissa kouluajana otetaan yhteys poliisiin. Mikäli kiusaamista tapahtuu kouluajan- ja alueen ulkopuolella, voi asianomainen tehdä tutkimuspyynnön poliisiviranomaisille.

5.5 Työpaikkakiusaaminen

5.5.1 Kiusattu

Jos koet joutuvasi henkisen väkivallankohdeeksi, ilmoita kiusaajalle selvästi, että et aio hyväksyä tämän toimintaa. Kerro, että koet hänen toimintansa epäasialliseksi käytökseksi ja henkiseksi väkivallaksi, ja kehoita häntä lopettamaan se.

Jos huomautus ei tehoa, voit halutessasi mennä yhdessä työtoverisi kanssa kiusaajan luo ilmoittamaan, että koet kyseisen henkilön toiminnan epämiellyttävänä ja asiattomana. Voit myös ilmoittaa, että seuraavalla kerralla käännyt esimiehen puoleen.

Jos henkinen väkivalta jatkuu, ota yhteys lähimpään esimieheesi tai mikäli esimies on kiusaaja, niin hänen esimieheensä. Tarvittaessa voit kääntyä myös työsuojeluvaltuutetun, työterveyshuollon edustajan tai luottamusmiehen puoleen.

Jos esimies ei halua tai ei kykene hoitamaan tilannetta, siirtyy vastuu asian hoitamisessa ylemmälle esimiehelle.

5.5.2 Esimies

Vastuu työpaikkakiusaamistilanteiden selvittämisessä on esimiehellä. Esimiehen tehtävä on puuttua asiaan heti, kun hän huomaa työyhteisössään ilmenevän henkisen väkivallan.

Saatuun tietää henkisestä väkivallasta työpaikalla esimies kutsuu asian osapuolet mahdollisimman pian luokseen keskustelemaan asiasta. Keskustelussa selvitetään tapahtumien kulku ja sovitaan, miten jatkossa käytäytään. Sovitaan myös täsmällisesti milloin esimies ja asianosaiset kokoontuvat uudelleen keskustelemaan tilanteen kehittymisestä.

Tarvittaessa esimies kertoo koko työyhteisölle ongelmasta ja sen ratkaisusta. Esimiehen on myös harkittava onko syytä tehdä töiden tai työympäristön uudelleenjärjestelyjä. Esimies ja asianosaiset voivat ottaa yhteyttä työterveyshuollon asiantuntijoihin henkilökohtaisen kriisiavun saamiseksi. Tärkeää on, että myös kiusaajalla on tähän mahdollisuus. (Lähde: Porin kaupungin Toimintaohje työyhteisöille henkisen väkivallan ehkäisemiseksi, 2001)

5.6 Henkisen väkivallan ennaltaehkäisy

Suosittelavin tapa poistaa henkinen väkivalta työpaikoilla on sen ennaltaehkäisy. Työpaikan kiusaamistilanteet syntyvät usein asioista, jotka liittyvät organisaation rakenteisiin ja toimintatapoihin. Tällaisia tekijöitä voivat olla johtamiseen, töiden organisointiin, yhteisiin pelisääntöihin, tehtävämäärittelyihin, perehdyttämiseen ja työntekijöiden tasa-arvoiseen kohteluun liittyvät asiat.

Työyhteisön kokouksissa tulee keskustella oman työpaikan toimintatavoista ja tarvittaessa sopia muutoksista tai parannuksista, joita katsotaan tarvittavan. Sovitaan yhteisistä toimintatavoista ja pelisäännöistä sekä siitä, miten toimitaan, jos joku ei niitä noudata.

Ennaltaehkäisyä on kun

- jokainen on perillä työn ja työyhteisön tavoitteista
  - noudatetaan selkeää työn- ja vastuunjakoa
  - huolehditaan hyvästä perehdyttämisestä
  - opitaan keskustelemaan työstä
  - pidetään säännöllisesti työyhteisöpalavereja
  - käydään säännöllisesti keskityskeskustelut
  - rakennetaan tasa-arvoista ja avoimesti keskustelevaa työyhteisöä, jossa tärkein asia on perustehtävän suorittaminen, mutta myös työntekijöiden perusturvallisuus taataan
  - valittaessa henkilöä esimiestehtäviin kiinnitetään huomiota myös sosiaalisiin taitoihin
- (Lähde: Porin kaupungin Toimintaohje työyhteisöille henkisen väkivallan ehkäisemiseksi, 2001)

Vain viranomaiskäyttöön

OHJEET

LAPSEN PAHOINPITELYN JA LAPSEN SEKSUAALISEN HYVÄSIKÄYTÖN SELVITTÄMISEEN SATAKUNNASSA

(Sivuja yhteensä 11)

1. JOHDANTO

Nämä ohjeet on laadittu ottaen huomioon Stakesin oppaan nro 55 suositukset ja ohjeet sekä Satakunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimijat. Lisäksi nämä ohjeet on tehty lähinnä lastensuojelun avohuoltotyötä varten ja tiedoksi muille viranomaisille.

Ohjeiden tavoitteena on koota yhteenveto lasten pahoinpitelyepäilyjen ja seksuaalisten hyväksikäyttöepäilyjen prosessinomaisesta etenemisestä lastensuojelussa sekä terveydenhuollossa ja poliisissa. Liitteinä olevat prosessikaaviot havainnollistavat näiden lastensuojelun näkökulmasta vaativien asiakasasioiden etenemisen. Liitteenä on myös malli poliisille tehtävästä tutkintapyyntöstä. *Näiden ohjeiden rinnalla on hyvä lukea myös Stakesin opasta 55.*

1.1. Virallisen syytteen alaiset rikokset – asianomistajarikokset

Virallisen syytteen alaisella rikoksella tarkoitetaan sitä, että vaikka asianomistaja ei haluaisikaan syytettä nostettavaksi, virallisella syyttäjällä on syyteoikeus. Pahoinpitelyrikokset ovat virallisen syytteen alaisia paitsi lievä pahoinpitely, kun se on kohdistunut 15 vuotta täyttäneeseen henkilöön. Seksuaalirikokset ovat virallisen syytteen alaisia (poikkeus RL 17:20§ 1 mom. 3 kohta/sukupuolisiveellisyttä loukkaava markkinointi).

Asianomistajarikoksella tarkoitetaan sitä, että virallisella syyttäjällä ei ole syyteoikeutta, ellei asianomistaja ilmoita rikosta syytteeseen pantavaksi.

1.2. Asiantuntijatyöryhmän suositukset

Asiantuntijoista koottu työryhmä on laatinut valtakunnan tasoiset suositukset sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstölle (Stakesin oppaita 55, v. 2003) liittyen lasten pahoinpitelyn selvittämiseen ja seksuaalisen hyväksikäytön selvittämiseen. Asiantuntijatyöryhmän keskeiset suositukset ovat seuraavat:

- Kun sosiaali- ja terveydenhuollon toimipaikassa ilmenee, että on perusteltua syytä epäillä lapsen pahoinpitelyä tai seksuaalista hyväksikäyttöä, siitä tehdään välittömästi

lastensuojelulain 40§:n mukainen *ilmoitus lastensuojeluviranomaisille* suullisesti tai kirjallisesti. Epäilyt on perusteltava. Lastensuojeluilmoituksesta ja sen sisällöstä ilmoitetaan lapsen huoltajille (lastensuojeluilmoituksen tekijän velvollisuus). Ilmoitusvelvollisuus lastensuojelulle koskee kaikkia sosiaali- ja terveydenhuollon, koulutoimen, poliisitoimen ja seurakunnan palveluksessa olevia työntekijöitä ja luottamusmiehiä.

- Lastensuojelu *ilmoittaa välittömästi poliisille* tietoonsa tulleet perustellut epäilyt seksuaalisesta hyväksikäytöstä sekä sellaiset pahoinpitelyepäilyt, joissa lapselle on aiheutunut vammoja. Epäilyt on perusteltava. Ilmoitus voidaan jättää tekemättä vain, mikäli lapsen etu ja erittäin tärkeä yleinen etu eivät sitä vaadi.
- *Akuuteissa tilanteissa* tai havaittaessa pahoinpitelyn merkkejä muiden tutkimusten yhteydessä tehdään lapsen ensi vaiheen tutkimukset päivystyksenä. *Muissa tapauksissa* sosiaali- ja terveydenhuollon toimipaikat alkavat selvittää lapsen pahoinpitelyn tai seksuaalisen hyväksikäytön epäilyjä ainoastaan poliisin pyytäessä virka-apua. Lapsen mahdollisesti tarvitsemat muut tutkimukset kuitenkin tehdään normaalilla tavalla.
- *Selvitykset tulee alueellisesti keskittää* toimipaikkoihin, joiden henkilökunnalla on riittävä koulutus tai kokemus epäilyjen selvittämisestä. Selvityksen tekee virkavastuulla toimiva työryhmä (vähintään kaksi työntekijää), jolla on mahdollisuus konsultoida muita tarvitsemiaan asiantuntijoita.
- Selvitystä varten laaditaan *tutkimussuunnitelma*, jonka avulla pyritään tasapuolisesti tarkastelemaan erilaisia epäilyn tai vammojen syntyä koskevia vaihtoehtoisia selityksiä.
- Lapsen haastattelussa käytetään *strukturoidua haastattelurunkoa*, joka ei sisällä johdattelevia kysymyksiä tai muita tulosten luotettavuutta vähentäviä tekijöitä.
- Selvitys tehdään kiireellisenä ja saatetaan päätökseen vähintään *kahden kuukauden sisällä ja lausunto kolmen kuukauden sisällä* poliisin esittämän selvityspyynnön päivämäärästä.
- Lapselle tulee määrätä oma *edunvalvoja*, mikäli epäilty on lapsen vanhempi tai muu huoltaja.

2. LAPSEN PAHOINPITELYEPÄILYT

2.1. AKUUTTI pahoinpitelyepäily/ selvä

Akuutilla pahoinpitelyllä tarkoitetaan tapauksia, joissa lapsi on välittömän hoidon tai tutkimuksen tarpeessa (esim. mustelmat tms. jäljet).

2.1.1. Perheen sisäinen akuutti pahoinpitelyepäily /selvä

Perheen sisäisellä pahoinpitelyllä tarkoitetaan, että teosta epäillään lapsen perheenjäsentä tai muuta tosiasiallisesti lapsen perheyhteisöön kuuluvaa henkilöä. Tällaisessa tilanteessa huoltajan kyky arvioida lapsen etua saattaa olla alentunut (Huom! harkittava, tarvitseeko lapsi oman edunvalvojan).

- Lapsi on vietävä välittömästi lähimpään terveydenhuollon päivystyspisteeseen (oman terveysaseman päivystys/ Satakunnan keskussairaalan päivystys). Päivystykseen voi kuka tahansa toimittaa lapsen, jos on tarve ensiapuluonteisesta arvioinnista. Terveyskeskuslääkäri voi tarvittaessa tehdä lähetteen eteenpäin Satakunnan keskussairaalaan.

- Huoltajille ilmoitetaan lapsen viemisestä lääkärille ja huoltajat voivat halutessaan tulla mukaan lääkäriin.
- Mikäli huoltajat kieltävät lapsen lääkärin tutkimukset, lapsi otetaan tarvittaessa kiireellisesti huostaan ja viedään lääkäriin.
- Lääkäriltä pyydetään mahdollista lastensuojelua/rikosilmoitusta varten lääkärinlausunto. Suositus lääkärinlausuntojen rungoksi on Stakesin oppaan kappaleessa 10 sivu 82. Omalääkäri tai päivystävä lääkäri tekee lastensuojeluilmoituksen lapsen lastensuojelun sosiaalityöntekijälle. Lastensuojeluilmoituksen tekemisestä ilmoitetaan huoltajille. Joskus tilanne saattaa olla niin vakava, että on lapsen edun mukaista olla ilmoittamatta huoltajille lastensuojeluilmoituksen tekemisestä. Yksikön on tuolloin hyvä keskustella asiasta lastensuojelun sosiaalityöntekijän kanssa.
- Lastensuojelun tehtävänä on huolehtia lapsen turvallisuudesta. Tämän jälkeen lastensuojelun tehtävänä on huolehtia/päittää rikosilmoituksen tekemisestä. Ilmoitus on tehtävä pikaisesti törkeissä pahoinpitelytapauksissa. Lievimmissä tapauksissa rikosilmoitus tehdään, jos sen arvioidaan olevan välttämätöntä lapsen edun taikka erittäin tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi. Epäselvissä tapauksissa on hyvä saada konsultointiapua esim. erikoissairaanhoidosta tai perheneuvolasta.

2.1.2. Perheen ulkoinen akuutti pahoinpitelyepäily/ selvä

Perheen ulkoisella pahoinpitelyllä tarkoitetaan, että teosta epäillään lapsen perheyhteisön ulkopuolista henkilöä.

- Ensisijaisesti lapsen huoltajat vastaavat lapsen lääkäriin toimittamisesta, lääkärinlausunnon hankkimisesta ja rikosilmoituksen tekemisestä. Mikäli huoltajien kyky arvioida lapsen etua on jostakin syystä alentunut, lastensuojelu voi huolehtia ja vastata rikosilmoituksen tekemisestä.

2.2 EI-AKUUTTI pahoinpitelyepäily/epäselvä

Seuraavassa käsitellään ei-kiireellisiä pahoinpitelyepäilyjä. Pahoinpitelyllä voi olla muukin kuin fyysinen ilmenemismuotonsa. Pahoinpitely voi olla sekä aktiivista että passiivista (kts. Stakesin opas luku 3 s. 19).

2.2.1 Perheen sisäinen, ei-akuutti pahoinpitelyepäily/epäselvä

- epäily herää sosiaali- ja terveydenhuollon yksikössä joko lapsen esitiedoista, ei-akuuttien vammojen laadusta tai mikäli vammat ja esitiedot eivät täsmää.
- Kyseinen yksikkö tekee lastensuojeluilmoituksen, jossa todetaan pahoinpitelyepäilyn perusteet. Tästä ilmoituksesta yksikkö kertoo myös huoltajille. Joskus tilanne saattaa olla niin vakava, että on lapsen edun mukaista olla ilmoittamatta huoltajille lastensuojeluilmoituksen tekemisestä. Tällöin yksikön on hyvä keskustella asiasta lastensuojelun sosiaalityöntekijän kanssa.
- Lastensuojelu vastaa mahdollisen rikosilmoituksen tekemisestä.
- Epäselvissä tapauksissa on hyvä saada konsultointiapua esim. erikoissairaanhoidosta tai perheneuvolasta.

2.2.2 Perheen ulkoinen, ei-akuutti pahoinpitelyepäily/epäselvä

- Huoltajien kanssa on keskusteltava mahdollisen rikosilmoituksen tekemisestä.

- Huoltajat vastaavat lapsensa turvallisuudesta ja päättävät myös rikosilmoituksen tekemisestä.
- Mikäli lastensuojelu epäilee huoltajien kykyä arvioida lapsen etua, lastensuojelu voi tehdä rikosilmoituksen.

3. LAPSEN SEKSUAALISEN HYVÄKSIKÄYTÖN EPÄILYT

3.1. AKUUTTI seksuaalisen hyväksikäytön epäily/selvä

- Tapaus on akuutti, kun hyväksikäytön epäillään tapahtuneen äskettäin (= tapahtumasta alle 3vrk), lapsen/nuoren kertomus on tuore ja/tai hänellä on selviä fyysisiä vammoja tai merkkejä.
- Huoltajille ilmoitetaan lapsen viemisestä lääkärille ja huoltajat voivat halutessaan tulla mukaan lääkäriin
- Mikäli huoltajat kieltävät lapsen lääkärin tutkimukset, lapsi otetaan tarvittaessa kiireellisesti huostaan ja viedään lääkäriin
- Lasta ei saa siistiä, pestä tai vaihtaa hänelle vaatteita.
- Tutkimukset tehdään ja vammat hoidetaan päivystyksenä ja/tai lapsi otetaan/lähetetään osastolle. Lasten somaattiset tutkimukset on keskitetty TYKS:n lastenklinalle, nuorten gynekologiset tutkimukset tehdään SatKS:ssa. Ennen päivystykseen ohjaamista on kuitenkin otettava ensin yhteys ko. sairaalaan oikean tutkimus-/hoitopaikan varmistamiseksi.
- Lääkäriltä pyydetään mahdollista lastensuojeluilmoitusta/rikosilmoitusta varten lääkärinlausunto.
- Lastensuojelun tehtävänä on ensisijaisesti huolehtia lapsen turvallisuudesta. Tämän jälkeen lastensuojelun tehtävänä on huolehtia/päätää rikosilmoituksen tekemisestä.
- Lastensuojelun tehtävänä on huolehtia, että jatkossa lapsi saa tarvitsemansa kriisiavun ja jatkohoidon.

3.2 EI-AKUUTTI seksuaalisen hyväksikäytön epäily/epäselvä

- Epäily herää sosiaali- ja terveydenhuollon yksikössä lapsen käyttäytymisen tai puheiden takia. Tällöin lasta tulee havainnoida ja merkitä muistiin hänen kertomuksensa, oireensa ja käyttäytymisensä. Havainnointia kannattaa jatkaa jonkin aikaa, esim. 2 viikkoa. Lasta ei pidä ahdistella, suostutella puhumaan.
- Muistiin on tärkeätä kirjoittaa, mitä lapselta on kysytty ja mitä hän on vastannut.
- Kun lapsen asiat eivät ole ihan kunnossa, hänestä tehdään lastensuojeluilmoitus. Ilmoituksessa mainitaan asiat, mistä huoli lapsen tilanteesta on muodostunut. Epäselvissä tapauksissa on syytä olla mainitsematta omia epäilyjään – lastensuojelun tehtävänä on selvittää lapsen ja perheen ongelmat, arvioida kokonaistilanne ja päättää lapsen kannalta parhaista menettelytavoista.
- Lastensuojeluilmoituksen tehnyt yksikkö ilmoittaa lapsen huoltajille lastensuojeluilmoituksen tekemisestä ja siitä, että asian jatkokäsittely on lastensuojelussa. Joskus tilanne saattaa olla niin vakava, että on lapsen edun mukaista olla ilmoittamatta huoltajille lastensuojeluilmoituksen tekemisestä. Yksikön on tällöin hyvä keskustella asiasta lastensuojelun sosiaalityöntekijän kanssa.
- Lastensuojelun sosiaalityöntekijä käy perheen kanssa läpi lastensuojeluilmoituksen ja sopii huoltajien kanssa tutkintapyyntönsä tekemisestä poliisille. Tämän jälkeen poliisi voi pyytää virka-apua somaattisen tutkimuksen ja/tai psyykkisen tutkimuksen suorittamiseksi TYKS:stä.

- HUOM! Konsultointimahdollisuus TYKS:n psykologi Niina Lehtolaan p. 02-3131 476.
- Lastensuojelun tehtävänä on huolehtia lastensuojeluilmoituksen asianmukaisesta käsittelemisestä (=selvittäminen/perustellun epäilyn hankkiminen).
- Mikäli huoltaja tai muu sukulainen tai läheinen ilmoittaa epäilevänsä lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä, tämä voi tehdä halutessaan rikosilmoituksen. Lastensuojelu tekee rikosilmoituksen, mikäli on aihetta epäillä huoltajien kykyä arvioida lapsen etua.

4. RIKOSILMOITUKSEN/TUTKINTAPYYNNÖN TEKIJÄ

Esitutkintalain mukaan poliisin tai muun esitutkintaviranomaisen on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muutoin on syytä epäillä, että rikos on tehty ja rikoksen syyteoikeus on vielä olemassa.

Tutkintapyyntö ja rikosilmoitus ovat sama asia. Tässä ohjeistossa käytämme esitutkintalaissa tarkoitetusta ilmoituksesta sanaa tutkintapyyntö.

Sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköt eivät tee tutkintapyyntöä poliisille, vaan ne tekevät lastensuojeluilmoituksen. Lastensuojelu huolehtii mahdollisen tutkintapyyntönsä tekemisestä poliisille. On tarkoituksenmukaista, että kunnan lastensuojelun sosiaalityön johtava viranhaltija allekirjoittaa tutkintapyyntönsä (LIITE 1). Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakaslain mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisen saa antaa oma-aloitteisesti salassa pidettävästä asiakirjasta tiedon mm. poliisille, kun epäillään rikosta, josta saattaa seurata enimmäisrangaistuksena vähintään neljä vuotta vankeutta. Vastaava oikeus on, kun kyse on lievemmästäkin rikoksesta, jos se arvioidaan välttämättömäksi lapsen edun vuoksi (laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 18§3mom.).

Vaikka poliisi ottaa vastaan myös puhelimitse tehtyjä tutkintapyyntöjä, on perusteltua, että tutkintapyyntö tehdään kirjallisesti.

5. ALAIKÄISEN PUHEVALLAN KÄYTTÖ

Oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 1§:n mukaan alaikäisen henkilöä koskevassa asiassa vajaavaltainen puhevaltaa käyttää huoltaja tai muu laillinen edustaja. Alaikäinen käyttää huoltajan tai muun laillisen edustajan ohella itsenäisesti puhevaltaansa henkilöään koskevassa asiassa, jos hän on täyttänyt 15 vuotta.

Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 4§:n 2 momentin mukaan ennen kuin huoltaja tekee päätöksen lapsen henkilökohtaisessa asiassa hänen tulee keskustella asiasta lapsen kanssa, jos se lapsen ikään ja kehitystasoon sekä asian laatuun nähden on mahdollista. Päätöstä tehdessään hänen on kiinnitettävä huomiota lapsen mielipiteeseen ja toivomuksiin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 10§:n mukaan alaikäisen asiakkaan toivomukset ja mielipide on selvitettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa edellyttämällä tavalla. Mainitun lainkohdan 2 momentin mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaali- ja terveydenhuollon toimissa, jotka koskevat alaikäistä, on ensisijaisesti otettava huomioon alaikäisen etu. Mainitun lain 11§:n 2 momentin mukaan alaikäinen voi ottaa huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa sekä asian laatu

painavasta syystä kieltää antamasta itseään koskevia tietoja lailliselle edustajalleen, jollei se ole selvästi alaikäisen edun vastaista. Jos alaikäinen tai hänen laillinen edustajansa ovat asianosaisena sosiaalihuoltoa koskevassa asiassa, laillisella edustajalla on kuitenkin oikeus tiedonsaantiin siten kuin viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 11§:ssä säädetään. Edellisessä lauseessa mainittu asianosaisasema on esimerkiksi lastensuojeluasiassa.

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 7§:n mukaan alaikäisen potilaan mielipide hoitotoimenpiteeseen on selvitettävä silloin, kun se on hänen ikäänsä ja kehitystasoonsa nähden mahdollista. Mainitun lain 9§:n 2 momentin mukaan, jos alaikäinen potilas ikäänsä ja kehitystasoonsa nähden kykenee päättämään hoidostaan, hänellä on oikeus kieltää terveydentilaansa ja hoitoansa koskevien tietojen antaminen huoltajalleen tai muulle lailliselle edustajalleen.

6. EDUNVALVOJAN HAKEMINEN

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 10§:n 3 momentin mukaan jos alaikäisen henkilöä koskevassa yksittäisessä sosiaalihuollon asiassa on perusteltu syy olettaa, että huoltaja ei voi puolueettomasti valvoa lapsen etua, tulee *sosiaalihuoltolain* 6§:ssä tarkoitetun toimielimen tehdä *holhoustoimesta annetun lain* 72§:ssä tarkoitettu hakemus tai 91§:ssä tarkoitettu ilmoitus edunvalvojan määräämiseksi alaikäiselle, jos se on tärkeää alaikäisen edun turvaamiseksi. Alaikäisen toivomukset ja mielipide asiassa on selvitettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa edellyttämällä tavalla.

Mikäli epäillään, että lapsen on perhepiirissä kohdistunut rikos, ja lapsen ja huoltajan välillä on eturistiriita eikä huoltaja ilmeisesti pysty valvomaan lapsen etua asiassa, alaikäiselle tulee hakea holhoustoimilain nojalla edunvalvoja. Edunvalvojan hakemisesta voidaan sopia tutkinnanjohtajana toimivan poliisin kanssa lapsen tutkimussuunnitelmaa tehtäessä. Lastensuojelun sosiaalityöntekijä huolehtii siitä, että alaikäiselle haetaan edunvalvoja ajoissa, mutta hakemuksen tekeminen on tarkoituksenmukaisinta antaa sosiaalitoimen lakimiehen tehtäväksi.

Lakimies huolehtii hakemuksen tekemisen lisäksi huoltajien ja lapsen kuulemisesta sekä edunvalvojaksi esitetyn henkilön suostumuksen hankkimisesta. Edunvalvojaa koskeva hakemus voidaan panna käräjäoikeuteen vireille, vaikka suostumuksia ei saataisikaan. Tällöin kuulemisesta huolehtii käräjäoikeus. Edunvalvojaksi voidaan pyytää joko kaupungin yleinen edunvalvoja tai asianajaja. Hakemuksen hyväksyessään käräjäoikeus määrää alaikäiselle edunvalvojan, joka huoltajan ja lapsen välisessä eturistiriitatilanteessa valvoo lapsen etua ja oikeutta käräjäoikeuden päätöksessään määräämässä asiassa huoltajan/huoltajien sijaisena. Käräjäoikeus vapauttaa huoltajan lapsen edunvalvojan tehtävistä siltä osin.

7. ESITUTKINTA-AINEISTO

Huoltajalle tai muille asianosaisille ei pääsääntöisesti anneta tietoja rikosilmoituksen sisällöstä eikä poliisin pyynnöstä tehdystä lapsen tutkimuksesta ennen esi- tai

poliisitutkinnan lopettamista. Esitutkintaa johtava tutkinnanjohtaja päättää näiden tietojen luovuttamisesta, mikäli tällainen tietojen saantipyyntö esitetään.

Edellä mainittu perustuu *Viranomaisten toiminnan julkisuudesta* annetun lain 11§:n 1 momentin 2 kohtaan. Tämän mukaan asianosaisilla ei ole oikeutta edellä mainittuihin asiakirjoihin ennen tutkinnan lopettamista, jos tiedon antamisesta aiheutuisi haittaa asian selvittämiselle.

8. LASTENSUOJELUN TEHTÄVÄT

8.1. Asian käsittelyn eteneminen lastensuojelussa

Asia	Lastensuojelun tehtävät
Konsultaatio	Lastensuojelun sosiaalityöntekijät antavat konsultaatiota työntekijöille lasta koskevissa kysymyksissä. Yhteydenotto voi tulla, kun huoli lapsen hyvinvoinnista herää esim. päiväkodissa, koulussa tai neuvolassa ja työntekijä pohtii jatkotoimien tarvetta tai lastensuojeluilmoituksen tekemistä. Konsultaation yhteydessä voidaan sopia jatkotyöskentelystä tai seurannasta.
Lastensuojeluilmoituksen vastaanotto	Sosiaalityöntekijät ottavat vastaan lastensuojeluilmoitukset. Suullisesti saadut ilmoitukset kirjataan sanatarkasti ja tehdään tarpeen mukaan tarkentavia kysymyksiä. Ilmoitukseen ei kirjata omia tulkintoja. On huomattava, että ilmoittajalle esitettyihin tarkentaviin kysymyksiin saattaa jo sisältyä tulkintaa tai oletuksia siitä, mistä voisi olla kysymys. Tämän vuoksi myös esitetyt kysymykset on syytä kirjata. Selvitetään, onko muita viranomaisia jo mukana selvittämässä asiaa.

Tutkintapyynnön tekemisen arvioiminen ja muu tilannearvio

Edunvalvojan hakeminen

Kun selvitystä tehnyt sosiaalityöntekijä epäilee lapsen pahoinpitelyä tai seksuaalista hyväksikäyttöä, konsultointi lähiesimiehen kanssa on tärkeää. On pohdittava tutkintapyynnön tekoa, lapsen turvallisuutta ja edunvalvontaa. Myös kriisiavun ja tuen järjestämisestä lapselle tai hänen vanhemmilleen on arvioitava.

Nopeasti koolle kutsuttavaa moniammatillista ryhmää (esim. lakimies,

perheneuvolan edustaja ja sosiaalityöntekijää)

Satakunnassa ei ole käytössä.

Sosiaalityöntekijä voi konsultoida poliisia asiaan liittyvissä kysymyksissä.

Ensisijaisesti

konsultointipyynnöt osoitetaan tutkintayksikön päällikölle tai tutkinnan päivystävälle komisariolle.

Jos vanhempi tai muu huoltaja tulee pahoinpitely- tai hyväksikäyttö epäilyn vuoksi esteelliseksi, tai hän kieltäytyy viemästä lasta tarvittaviin tutkimuksiin, joudutaan lapselle määräämään edunvalvoja. Tämä saattaa olla tarpeen silloinkin, kun huoltajalla on läheinen suhde epäiltyyn.

Kun kyse on sosiaalihuollon alaan kuuluvasta asiasta, sosiaalihuollon viranomainen on velvollinen ryhtymään toimenpiteisiin edunvalvojan määräämiseksi (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 10§). On tarkoituksenmukaista, että lapsella on sama edunvalvoja

	sekä mahdollisessa lastensuojelu- että rikosprosessissa. Edunvalvojan hakee sosiaalitoimen lakimies yhteistyössä sosiaalityöntekijän kanssa.
Tutkintapyynnön tekeminen poliisille	Lastensuojelu tekee poliisille tutkintapyynnön joko omasta aloitteestaan tai jonkin lasta tutkivan yksikön tekemän ilmoituksen perusteella, kun epäillään lapsen kohdistunutta seksuaalista hyväksikäyttöä tai pahoinpitelyä. Tutkintapyynnön poliisille tekee keskitetysti sosiaalitoimen lakimies (mikäli kunnassa käytettävissä). Ilmoitus voidaan jättää tekemättä, jos jokin taho on jo tehnyt rikosilmoituksen.
Osallistuminen esitutkintaan (seriasioissa)	Lastensuojelu osallistuu käynnistetyissä tutkimuksissa TYKS:n moniammatilliseen työryhmään (lasten ja nuorten oikeuspsykiatrian tutkimusyksikön tutkijat, lastenlääkäri, poliisi ja lastensuojelu). Lastensuojelun sosiaalityöntekijän on selvitettävä seuraavat tiedot: a. Sosiaalitoimen tiedot epäilyn syntymiseen johtaneesta tilanteesta b. Perustiedot lapsen sosiaalisesta tilanteesta c. Lastensuojeluhistoria d. Päivähoidon/koulun tiedot e. Muut tärkeät tiedot lapsesta

**Lastensuojelullinen arvio
lapsen tilanteesta**

Lastensuojelu arvioi lapsen tuen tarvetta ja turvallisuutta tutkimusten kestäessä ja niiden jälkeen. Lastensuojelun sosiaalityöntekijät voivat pyytää arvionsa tueksi lausuntoa lasta ja asiaa tutkivilta tahoilta.

Poikkeustilanteissa, mikäli lapsi on akuutissa vaarassa, joudutaan turvautumaan (kiireelliseen) huostaanottoon Lsl:n edellyttämin kriteerein.

Poliisitutkimusten antama mahdollisimman oikea kuva lapsen kokemuksista on osaltaan perusteena mahdollisesti tarvittavia lastensuojelun toimenpiteitä harkittaessa.

Lasten oikeuspsykiatrisen tutkimuksen ajaksi (suositus 2-3kk) lastensuojelu voi tarvittaessa suositella, että lapsen ja hänen vanhempiensa tapaamisia rajoitetaan tai, että ne toteutetaan valvottuina.

Mikäli esitutkintaa ei aloiteta, arvioidaan, onko lapsella muista syistä lastensuojelun tarvetta. Lapsen kannalta on tärkeää, että hänen lähipiirinsä pysyy tasapainoisena. Lastensuojelun tehtävänä on myös rauhoittaa vanhempaa, joka näyttää elävän aiheettoman hyväksikäyttöpelon vallassa.

Mikäli on ilmeistä, että mahdollinen hyväksikäyttö on tapahtunut perheen ulkopuolella ja vanhemmat huolehtivat lapsen hyvinvoinnista, ei ole tarvetta lastensuojelutoimenpiteisiin.

8.2. Dokumentointi

- Lastensuojeluilmoituksen perustelut on tärkeää kirjata tarkasti mahdollista tutkintapyyntöä varten.
- Kaikki asian käsittelyvaiheet kirjataan sosiaalityön muistiinpanoihin.
- Jos pahoinpitelyn tai seksuaalisen hyväksikäytön epäily osoittautuu aiheettomaksi eikä tutkintapyyntöä tehdä, tämä on kirjattava sosiaalityön muistiinpanoihin.
- Mikäli poliisi jättää esitutinnan toimittamatta tai lopettaa esitutinnan saattamatta asiaa syyttäjän harkittavaksi, poliisi toimittaa asiasta päätöksen lastensuojeluun. Myös syyttäjä toimittaa päätöksensä, mikäli hän päättää jättää syytteen nostamatta.
- Poliisin ja syyttäjän päätöksistä kirjataan päätöslauselmat sosiaalityön muistiinpanoihin ja päätös säilytetään lapsen asiakirjoissa. Lastensuojelun sosiaalityöntekijä huolehtii päätösten pyytämisestä, mikäli viranomaiset eivät toimita niitä oma-aloitteisesti. Sama koskee myös tuomioistuinten päätöksiä.

Lähteet:

Taskinen, Sirpa (toim.)2003. Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja pahoinpitelyn selvittäminen. Stakes oppaita 55.

Kädestä pitäen -turvaa lapselle. Käsikirja kaltoin kohdellun lapsen kanssa työskenteleville.Tampere 2005.

(www.tampere.fi/sosiaalipalvelut/materiaalipankki.)

Lapsen pahoinpitelyn ja seksuaalisen hyväksikäytön selvittäminen Vantaalla. Vantaan kaupunki sosiaali- ja terveystoimi, 2004.

Lastensuojelutyöstä vastaavalle

Lapsen / nuoren seksuaalisen hyväksikäytön / pahoinpitelyepäilyn selvittäminen on käynnistynyt poliisille tehdyn rikosilmoituksen, tutkimuspyynnön, perusteella. TYKS:n Lasten ja nuorten oikeuspsykiatrian tutkimusyksiköstä on pyydetty virka-apua epäilyn selvittämistä varten. Lapsen / nuoren oikeuspsykologista haastattelua ja psyykkisen tilan arviointia varten kerätään esitietoja vanhemmilta, poliisilta ja lastensuojelun työntekijältä.

Lastensuojelusta vastaava työntekijä kutsutaan tutkimukset käynnistävään virkamiesneuvotteluun. Neuvotteluun osallistuvat lastensuojelun työntekijä, poliisi ja lasten ja nuorten oikeuspsykiatrian tutkimusyksikön tutkijat.

Viranomaiset muodostavat moniammatillisen työryhmän epäilyn selvittämistä varten.

Virkamiesneuvottelun sisältö:

1. Kootaan ja arvioidaan epäilyn syntymiseen liittyviä tietoja
2. Laaditaan tutkimussuunnitelma ja aikataulu
3. Sovitaan työjaosta eri viranomaisten kesken
4. Arvioidaan lapsen tuen tarvetta ja turvallisuutta tutkimusten aikana

Seksuaalisen hyväksikäyttö- ja pahoinpitelyepäilyjen tutkiminen on rikoksen esitutkintaa. Osallistuessanne virkamiesneuvotteluun Teidän tulisi selvittää seuraavia tietoja epäilyn tutkinnan tueksi:

1. Sosiaalitoimen tiedot epäilyn syntymiseen johtaneesta tilanteesta

2. Perustiedot lapsen / nuoren sosiaalisesta tilanteesta

- lapsen /nuoren huolto ja asuminen (vanhemman yksinhuolto/yhteishuolto, välitön huoltaja, etähuoltajan tapaamiset, sopimukset / oikeudenpäätökset)
- muut merkittävät perhesuhteet

3. Lastensuojeluhistoria

- aikaisemmat asiakkuudet, avohuollon tukitoimet, huostaanotto tms.

4. Päivähoidon / koulun tiedot

- tiedot lapsen / nuoren nykytilanteesta
- mahdolliset muutokset lapsen / nuoren voinnissa
- oppiminen, sosiaaliset suhteet

5. Muut tärkeät tiedot lapsesta / nuoresta

- aikaisemmat tutkimukset (kuten psykologi, puheterapeutti)
- mahdolliset kehitykselliset ongelmat

Lisäksi toivomme tietoa lastensuojelussa jo mahdollisesti tehdystä suunnitelmasta tukea huoltajia seksuaalisen hyväksikäytön- ja/tai pahoinpitelyepäilyn selvittämisen aikana.

Yhteystiedot:

Lasten ja nuorten oikeuspsykiatrian tutkimusyksikkö

TYKS Lastenpsykiatrian poliklinikka

Postiosoite: PL 52, 20521 Turku

Käyntiosoite: Hämeenkatu 4, 2krs. puh. (02) 31 31421

Oikeuspsykiatrinen tutkimus

Lasten ja nuorten oikeuspsykiatrian tutkimusyksikkö, TYKS Lastenpsykiatrian poliklinikka

Poliisiviranomaisen virka-apupyynnö

Poliisi voi pyytää virka-apuna oikeuspsykologista haastattelua ja psyykkisen tilan tutkimusta sekä somaattista tutkimusta

Virkamiesneuvottelu

- Poliisiviranomainen, lastensuojeluviranomainen, lastenlääkäri, oikeuspsykiatrian tutkimusyksikön tutkijat
- Virka-apupyynnöön johtaneiden tietojen tarkentaminen, vaihtoehtojen selitysten muodostaminen, tutkimussuunnitelma ja aikataulu

Lapsen / nuoren somaattinen tutkimus

- Lasten seksuaalisiin hyväksikäyttöepäilyihin liittyvät somaattiset (fyysinen) tutkimukset on keskitetty TYKS:n lastenklinalle, nuoren gynekologinen tutkimus tehdään oman paikkakunnan keskussairaalassa
- Pahoinpitelyepäilyihin liittyvä somaattinen tutkimus tehdään oman paikkakunnan keskussairaalassa
- **Akuutissa tilanteessa (epäilystä tapahtumasta alle 72 tuntia) tutkimus tehdään päivystyksenä myös ilman virka-apupyynnöä**

Huoltajien / vanhempien haastattelut

- Taustatietojen kerääminen lapsesta, perheestä sekä epäilyn syntymisestä
- Lapsen valmistaminen tutkimuksiin

Lapsen / nuoren yksilötutkimuskäynnit

- Oikeuspsykologinen haastattelu poliisiviranomaisen läsnä ollessa
- Psyykkisen tilan, kehitystason ja hoidontarpeen arviointi
- Tarvittaessa lapsen ja vanhempien vuorovaikutussuhteen arviointi

Asiantuntijalausunto poliisille

- Asianomaiset saavat kopion lausunnosta poliisilta esitutinnan päätyttyä
- Esitutinnan viemisestä syyteharkintaan päättää poliisi

Virkamiesneuvottelu

- Tarvittaessa suosituksot muille viranomaisille, esim. hoitoonohjausta tai lastensuojelutoimenpiteitä varten

Oikeudenkäynti

- Tutkijat todistavat tarvittaessa oikeudessa

Yhteystiedot

Postiosoite: PL 52, 20521 Turku

Käyntiosoite: Hämeenkatu 4, 2krs.

Puhelin: (02) 3131421

Henkilökunta: Apulaisylilääkäri ja erikoistuva lääkäri

2 sairaanhoitajaa / perhepsykoterapeuttia

Psykologi / perhepsykoterapeutti

Sosiaalityöntekijä / lasten yksilöpsykoterapeutti

Osastonsihteri

Perheneuvolan toimintamallit ja –menetelmät perheväkivallan hoitamisessa

Perheneuvola on erityistason hoitopaikka erilaisille pari- ja perheongelmille. Perheneuvolaan ohjataan perheitä, joissa on todettu olevan väkivaltaa. Paitsi aikuisten hoitamiseen, perheneuvola on erikoistunut myös lasten ja nuorten ongelmiin.

Perheväkivallan tunnistaminen ja hoitaminen on perheneuvolatyössä sisäänrakennettuna. Väkivallan mahdollisuuden kartoittaminen on siis itsestään selvyys perheiden kanssa työskenneltäessä. Lapsen näkökulman huomioon ottaminen on erityisen tärkeää. Jos pariskunnan kesken esiintyy väkivaltaa, emme yleensä hoida heitä yhdessä, vaan molemmilla on omat työntekijät tai toinen osapuoli saatetaan ohjata myös johonkin rinnakkaishoitopaikkaan. Yhteistyötä on myös Jussi-työntekijän kanssa. Väkivaltaisten perheiden kanssa työskentelemme myös tarvittaessa yhteistyössä lastensuojelun kanssa.

Marjatta Rantanen
perheneuvoja

MALLI

Rauman kaupunki
sosiaalivirasto
Kalliokatu 1
26100 RAUMA

RAUMAN KIHlakUNNANVIRASTO
RIKOSPOLIISITOIMISTO
Aittakarinkatu 21
26100 RAUMA

TUTKINTAPYYNTÖ

Lastensuojeluun saapuneen ilmoituksen perusteella on syytä epäillä, että *lapsen nimi ja ht. Mitä on syytä epäillä tapahtuneen.*

Tutkintapyyntöön liitteenä on kirjaus tapahtuneeseen liittyen.

Lisätietoja antavat:

sosiaalityöntekijä   sosiaalityöntekijä
p.

paikka ja pvm.

*allekirjoitus
osastopäällikkö*

LIITTEET: *mahdollisesti lastensuojeluilmoitus ja asiakaskertomus
Huom! puhelinsoitto rikoskomisariolle ennen tutkintapyyntöön lähettämistä.*

Pyydämme kirjallista ilmoitusta (esitutkintapöytäkirjan) yllä mainitulle sosiaalityöntekijälle esitutkinnan valmistuttua. Samoin pyydämme kirjallista tietoa myös siitä, että mikäli asia jätetään silleen (rikosta ei ole tapahtunut).

Lasten ja perheiden väkivallan ehkäisystä ja kohtaamisesta Porin seurakuntayhtymässä

Porin seurakuntayhtymässä ei varsinaisesti ole mitään ohjeita väkivallan tunnistamiseksi. Huolilomaketta (ks. liitteet) on esitelty ja jaettu diakoniatyöntekijöille, jotka voivat halutessaan sitä käyttää niin lasten kuin aikuistenkin kohdalla tavatessaan ihmisiä kotikäynneillä, vastaanotolla, leireillä tai kerhoissa.

Väkivallan ehkäisyä seurakunta tekee järjestämällä perhekerhoja pienille alle kouluikäisille lapsille vanhempien sekä perheleirejä, joissa ihmissuhdeasioista puhutaan ja opetellaan vuorovaikutustaitoja. Lisäksi seurakunnissa järjestetään ennaltaehkäisevästi Toimiva perhe-kursseja ja muita vanhemmille tarkoitettuja ryhmiä(mm. Valis-vanhempainseminaari), joissa on kasvatusteema ja jaksaminen aiheena.

Kotikäyntejä tekevät diakoniatyöntekijät mm. lapsiperheisiin.

T. Lea Rantamaa, Keski-Porin seurakunnan diakoniatyöntekijä, p. 0400-309834

**PORIN EV.LUT. SEURAKUNTAYHTYMÄ
YHTEISEN SEURAKUNTATYÖN KESKUS****DIAKONIAN HUOLILOMAKE (lapsi)**

pvm / 20

Työntekijän nimi
Seurakunta
Yhteystiedot

Lapsen nimi ja syntymäaika
Huoltajan/huoltajien yhteystiedot

Työntekijän huoli lapsesta
Ei huolta ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 Erittäin suuri huoli

Mistä työntekijä on huolissaan?

Lapsen huoltajan huoli, mielipide tms.

Jatkosuunnitelmat

HUOLEN TARKENTAMINEN JA JÄSENTÄMINEN (aikuinen)

Huolenaiheet	Olen huolissani			
	En yhtään	Jonkin verran	Melko paljon	Erittäin paljon
1. Fyysinen terveys				
2. Jaksaminen				
3. Mielenterveysongelmat				
4. Päihteiden käyttö				
5. Muu riippuvuus				
6. Talousongelmat				
7. Kodin ilmapiiri				
8. Parisuhdeongelmat				
9. Perheväkivalta				
10. Itsetuhoisuus				
11. Toistuvat olosuhdemuutokset				
12. Perherakenteen toistuva muuttuminen				
13. Vanhemmuuden puuttuminen				
14. Perheen päivärytmi				
15. Lasten laiminlyönti				
16. Puutteellinen viestintä				
17. Uusavuttomuus				
18. Muu, mikä				

Allekirjoitukset

_____
Asiakas_____
Työntekijä

HUOLEN TARKENTAMINEN JA JÄSENTÄMINEN (lapsi)

Huolenaiheet lapsesta		Olen huolissani			
		En yhtään	Jonkin verran	Melko paljon	Erittäin paljon
1.	Perushoito				
2.	Unihäiriöt				
3.	Syömishäiriöt				
4.	Sairastelut				
5.	Mielialan vaihtelut				
6.	Häiriökäyttäytyminen				
7.	Vetäytyvä käyttäytyminen				
8.	Alavireinen, masentunut käyttäytyminen				
9.	Aggressiivinen käyttäytyminen				
10.	Itsetuhoisuus				
11.	Oppimisvaikeudet				
12.	Keskittymisvaikeudet				
13.	Vaikeudet perhesuhteissa				
14.	Vaikeudet kaverisuhteissa, koulukiusaaminen				
15.	Seksuaalinen kehitys				
16.	Rikollinen toiminta				
17.	Muu, mikä				

Allekirjoitukset

_____
Lapsen huoltaja_____
Lapsen huoltaja_____
Työntekijä

SUOSTUMUS

Suostun siihen, että työntekijä voi tarvittaessa ottaa yhteyttä lasten ja perheen hyvinvointiin liittyvissä asioissa seuraaviin tahoihin:

seurakunta, sosiaali- ja terveystoimi, koulutoimi, päivähoito, kasvatus- ja perheneuvola, mielenterveystoimi, perheasiainneuvottelukeskus, päihdepalvelut, Kela, velkaneuvonta tai muu tarkoituksenmukainen taho.

Ennen mahdollista yhteydenottoa keskustellaan asianomaisen kanssa kysymyksessä olevasta asiasta.

Tämän suostumuksen tarkoituksena on, että lapsen ja perheen kanssa työskentelevillä eri ammattilaisilla on yhtenäiset menettelytavat.

Keskustellut asiat ovat luottamuksellisia. Jos kuitenkin esille tulee asioita, jotka velvoittavat lastensuojelulain mukaisiin ilmoituksiin, joudumme viemään asian eteenpäin ilman vanhempien suostumusta.

Päiväys _____

Allekirjoitus _____

Lastensuojelulaki 40§

Jos sosiaali- ja terveydenhuollon, koulutoimen, poliisitoimen tai seurakunnan palveluksessa taikka luottamustoimessa oleva henkilö on virkaa tai tointa hoitaessaan saanut tietää ilmeisestä perhe - tai yksilökohtaisen lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta, on hänen ilmoitettava asiasta viipymättä sosiaalilautakunnalle. Myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu henkilö voi tehdä tällaisen ilmoituksen.

PORIN ENSI- JA TURVAKOTIYHDISTYS RY

Turvakoti

Tarjoamme tilapäisen suojapaikan ja kriisiapua perhe- tai lähisuhdeväkivallan kohteeksi joutuneille tai uhatuksi tulleille aikuisille lapsineen. Työskentelyn lähtökohtana on perhekeskeisyys tarkoittaen sitä, että kaikkien perheenjäsenten kohdalla käytetään kriisityön viitekehyksestä lähteviä työmenetelmiä. Väkivaltaa kokeneille aikuisille ja lapsille on turvakodissa omat keskustelu- ja toimintaryhmänsä. Turvakoti on avoinna ympäri vuorokauden ja kriiseihin vastataan myös puhelimitse. Turvakodin käyttö on porilaisille maksutonta pohjautuen sosiaalipalvelusopimukseen. Ulkokuntalaisilta vaaditaan maksusitoumus. Jälkihuolto sisältyy turvakotihoitojaksoon eikä siitä veloiteta erikseen. Turvakotihoitojaksojen pituudet ovat yksilölliset.

Lapsityö

Väkivaltaa kokeneiden tai nähneiden lasten kanssa tehdään työtä sekä turvakotijaksolla että sen jälkeen jälkihoitotyönä. Työskentely käsittää yksilötapaamiset ja terapeutitiset vertaistukiryhmät. Verkostoyhteistyö on tärkeässä roolissa.

Naisten avokriisityö

Väkivaltaa kokeneiden naisten kanssa tehdään selviytymistä tukevaa avokriisityötä ilman turvakotijaksoa. Naisten avokriisityö käsittää akuutin kriisivaiheen yksilötyön, terapeutitiset vertaistukiryhmät sekä vanhemmuustyön.

Vaiettu naiseus – projekti ja Jussi-työ

Väkivallan tekijöinä oleviin aikuisiin ollaan yhteydessä ja heille tarjotaan myös mahdollisuus tulla kuulluiksi. Jussi-työ on väkivaltaisille miehille suunnattua kriisiapua jota toteutetaan yksilötyön, vertaistukiryhmien, verkostotyön ja puhelinauttamisen muodossa. Vaiettu naiseus – projektin perustehtävänä on tuoda naisen aggressio ja väkivaltaisuus tunnistetuksi ja nimetyksi sekä tarjota väkivaltaisesti toimiville naisille apua ja tukea väkivaltaisista toimintatavoista luopumiseen. Vaiettu naiseus – projektia toteutetaan yksilötyönä, puhelinauttamisena sekä verkostotyönä. Jussi-työ ja Vaiettu naiseus – projekti integroituvat turvakotityön kanssa.

Tapaamispaikka

Tapaamispaikka tarjoaa lapselle ja erossa asuvalle vanhemmalle mahdollisuuden yhdessäoloon turvallisessa, kodinomaisessa ja puolueettomassa ympäristössä. Tapaamispaikka toteuttaa lapsen oikeutta molempiin vanhempiinsa ja tukee lapsen sekä vanhemman suhteen säilymistä ja kehittymistä. Tapaamiset tilataan lastensuojelutoimesta.

Alvari – perhetyö

Alvari-perhetyö on lastensuojeluperheille tarkoitettua tehostettua työtä, jonka avulla tuetaan perheitä arkielämän hallinnassa.

Alvari-perhetyön piiriin ohjaututaan lastensuojelutoimen kautta. Avauspalavereissa väkivalta otetaan puheeksi kysymällä ja keskustelua jatketaan kotikäyntien yhteydessä. Perheitä tuetaan pitkäaikaisesti, suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti. Verkostotyö on tärkeässä roolissa.

Jälkihuolto

Jälkihuoltotyöskentely turvaa asiakassuhteen jatkumisen vielä pienperheasunnosta ja turvakodista lähtemisen jälkeenkkin.

PORIN KAUPUNKI
SOSIAALIKESKUS

12.10.2006

Päivähoidon ja perhetyön toimialue

PÄIVÄHOIDON JA LASTENSUOJELUN YHTEISTYÖ

Päivähoidon tärkein keino tukea lastensuojelua on hoitaa hyvin oma perustehtävänsä, lasten kanssa toimiminen.

Vanhempien ongelmien selvittely ei kuulu päivähoidolle.

I KUN LAPSEN TILANNE HUOLESTUTTAA

Lapsi on:

Hoitamaton, nälkäinen, puutteellisesti puettu, lapsella on eri hakijoita, lasta ei haeta päiväkodista, lapsen hakija on päähtynyt, lapsi kertoo huolestuttavia asioita, lapsen käytös muuttuu, lapsella tai lapsen vanhemmalla esiintyy erikoista/poikkeavaa käyttäytymistä, pahoinpitelyepäily tms.

>Keskustele huolestumisestasi esimiehesi kanssa.

Äkillisesti/välitöntä puuttumista vaativissa tilanteissa ota yhteyttä **lastensuojelun päivystykseen puh. 621 6137 ma-pe klo 8.00 – 16.15**. Muina aikoina poliisilaitokselle päivystävään sosiaalityöntekijään, Matti Nieminen puh. 044-7019312 ja Raija Suominen puh. 044-7014809.

Lsl 40 pyk: Sosiaali- ja terveydenhuollon, koulutoimen, poliisitoimen tai seurakunnan palveluksessa oleva henkilö on **velvollinen ilmoittamaan** sosiaalilautakunnalle, jos hän virkaa tai tointa hoitaessaan on saanut tietää ilmeisestä perhe- tai yksilökohtaisesta lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta.

Esimies harkitsee onko syytä ottaa yhteyttä lastensuojeluun. Esimies voi konsultoida lastensuojelua ja yhdessä he voivat pohtia johtaako yhteydenotto toimenpiteisiin vai ei.

Yhteydenottosi on tärkeää lapsen etua ajatellen. Turhia yhteydenottoja ei ole. On tärkeää päästä puuttumaan lapsen tilanteeseen mahdollisimman varhain.

II MENETTELYTAPAOHJEITA

1. Jos lasta ei haeta päivähoitopaikasta

- Päivähoitopaikassa tulee olla lähisukulaisten yhteystiedot ja vanhempien kanssa sovittuna ”varahakija”, mikäli vanhemmat ovat estyneet.
- Odotetaan yksi tunti päiväkodin sulkemisen jälkeen ja mikäli vanhempia tai varahakijaa ei löydy, poliisilaitoksella työskentelevät sosiaalityöntekijä vie lapsen Kalevanpuiston perhetukikeskukseen ja ilmoittavat asiasta lastensuojeluun. Mikäli sosiaalityöntekijä ei ole työvuorossa otetaan yhteys suoraan Kalevanpuiston perhetukikeskukseen puh. 621 6213 ja toimitetaan lapsi sinne.
- Mikäli on kyseessä lastensuojelun ja päivähoidon yhteinen asiakasperhe, em. asia on sovittu yhteisissä neuvotteluissa.

2. Jos lasta hakeva henkilö on päihtynyt

- Lasta ei saa luovuttaa päihtyneelle hakijalle.
- Katsotaan ”varahakijan” yhteystiedot lapsen hakemuslomakkeesta ja toimitaan niiden mukaisesti.
- Asiasta tehtävä **aina** ilmoitus lastensuojeluun.
- Ks. myös kohta ”Jos lasta ei haeta päivähoidosta”

3. Vanhempien erotilanne

Kun vanhemmat ilmoittavat päivähoidon erostaan, samalla he kertovat ketkä lasta saavat hakea.

Mikäli toinen vanhemmista yksipuolisesti ilmoittaa, että toiselle vanhemmalle ei saa antaa lasta, otetaan yhteys lastensuojeluun ja tarkistetaan asia.

III KÄYTÄNNÖT SIJOITETTAESSA LAPSIA LASTENSUOJELULLISISTA SYISTÄ PÄIVÄHOITOON

Kun lapsi sijoitetaan päivähoidon lastensuojelun pyynnöstä tukitoimena, päivähoidon alussa pidetään yhteinen neuvottelu, jossa on mukana lapsen vanhemmat, lastensuojelusta perheen sosiaalityöntekijä sekä päiväkodista johtaja/perhepäivähoidon ohjaaja sekä osaston työntekijä. Alkuneuvottelussa sovitaan erikseen toimintatavat sekä päivähoidon yhteyshenkilö ko. lapsen/perheen kohdalla.

1. Uusia lapsia sijoitettaessa lastensuojelun sosiaalityöntekijä ottaa yhteyden päiväkotiin/perhepäivähoidonohjaajaan ja sopii **alkupalaverin** pitämisestä.
2. Alkuneuvottelussa jo sovitaan **jatkopalaverin** pitämisestä.
3. Jos lastensuojelussa asiakkaana oleva perhe itsenäisesti, ilman sosiaalityöntekijän apua hakee lapsensa päivähoidon, lastensuojelun sosiaalityöntekijä ottaa tarvittaessa yhteyden päiväkotiin/perhepäivähoidon ohjaajaan.
4. Kartoitetaan ajoittain päivähoidon toimipisteittäin lastensuojelussa asiakkaina olevat perheet ja lapset nimeltä ja tarkistetaan päivähoidon tarve lastensuojelun tukimuotona. Lastensuojelun sosiaalityöntekijät ottavat yhteyden ko. päivähoidon toimipisteisiin.
5. Pidetään lopetuspalaveri, kun päivähoidon lastensuojelullisista syistä loppuu.

MUISTIO

Lapsesta koetun huolen kirjaaminen

Työntekijä täyttää nämä etukäteen, ennen neuvottelua vanhempien kanssa.

Lapsen nimi:	syntymäaika
Lapsen vanhemmat	Yhteystiedot
Toimipiste	Yhteyshenkilö

Työntekijän yhteenveto lapsen huolta aiheuttavasta asiasta ja miten toimipisteessä ollaan tähän mennessä asiassa toimittu

TAPAAMINEN VANHEMPIEN KANSSA _____ .20

Tämä täytetään neuvottelussa tai heti sen jälkeen.

- Keskusteluun osallistujat
- Vanhempien kanta työntek. huoleen.
- Työntek. esittämät toimenpiteet
- Vanhempien esittämät toimenpiteet
- Yhdessä sovitut toimenpiteet (kuka tekee, mitä tekee ja milloin)
- Tilanteen uudelleenarvio (milloin)

Keskustelun sisältö

Tämä täytetään kun muu lomake on valmis.

- Vanhemman /vanhempien allekirjoitukset

Hyväksyn

___ sovitut toimenpiteet

___ lomakkeen siirron yllä mainitulle työntekijälle / yllä mainittuun toimipaikkaan

/ 20 _____

Kieltäydyn yhteistyöstä/suunnitelluista toimenpiteistä

/ 20 _____

HUOLILOMAKE

työntekijän lomake

pvm / 20

Lapsen nimi:	syntymäaika					
Kuinka huolissani olen lapsesta, arvioi asteikolla						
en ole yhtään huolissani	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	olen erittäin huolissani

HUOLEN JÄSENTÄMINEN: Huolenaiheet lapsen kehityksessä tai käyttäytymisessä	Olen huolissani				
	en yhtään	jonkin verran	melko paljon	erittäin paljon	en tiedä/voi arvioida
♦ puutteellinen perushoito (epäsiisteys, nälkäisyys, ihottumat, puutteellinen vaatetus ym.)	☐	☐	☐	☐	
♦ alavireinen mieliala (itkuisuus, pelot, alakuloisuus, kiinnostumattomuus, haluttomuus)	☐	☐	☐	☐	
♦ mielialan vaihtelut	☐	☐	☐	☐	
♦ itsetuhoisuus (halu kuolla, itsensä vahingoittaminen tai siitä puhuminen)	☐	☐	☐	☐	
♦ vetäytyvä käyttäytyminen (kontaktin / katsekontaktin välttely, arkuus, eristäytyminen, fyysisen kosketuksen välttely, sulkeutuneisuus)	☐	☐	☐	☐	
♦ aggressiivinen käyttäytyminen (väkivaltaisuus, vihamielisyys)	☐	☐	☐	☐	
♦ häiriökäyttäytyminen (tottelemattomuus, lapsen rajattomuus)	☐	☐	☐	☐	
♦ oman toiminnan ohjaus (toiminnan suunnittelu, sen aloittaminen, ylläpito ja arviointi)	☐	☐	☐	☐	
♦ harhailu, karkaaminen, näpistely, rikollinen toiminta	☐	☐	☐	☐	
♦ pinnaus	☐	☐	☐	☐	
♦ kaverisuhdeongelmat (kiusaaminen, kiusatuksi tuleminen, yksinäisyys, riitaisuus)	☐	☐	☐	☐	
♦ oppimisvaikeudet / opiskeluvaikeudet	☐	☐	☐	☐	
♦ keskittymisvaikeudet (levottomuus, impulsiivisuus, keskittymättömyys, omiin ajatuksiin vaipuminen)	☐	☐	☐	☐	
♦ unihäiriöt (väsymys, uneliaisuus, ärtyneisyys)	☐	☐	☐	☐	
♦ runsas sairastelu (päänsäryt, vatsakivut, psykosomaattiset oireet)	☐	☐	☐	☐	
♦ kehitykselliset taantumat / viivästymät (kieli, motoriikka, kuivaksi oppiminen)	☐	☐	☐	☐	
♦ syömisvaikeudet / ruokailuongelmat	☐	☐	☐	☐	
♦ aikuisen rooliin joutuminen (liian varhainen vastuunotto omista ja perheen asioista)	☐	☐	☐	☐	
♦ perhesuhdevaikeudet (vaikeat ristiriidat isän / äidin / sisarusten kanssa)	☐	☐	☐	☐	
♦ seksuaalinen kehitys (sukupuolirooli, ylikorostunut seksuaalisuus)	☐	☐	☐	☐	
♦ muu, mikä	☐	☐	☐	☐	
Jos mainitsit joitakin mieltä painavia asioita, kerro niistä tarkemmin: (konkreetti kuvaus huolenaiheesta, missä tilanteissa ilmenee, kuinka usein, poikkeustilanteet jolloin huolenaihe ei ilmene, mikä pahentaa / helpottaa tilannetta)					

Huolenaiheet koskien vanhempia, vanhemmuutta ja kodin olosuhteita	Olen huolissani				
	en yhtään	jonkin verran	melko paljon	erittäin paljon	en tiedä/voi arvioida
♦ Päiväkodin / koulun yhteistyön sujuminen vanhempien kanssa	☐	☐	☐	☐	
♦ vanhemman / vanhempien mielenterveys / jaksaminen	☐	☐	☐	☐	
♦ vanhemman riippuvuusongelmat (päihteet, pelit, työ)	☐	☐	☐	☐	
♦ vanhemman fyysinen terveys	☐	☐	☐	☐	
♦ talousongelmat	☐	☐	☐	☐	
♦ parisuhdeongelmat	☐	☐	☐	☐	
♦ toistuvat olosuhdemuutokset (esim. muuttaminen)	☐	☐	☐	☐	
♦ perherakenteen toistuva muuttuminen (riitaisat avio-/avoerot, vaihtuvat parisuhteet)	☐	☐	☐	☐	
♦ perheen päivärytmi (kiireisyys, epäsäännöllisyys)	☐	☐	☐	☐	
♦ vanhempien kyvyttömyys huolehtia lapsen perushoidosta	☐	☐	☐	☐	
♦ vanhempien kyvyttömyys asettaa rajoja	☐	☐	☐	☐	
♦ vanhempien vaikeus ratkoa ongelmia	☐	☐	☐	☐	
♦ vanhempien ristiriitaiset kasvatuseriaatteet	☐	☐	☐	☐	
♦ lapsen sitominen, ylihuolehtiminen	☐	☐	☐	☐	
♦ lapsen laiminlyönti, yksinjäätminen	☐	☐	☐	☐	
♦ lapsen fyysinen pahoinpitely	☐	☐	☐	☐	
♦ lapsen aliarviointi, mitätöinti, panettelu, unohtaminen, ärtymys	☐	☐	☐	☐	
♦ puutteellinen viestintä perheenjäsenten / lapsen ja vanhemman välillä	☐	☐	☐	☐	
♦ kodin ilmapiiri (perheenjäsenten väliset suhteet ongelmalliset, tunnekylmyys, väkivalta, alistaminen, torjunta)	☐	☐	☐	☐	
♦ vanhempien kiinnostuneisuus lapsen asioista	☐	☐	☐	☐	
♦ perheen eristäytyminen	☐	☐	☐	☐	
♦ muu, mikä	☐	☐	☐	☐	
Jos mainitsit joitakin mieltä painavia asioita, kerro niistä tarkemmin:					
Ovatko vanhemmat huolissaan jostain lapsen kehitykseen tai käyttäytymiseen liittyvästä asiasta?					

Porin terveystieteiden keskus

Toimintaohje

Laatinut: Työryhmä Tk&SatKs

Hyväksynyt: Terv.joht. Pekka Satomaa

Tulee voimaan: 1.2.2004

Toimintaohje lastensuojelullisille toimenpiteille leikki-ikäisten lasten tapaturmien sekä päihtyneen lapsen tai nuoren kohdalla

Peruste Lastensuojelulaki 5.8.1983, 40§ :
Lastensuojelulain ilmoitusvelvollisuus. Jos sosiaali- ja terveydenhuollon, koulutoimen, poliisitoimen tai seurakunnan palveluksessa taikka luottamustoimessa oleva henkilö on virkaa tai tointa hoitaessaan saanut tietää ilmeisestä perhe- tai yksilökohtaisen lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta, hänen on ilmoitettava asiasta viipymättä sosiaalilautakunnalle. Myös muu kuin yllätarkoitettu henkilö voi tehdä tällaisen ilmoituksen.

Tässä laissa pidetään lapsena alle 18- vuotiasta ja nuorena alle 21 vuotiasta henkilöä (§3).

Lastensuojelun tarve on syytä arvioida aina kun alle 18- vuotiaaseen kohdistuu laiminlyöntejä, vaaroja tai heitteille jättämistä taikka lapsi itse vaarantaa terveyttään ja kehitystään.

Eriyislakina lastensuojelulaki menee salassapitosäännösten edelle. Lastensuojelulaki ylittää potilaan itsemääräämisoikeuden, kun on kyse alle 18- vuotiaasta päihtyneestä lapsesta tai nuoresta. Päihtynyt nuori ei ole kykenevä päättämään omasta hoidostaan.

Kun päätetään lapsen / nuoren tahdon vastaisesti ilmoittaa kotiin, tulee kirjata tarkkaan perustelut, miksi näin tehtiin sekä päätöksentekijöiden nimet.

Ilmoitus sosiaalityöntekijälle

Alle 18- vuotiaasta päihtyneestä potilaasta **tehdään aina** ilmoitus sosiaalityöntekijälle. Ilmoituksen jälkeen vastuu tilanteen arvioinnista ja tarpeellisista päätöksistä siirtyy lastensuojelu viranomaiselle.

Nuorelle ja vanhemmille kerrotaan, että lastensuojeluilmoitus on tehtävä lastensuojelulain perusteella.

Hoitava lääkäri sanelee lastensuojeluilmoituksen SOS- lehdelle.

Ilmoitus lähetetään: Sosiaaliohjaaja Mirja Piippo,
Pääterveysasema, 1 kerros

Leikki-ikäisen tapaturmat

Lähetä erikoissairaanhoidon tilanneselvitystä varten, jos on epäily murtumasta, joka on syntynyt vähäisessä tapaturmassa tai muuten herää epäily lapsen pahoinpitelystä (runsaasti mustelmia, palovammoja tai vammoja, joissa esitietojen ja vammalöydöksen kesken on ristiriita).
Liite: Lasten pahoinpitely ja hoidon laiminlyönti.

Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön epäily

Lähetä erikoissairaanhoidon tilanneselvitystä varten.

Päihtynyt lapsi tai nuori

Intoksikaatio

Lähetä aina erikoissairaanhoidon.

Kotiutuskuntoinen

Keskustele nuoren kanssa ja pyri saamaan lupa ilmoittaa vanhemmille. Luvan saatuaasi, ota ensisijaisesti yhteys lapsen/nuoren vanhempiin ja pyydä heitä hakemaan lapsi / nuori kotiin.

Jos lapsi kieltäytyy tai vanhempia ei tavoiteta ota yhteyttä päivystävään sosiaalityöntekijään. Jos sosiaalityöntekijää ei tavoiteta otetaan lapsi / nuori seurantaan.

Lastensuojelutoimisto

Arkisin klo. 8.00 - 16.15, **puh. 621 6137**. Virka-ajan ulkopuolella puhelimeen voi jättää viestin.

Päivystävä sosiaalityöntekijä / Hätäkeskus, puh 112

SUORANUMEROT:

Raija Suominen, puh. **654 9312**
Matti Nieminen, puh. **654 4809**

Ma – To, Su: klo. 15.00 – 22.00
Pe – La klo. 15.00 – 02.00

Viite

- Erikoissuunnittelija Markku Soikkeli. 29.8.2003. Neuvontasivut. Stakes.
<http://info.stakes.fi/8080/> .
- Kuopion kaupungin turvallisuustalkoot työryhmä. Varhainen mukaan tulo ja puuttumiskynnys lastensuojeluasioissa. 2001.
- Varatuomari Jarkko Helminen. 16.9.2003. Luento. Tietosuoja terveydenhuollossa.
- Oyl. Maarit Haapalehto. 6.11.2003. Luento. Lapsen pahoinpitelyepäily.
- Lapsen pahoinpitelyn ja seksuaalisen hyväksikäytön epäilyyn liittyvien selvitysten ohjeet ovat muuttuneet. 9 / 2003. Kuntatiedote. Sosiaali- ja terveysministeriö.

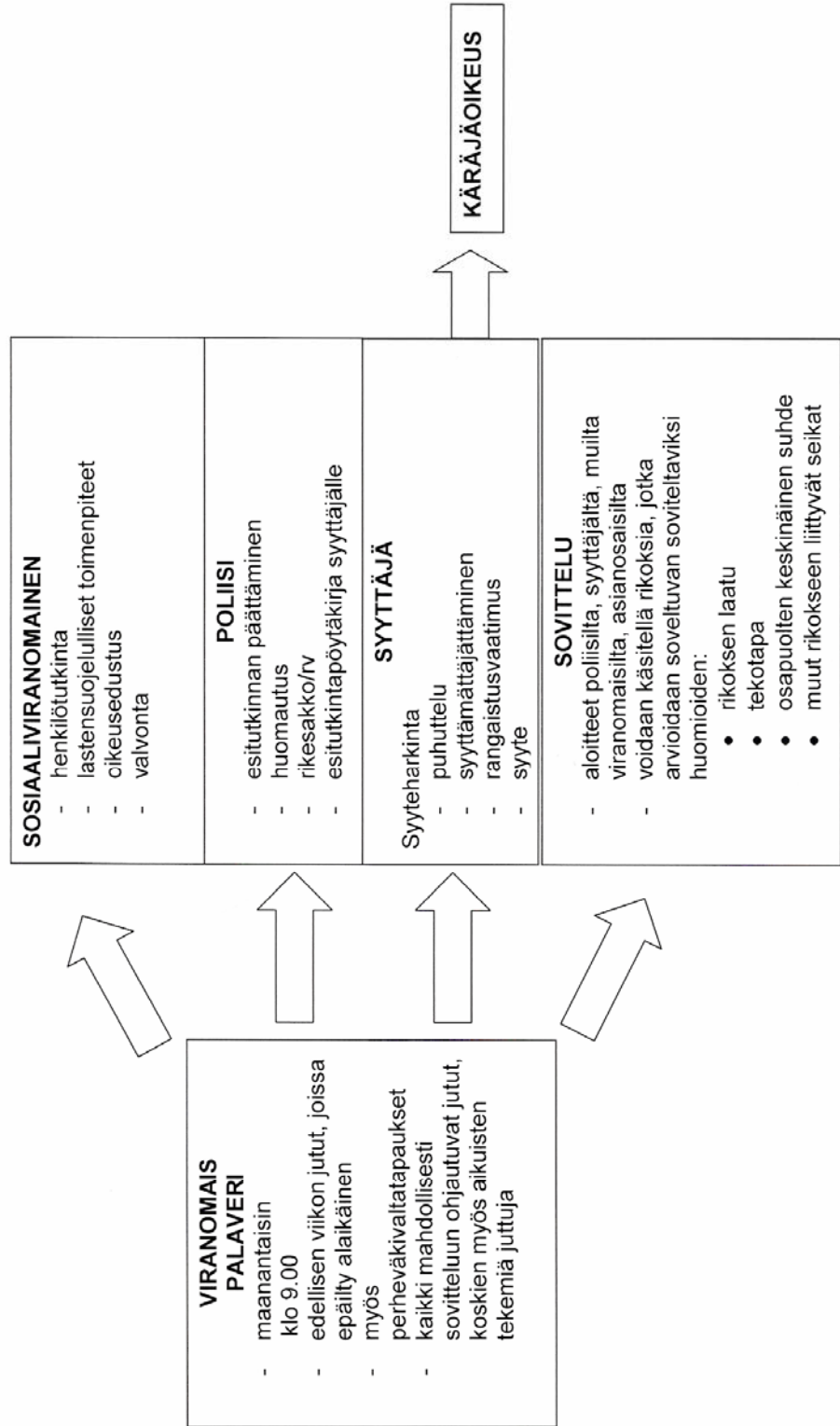
SATAKUNNAN SOVITTELUKESKUS

JUTTujen OHJAUTUMINEN SOVITTELUKESKUKSI JA JATKOTOIMENPITEET

1. Sovittelua koskevan aloitteen voi tehdä rikoksesta epäilty, uhri, alaikäisen huoltaja tai muu laillinen edustaja, vajaanvaltaiseksi julistetun edunvalvoja, poliisi- syyttäjä- tai muu viranomainen.
2. Sovittelualoite tehdään aina sovittelukeskukseen eli jutun yhteydessä olevat asiakirjat tulee aina toimittaa Satakunnan sovittelukeskukseen.
3. Sovittelukeskudessa sovittelutoiminnan vastuhenkilö tekee päätöksen asian ottamisesta soviteltavaksi.
4. Sovittelun ohjaajat selvittävät osapuolten halukkuuden sovittelumenettelyyn.
5. Sovittelun ohjaajat nimeävät asiaan sovittelijat.
6. Sovittelun ohjaajat hankkivat tarvittavat asiakirjat ja toimittavat ne sovittelijalle.
Samassa yhteydessä sovittelijalle annetaan kulukorvauslomake täytettäväksi
7. Rauman seudun sovitteluasioissa sovittelukeskus toimittaa asiakirjat Rea Siirastille, joka toimittaa ne sovittelijalle. Sovittelija toimittaa sopimuksen ja asiakirjat Rea Siirastille.
Asiakirjojen yhteydessä Realle lähetetään myös päätöslomake sähköisesti, jonka hän omalta osaltaan täyttää. Rea seuraa omalla alueellaan sopimusten täyttymistä ja toimittaa tiedon sovittelukeskukseen.
8. Sovittelija järjestää tapaamiset osapuolten kesken.
9. Sovittelija laatii sovittelussa syntyneestä sopimuksesta asiakirjan ja varmentaa sen allekirjoituksellaan.
10. Sovittelija toimittaa sopimuksen, asiakirjat ja kulukorvauslomakkeen sovittelun ohjaajalle.
11. Sovittelun ohjaaja toimittaa poliisi- ja syyttäviviranomaiselle tiedon sovittelun kulusta ja lopputuloksesta.
12. Sovittelun ohjaaja seuraa sopimuksen täyttymistä ja toimittaa tiedon poliisi- ja syyttäviviranomaisille.
13. Sovittelun ohjaaja toimittaa asiakirjat sovittelutoiminnan vastuhenkilölle, joka päättää jutun ja arkistoi paperit.

NOPEUTETTU MENETTELY RIKOSPROSESSISSA

LOMAKE PARISUHDEVÄKIVALLAN PUHEEKSI OTTAMISEEN ÄITIYS - JA LASTENNEUVOLASSA

Kysymykset esitetään raskaana oleville naisille raskauden kahden ensimmäisen raskauskolmanneksen aikana (suositus h 26) ja äideille nuorimman lapsen ollessa 5-6 kk, 3 v. ja 6 v.

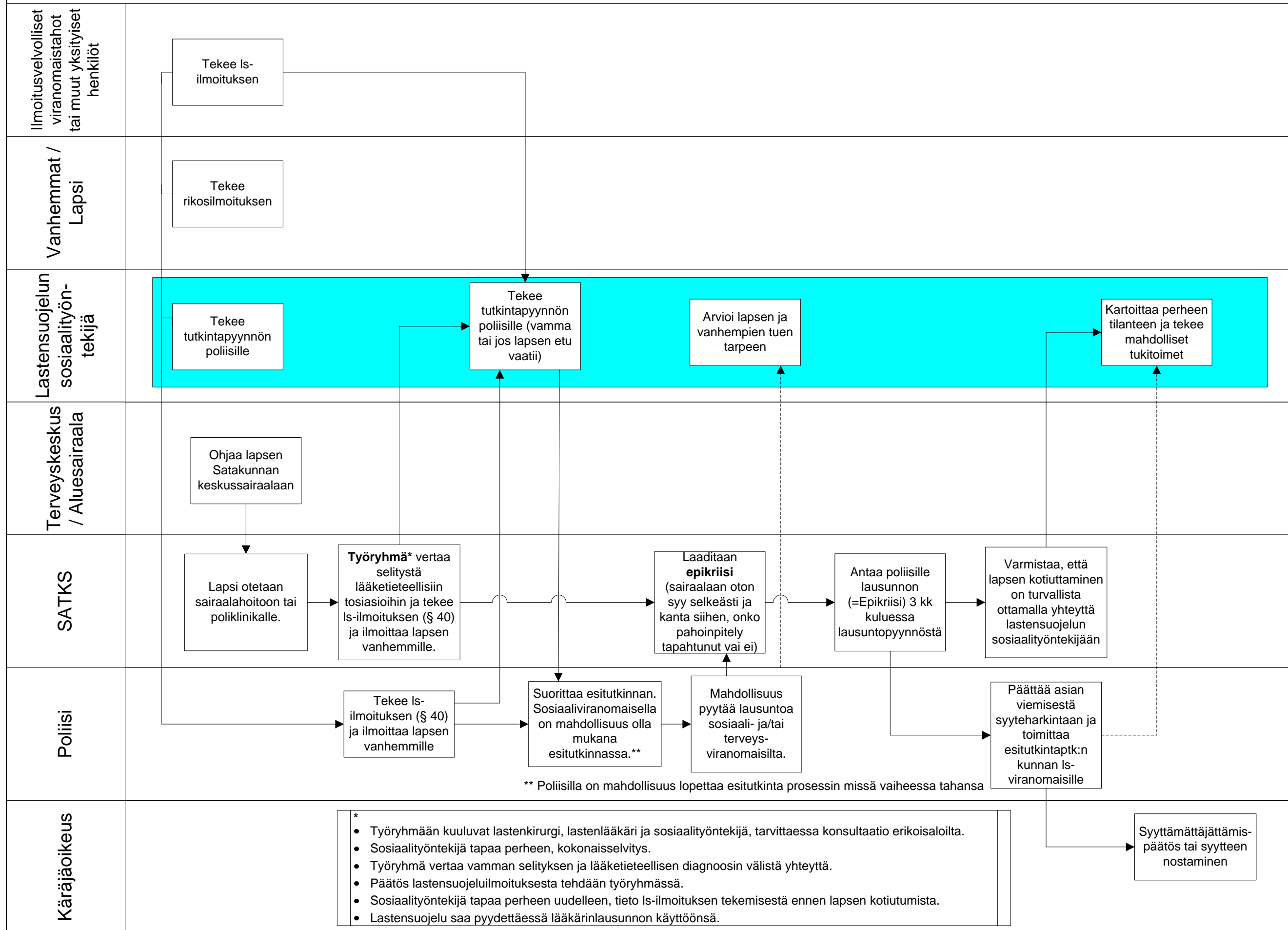
Esitä naiselle seuraavat kysymykset aina kahden kesken.

1. Millaiseksi koet parisuhteesi?
2. Käyttäytyykö kumppanisi joskus niin, että pelkää häntä?
3. Käyttäytyykö kumppanisi sinua kohtaan halventavasti tai nöyryyttävästi?
4. Syytteleekö kumppanisi sinua lasten-tai taloudenhoitoosi liittyvistä asioista?
5. Yrittääkö hän rajoittaa sinua tapaamasta ystäviäsi/ sukulaisiasi?
6. Onko nykyinen kumppanisi
Uhannut sinua väkivallalla (sis. myös uhkauksen käyttöä jotakin asetta/välinettä)
Tarttunut kiinni, repinyt, tönäissyt, läimäissyt, potkaissut sinua?
Käyttänyt muuta fyys. väkivaltaa sinua kohtaan?
Painostanut , pakottanut tai yrittänyt pakottaa sinua seksuaaliseen kanssakäymiseen?
7. Milloin nykyinen kumppanisi käyttäytyi väkivaltaisesti?
Viimeisen 12 kuukauden aikana
Raskauden aikana
Synnytyksen jälkeen
8. Onko nykyinen kumppanisi ollut väkivaltainen lastanne/lapsianne kohtaan?
9. Onko joku lapsistasi nähnyt tai kuullut, kun kumppanisi on käyttäytynyt väkivaltaisesti ?
10. Millaista tukea/apua haluaisit tilanteeseesi?
(Ks. PERHEVÄKIVALTA, Palveluhakemisto, Pori 2006)

SATAKUNNAN LASTENSUOJELUN KEHITTÄMISYKSIKKÖ

Pienen lapsen pahoinpitelyepäilyn selvittäminen

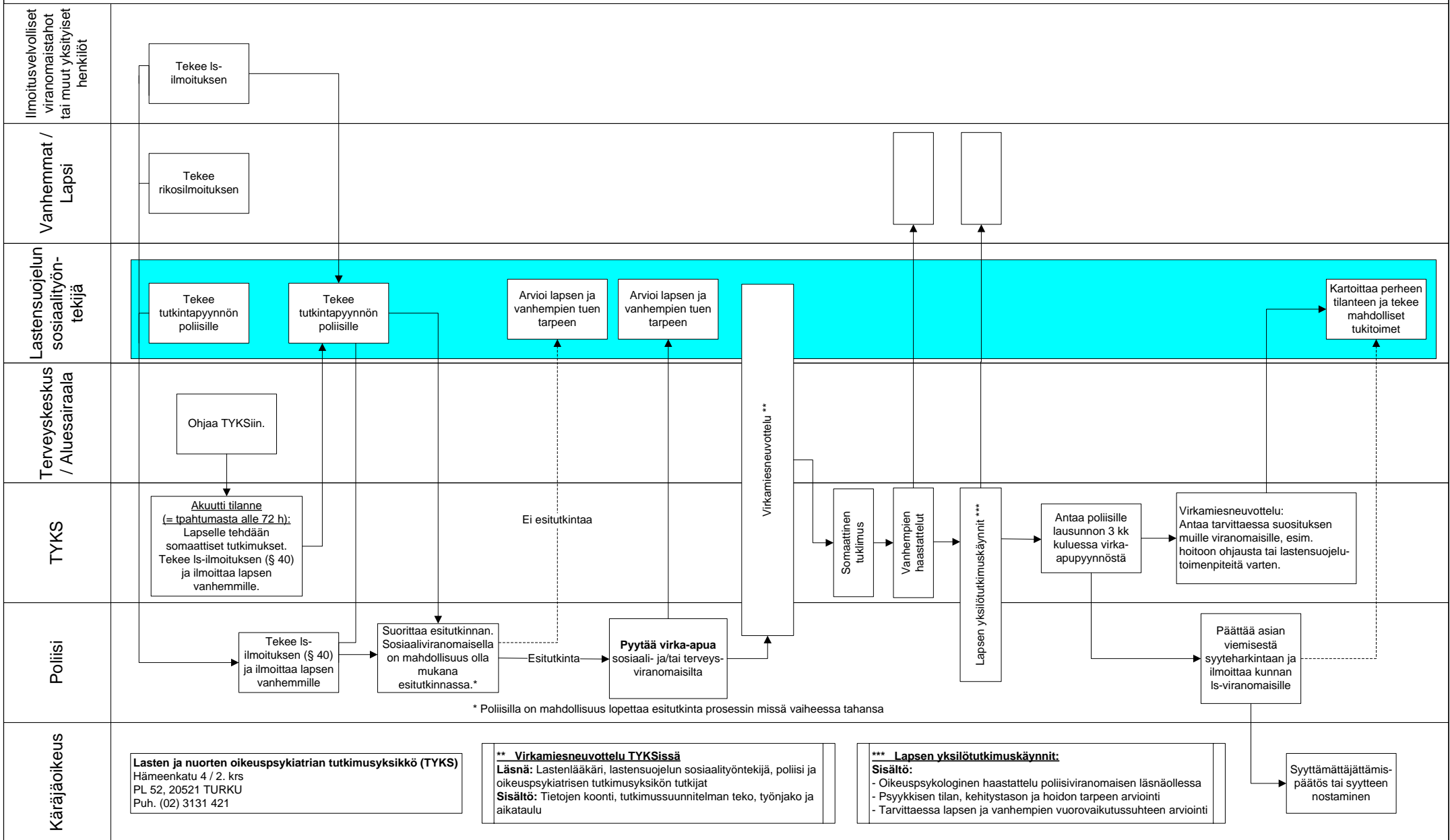
16.5.2006

SATAKUNNAN LASTENSUOJELUN KEHITTÄMISYKSIKKÖ

Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön epäilyn selvittäminen

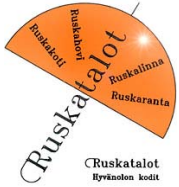
12.12.2006

Lasten ja nuorten oikeuspsykiatrian tutkimusyksikkö (TYKS)
Hämeenkatu 4 / 2. krs
PL 52, 20521 TURKU
Puh. (02) 3131 421

** Virkamiesneuvottelu TYKSissä
Läsnä: Lastenlääkäri, lastensuojelun sosiaalityöntekijä, poliisi ja oikeuspsykiatrisen tutkimusyksikön tutkijat
Sisältö: Tietojen koonti, tutkimussuunnitelman teko, työnjako ja aikataulu

*** Lapsen yksilötutkimuskäynnit:
Sisältö:
- Oikeuspsykologinen haastattelu poliisiviranomaisen läsnäollessa
- Psykkisen tilan, kehitystason ja hoidon tarpeen arviointi
- Tarvittaessa lapsen ja vanhempien vuorovaikutussuhteen arviointi

Ruskakodin Palvelutaloyhdistys ry
Peräsimentie 5, 28190 Pori
Puh. 02-627 5000, Faksi 02-627 5198, www.ruskatalot.fi

Terveydelle haitallisen häirinnän ja epäasiallisen kohtelun hallinta Ruskakodin Palvelutaloyhdistyksen työpaikoilla

Työpaikoilla ei hyväksytä häirintää tai epäasiallista kohtelua. Jokaisen työntekijän on vältettävä sellaista käyttäytymistä, josta saattaa aiheutua haittaa tai vaaraa muiden työntekijöiden turvallisuudella tai terveydelle.

Työnantaja huolehtii käytettävissä olevin keinoin, ettei häirintää ja epäasiallista käyttäytymistä esiinny työpaikalla. Vastuu tästä on työnantajalla ja esimiehellä. Myös työtoverit voivat ottaa asian esille sen havaitessaan

Mitä häirintä on?

Häirintänä ja epäasiallisena kohteluna pidetään vakavanlaatuista kielteistä käyttäytymistä, pitkään jatkuneena ja usein toistuneena. Joskus kertaluonteinen tilanne edellyttää asiaan puuttumista. Häirintäkokemus syntyy, kun kohteeksi joutunut kokee olevansa puolustuskyvytön tai ei voi itse hallita tilannetta.

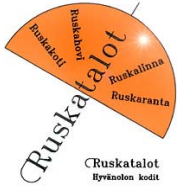
Kielteinen käyttäytyminen voi ilmetä esim.

- sanattomina viesteinä (ilmeet ja eleet)
- yhteisöstä eristämisenä (puhumattomuus, tai kielletään muitakin puhumasta ko. henkilön kanssa, ei tervehditä, ei kuunnella, rajoitetaan mielipiteen ilmaisua, keskeytetään toisen puhe jatkuvasti, eristetään työskentelemään muista erillään)
- työnteon jatkuva perusteettomana arvosteluna ja vaikeuttamisena (ei anneta tarpeeksi tietoa, työtä mitätöidään ja arvioidaan väärin perustein, annetaan tarkoituksettomia ja ala-arvoisia tai mahdottomia tehtäviä, taikka jätetään ilman työtä)
- maineen tai aseman kyseenalaistamisena (väärrien tietojen levittäminen, puhutaan pahaa selän takana, haukutaan, nöyryytetään tai pilkataan)
- henkilökohtaisen koskemattomuuden loukkaamisena (huutaminen, erilaiset uhkaukset, käsiksi käyminen, suora väkivalta tai sukupuolinen häirintä ja ahdistelu)

Häirintää ei ole työtä ja työjakoa koskevat asialliset päätökset ja ohjeet sekä työn ja työyhteisön ongelmien käsittely. Henkilölle annettu perusteltu huomautus tai rangaistus tai päätös hänen ohjaamisestaan työkyvyn arviointiin, sen jälkeen kun hänen kanssaan on keskusteltu, ei myöskään lukeudu häirintään tai epäasialliseen käyttäytymiseen

Mitä tehdä?

Häirintää tai epäasiallista kohtelua kokeneen tulisi ottaa tapahtunut esille mahdollisimman nopeasti ao. henkilön kanssa, parhaimmillaan tilanne voisi selvitä jo heidän kesken! Mikäli asia ei näin selviä, häirinnän kohteeksi joutunut ilmoittaa asian esimiehelleen joko itse tai työsuojeluvaltuutetun, luottamusmiehen tai työterveyshuollon välityksellä. Jos häiritsevästi käyttäytyvä on esimies, asiasta ilmoitetaan esimiehen esimiehelle tai viimeiseksi työsuojelupiiriin.

Ruskakodin Palvelutaloyhdistys ry
Peräsimentie 5, 28190 Pori
Puh. 02-627 5000, Faksi 02-627 5198, www.ruskatalot.fi

Häirinnän ja epäasiallisen kohtelun selvittämien

Esimies tai tämän nimeämä henkilö selvittää mahdollisimman pian ensisijaisesti asianosaisten kanssa keskustelemalla tai tarvittaessa myös muulla tavoin tapahtumien kulun, joka tapahtuu omassa työyhteisössä luottamuksellisesti. Ratkaisut tehdään tosiasioiden perusteella.

Häirinnän ja epäasiallisen kohteluna aiheuttamat toimenpiteet

Työnantaja toteaa tehdyn selvittelyn perusteella onko häirintää tapahtunut ja arvioi sen perusteella terveydellisen merkityksen. Asianosaiset ja työnantaja sopivat asianloppettamisesta. Menettelytavoista laaditaan pöytäkirja. Mikäli sopimukseen ei päästä, työnantaja päättää yksipuolisesti toimista häirinnän ja epäasiallisen kohtelun lopettamisesta tai mahdollisista kurinpitotoimista. Häirinnän kohteeksi joutuneelle tiedotetaan toimenpiteistä. Mikäli häirintä jatkuu, esimies voi ryhtyä kurinpitotoimiin. Suoraan kurinpitotoimiin voi johtaa erityisen räikeää häirintää. Muulle työyhteisölle kerrotaan asianratkaisu, jos sillä on merkitystä työyhteisön toimivuuteen. Tästä kerrotaan ennalta asianosaisille. Myös toimenpiteiden seurantatavasta ja ajasta sovitaan asianosaisten kanssa.

Häirinnän ja epäasiallisen kohtelun ennaltaehkäisy

- uusi henkilökunta perehdytetään työn ja työyhteisön tavoitteisiin
- noudatetaan selkeää työn- ja vastuunjako
- huolehditaan hyvästä perehdyttämisestä
- opitaan keskustelemalla työstä
- pidetään säännöllisiä työyhteisöpalavereja
- käydään säännölliset kehityskeskustelut
- rakennetaan tietoisesti tasa-arvoisesta ja avoimesti keskustelevaa työyhteisöä, jossa tärkein asia on perustehtävien suorittaminen, mutta myös työntekijöiden perusturvallisuus taataan
- valittaessa henkilöä esimiestehtäviin, kiinnitetään huomiota myös sosiaalisiin taitoihin

Lähteet: Häirinnän ja epäasiallisen kohtelun hallintamoniste, toimintaohje työyhteisölle henkisen väkivallan ehkäisemiseksi/Porin kaupunki

ILMOITUS UHKA- JA VÄKIVALTATILANTEESTA

Työntekijän nimi _____ Ammatti _____
Henkilötunnus _____ Yksikkö _____

Tietoja tilanteesta

Päivämäärä . . . _____ Työvuoro _____
Kellonaika _____

Aggressioluokitus

Vakava fyysinen väkivalta

- lyöminen
- potkiminen
- kuristaminen
- raapiminen vahingoittamistarkoituksessa
- pureminen tai sylkeminen
- väkivaltainen kaataminen
- hiuksista tai vaatteista repiminen
- kiinni ottaminen
- vääntäminen
- päälle ryntääminen vakavin seurauksin
- aseella (ase, veitsi, astalo, raskas esine) tai käytetyllä humeruiskulla uhkaaminen
- seksuaalinen fyysinen lähentely

Lievä fyysinen väkivalta

- töniminen
- huitominen
- aggressiivinen toisen pois hätistely
- itsensä tai toisen vahingoittamisyritys
- raapiminen

Kielellinen tai henkinen väkivalta

- uhkailu (esim. huumaavan lääkkeen saamiseksi)
- solvaaminen
- jatkuva huutaminen, metelöinti
- jatkuva ärsyttäminen
- seksuaalinen lähentely ja häirintä

Esineisiin tai laitteisiin kohdistuva väkivalta tai ilkivalta

- paikkojen, tavaroiden tai laitteiden rikkominen
- tavaroiden tai esineiden heittäminen tai paiskominen

jatkuu kääntöpuolella →

← jatkoa ensimmäiseltä sivulta

Väkivaltaisesti käyttäytynyt henkilö / henkilöt

☐ asukas	☐ opiskelija / harjoittelija
☐ asukkaan omainen	☐ muu, mikä?
☐ työtoveri	

Lyhyt selvitys tapahtumasta:

Vaatiko tilanne jatkohoitoa

☐ ei	☐ Kyllä, millaista?

Päivämäärä

Työntekijän allekirjoitus

Nimen selvennys

Esimiehen allekirjoitus

Nimen selvennys

Palautus työsuojeluvaltuutetulle

.

TYKS

TURUN
YLIOPISTOLLINEN
KESKUSSAIRAALA

ÅUCS/ÅBO
UNIVERSITETS-
CENTRALSJUKHUS

1.9.2006

TIEDOTE LASTEN JA NUORTEN OIKEUSPSYKIATRIAN TUTKIMUSYKSIKÖN PERUSTAMISESTA

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin Lastenpsykiatrian tulosityksikköön on perustettu 1.6.2006 alkaen Lasten ja nuorten oikeuspsykiatrian tutkimusyksikkö. Tutkimusyksikkö sijaitsee Turun Yliopistollisen keskussairaalan lastenpsykiatrian poliklinikalla.

Alue: Yksikkö palvelee Varsinais-Suomen ja Satakunnan sairaanhoitopiiriä sekä Forssan seudun terveydenhuoltoaluetta.

Toiminta: Tutkimusyksikön ensisijainen tehtävä on antaa poliisille virka-apua lapsiin ja nuoriin kohdistuneissa pahoinpitely- ja seksuaalisen hyväksikäytön epäilyissä. Varsinaiset kuulustelut rikosepäilyissä tekee poliisi. Poliisi voi pyytää virka-apuna lapsen / nuoren oikeuspsykologista haastattelua (=kuulustelu) ja psykologista tutkimusta sekä somaattista tutkimusta. Tällä hetkellä somaattinen tutkimus tehdään joko TYKSin tai Satakunnan keskussairaalan lastenlinikalla ja tutkimuspaikka ratkaistaan tapauskohtaisesti.

Virka-apupyynnöt (lapsen haastattelu, psykologinen tutkimus ja somaattinen tutkimus) toimitetaan lasten ja nuorten oikeuspsykiatrian tutkimusyksikköön.

Mikäli epäily on akuutti, lapsen somaattiset tutkimukset tehdään ja vammat hoidetaan myös ilman poliisin virka-apupyynnöitä. Tällöin tulee ottaa suoraan yhteyttä TYKSin tai Satakunnan keskussairaalan lastenlinikalle.

Virka-apupyynnön perusteella ja yhteistyössä viranomaisten kesken laaditaan tutkimussuunnitelma. Tutkimus sisältää huoltajien/kasvattajien kuulemisen esitietojen keräämistä varten, lapsen haastattelun, sekä psyykkisen ja somaattisen tutkimuksen. Tutkimusyksikön työ on osa rikoksen esitutkintaa ja lausunto tutkimuksista annetaan poliisille.

Henkilökunta: Lastenpsykiatrian apulaisylilääkäri (avoin), erikoistuva lääkäri (avoin), psykologi, 2 sairaanhoitajaa, sosiaalityöntekijä, osastonsihteeri

Yhteystiedot: Postiosoite: TYKS Lastenpsykiatrian poliklinikka
Lasten ja nuorten oikeuspsykiatrian tutkimusyksikkö
PL 52, 20521 Turku
Käyntiosoite: Kiinamylynkatu 4-8, rak. 10
Puhelin: (02) 3131 421
Sähköposti: etunimi.sukunimi@tyks.fi

Muuta: Suositusten mukaan (Stakes, 2003) poliisin pyytäessä virka-apua tutkimukset tulisi tehdä kiireellisenä vähintään kahden ja lausunto kolmen kuukauden sisällä pyynnön päivämäärästä. Tällä hetkellä tutkimusyksikköön on ohjautunut niin paljon virka-apupyynnöitä, että tutkimukset on useimmissa tapauksissa mahdollista aloittaa vasta kuukausien kuluttua pyynnön saapumisesta. Pyynnön saavuttua tiedotamme asiasta asianosaisia. Olemme myös yhteydessä lastensuojelun sosiaalityöntekijään, jonka vastuulla on arvioida lapsen tuen tarvetta ja turvallisuutta tutkimusten kestäessä.

Professori Jorma Piha
Vastuuyllilääkäri
Lastenpsykiatrian tulosityksikkö

Psykologi Nina Lehtola
Vastuuhenkilö
Lasten ja nuorten oikeuspsykiatrian
tutkimusyksikkö

Jakelu: Kihlakunnat, sosiaalitoimet, keskussairaalat, terveyskeskukset

Kiinamylynkatu 4-8, PL 52, 20521 TURKU
Vaihde (02) 313 0000

Kinakvarngatan 4-8, PB 52, FIN-20521 ÅBO, FINLAND
Växel (02) 313 0000